

Lelkipásztor

Evangélikus
Lelkészi Szakfolyóirat

74. évfolyam

1999/11.

TARTALOMJEGYZÉK

MÉCSÉS A TE IGÉD

Szabóné Mátrai Marianna: Asztalok 401

TANULMÁNYOK

Ferenczy Erzsébet: Mustármag. Kísérlet a konfirmáció rendszerének megújítására I. rész. A konfirmáció halott, csak nem volt még bennünk annyi tisztesség, hogy eltemessük! 402

Galli István: Az egyházjog oktatása mai szemmel 404

KITEKINTÉS

Katolikus és evangélikus egyházi kiátkozások visszavonása 406

A Lutheránus Világszövetség és a Római Katolikus Egyház közös közleménye 407

Nagy Gyula: Egyházi Világhíradó X. évfolyam 11. Szám 408

Baranyay Csaba: A nagy finn népegyház belülről nézve 412

FIGYELŐ

Roszik Dániel: A lutheránusság ajándéka II. rész. A lutheránus teológusságról 414

Bogdányi Gábor: IV. Európai Keresztény Internet Konferencia 416

Ebo Aebischer: Tapasztalatok gyászolók és életuntak kísérésében.

Fordította: *Takács Eszter – Percze Sándor – Bogdányi Gábor* 418

Lénárt Viktor: Középút a rémület és a rémület között 421

Béres Tamás: *Ulrich H. J. Körtner:* Az ihletett olvasó.

A bibliai hermeneutika fő aspektusai 423

Menyes Gyula: Akit a Százak Tanácsába választottak.

Beszélgetés Sinkovits Imre színművésszel 425

Szolgatársaktól búcsúzunk

Veczán Pál: Deme Károly 1922-1999 426

Deméné Smidéliusz Katalin: Emlékezés Teke Zsigmondra 427

Elhúnyt Gellért Atya 428

Hafenscher Károly: Gyászistentisztelet. Pannonhalma, 1999. Augusztus 9.

†Békés Gellért OSB 428

Az apostol hálaadó himnuszának szabadabb és olvasmányosabb fordítása 429

FÓRUM

Solymár Mónika: Krisztus tanúi a változó világban.

Hittantanítás az evangélikus iskolák 7. évfolyamaiban 430

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Bárdossy Tibor: Szentháromság ünnepe utáni utolsó előtti vasárnap 433

Péter Attila: Szentháromság ünnepe utáni utolsó vasárnap 434

Bohus Imre: Ádvent 1. vasárnapja 436

Sárkányiné Horváth Erzsébet: Ádvent 2. vasárnapja 437

Gondolatok 439

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkészi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. Tel.: 469-1050

A szerkesztés munkájában a szerkesztőbizottság vesz részt.

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel/Fax: 317-1108; 317-5478

Felelős kiadó: Tóth-Szöllős Mihály

Készült: a CREA - PRINT gondozásával

Tördelés: ifj. Fülöp Attila

Egy szám ára: 290,- Ft. Előfizetési díj fél évre: 1900,- Ft. egy évre: 3800,- Ft. (3.480 Ft.+mellékletek). Nyugdíjas lelkeszek és teológiai hallgatók fele árat fizetnek.

Külföldi előfizetések: Szomszédos országokba (postaköltséggel együtt): évi 5.100,- Ft.

Egyéb külföldi országokba: 6.600,Ft. / 42 USD vagy 60 DEM postaköltséggel

A borítón: a Feltámadott Krisztus Vadosfáról. Az Evangélikus Múzeum bocsátotta rendelkezésünkre

A fotót készítette Molnár Géza. A borítót: ifj. Harmati Béla tervezte

M É C S E S T E I G É D

„Tud-e Isten asztalt teríteni a pusztában?”
(Zsolt 78,19)

Asztalok

Díszesek és egyszerűek. Fényesek és kopottak. Értékesek és rozogák. Híresek és ismeretlenek. Könyvektől roskadozók és kínosan rendezettek. Hívogatók és taszítók. Barátságosak és hívősek. Egyszemélyesek és körülülhetőek.

Asztalok. Használunk néhányat. Mindig vannak közkedvelt fajták és elfeledettek. Funkciójukban divatosak és régimódiak. Lelkészi irodákból is padlásra került néhány és kiemelt helyre néhány másik. Egyházi közéletünkben is kidobtuk néhány fajtát és középre emeltünk néhány másikat. Jól választottunk-e?

Puccos irodából jött az egyik. Barátságos, világos színe van, könnyen tisztán tartható burkolattal. Az asztal és a hozzá tervezett szék magassága ideális az egészséges testtartás szempontjából. Színe, anyaga kedvezően hat az ember lelkiállapotára. Jókora méretű, sokan elférek melleite. Legalábbis ez a látszat. Ám a látszat, mint azt jól tudjuk, csal. Mert az asztalt ügyes kis válaszfalak szabdalják darabokra, amolyan rekeszekre. Mindegyik mögött épp annyi hely van, hogy egy ember a számítógépével kényelmesen tudjon dolgozni. Minden szükséges tárgy elfér, ám minden fölösleges dolog kiszorul. A válaszfal pont olyan magas, hogy a szomszédom ne zavarjon és én se őt. Hogy praktikus, ahhoz szikrányi kétség nem fér. De milyen sajtószerű helyzetbe hozza a körülötte ülőket! Olyanok, mintha egy asztal körül ülnének, csak épp nem látják egymást, egymás munkáját se. Csak épp beszélgetni nem tudnak, semmi közük egymáshoz. Ez a kvázi-közös-asztal itt ólálkodik a kertek alatt. Be akama settenkedni az irodánkba. Azzal kínálja magát, hogy lám, mind egy asztalnál fogunk ülni. Legyen résen mindenki, aki hajlamos megszedülni „rendkívül praktikus” megoldások láttán!

Tárgyalóasztal. Hívős és hivatalos. Minden helyen kis üveg ásványvíz. Hamutartó. Minden helyen külön. Nincsenek üvegek, kancsók, jobb szomszédnak töltés, bal szomszédnak kínálás. Csak semmi bratyizás. Itt komoly munka folyik. Munkanyag titkámó által dossziéba készítve, felszólalás három perc, a moderátor által megszabott sorrendben. Csak kulturáltan és fegyelmezetten. És persze szakszerűen. Semmi szélsőség, semmi indulat, semmi érzelem. Senki nem fog az asztalra csapni, se cipővel, se bottal, se ököllel. És senki nem fog kirohanni. De figyelj csak az arcokat! A pengeszertű arcéleket. A milliméteres vonallá szűkülő felsőajkakat. A lüktető, sápadt halántékokat. A kimért érveket, a hajszálpontos hivatkozásokat. Valami gyerekhangféle sűgja a fülemben: testvérek, lehet, hogy jobb lenne, ha odacsapna valaki. Ha elvétené a lépést, a szót, az érvet. Ha nem lennénk ennyire hivatalosak. Ilyen profinak látszó (mert ne áltassuk magunkat: csak *látszunk* A leghívősebb és legmagabiztosabb is csak *látszik*...) – viszont

élni meménk. Legalább parázslani azért az ügyért, amelyet lángoltunk egykor. Legalább szaporázni ott, ahol futni kéne. Legalább megemelni a hangot ott, ahol kiáltani kéne. És nem ülni. Végképp nem ülni. Ez minden, csak nem egy ülős szakma. Itt menni kell, mozogni, lehajolni, fölemelni, átölelni, kézen fogni, kísémi, együtt örülni, vele sími. Fölkerekedni és nyomában maradni annak, aki Palesztina poros útjait róta. Már nem emlékszünk? Nem is olyan könnyű tartani vele a tempót! Két decis ásványvíz mögül, dossziéba gyűjtött munkanyag mögül még nehezebb. Tárgyalóasztal mögül pedig egyszerűen lehetetlen.

Vannak kocsmasztalok is. Ahol összehajol néhány magyar. Régen a rendszert szidták. Ma a távollevőket – akik fölöttünk vannak, akik alattunk és akik mellettünk. Akikkel egy osztyába jártunk s akik apáink vagy fiaink lehetnének. Akiknek sikerült és akik végleg lemaradtak. Akik rokon gondolkodásúak és akik vadidegenek. Mindegy. „Beszélgetésünk” tárgya mindenki lehet. A kocsmasztalnak pedig egy hallatlan előnye van: nem kötelez semmire. Végképp semmire. A „nagy beszélgetés” után nem kell többet vállalnom, senkinek a szemébe nézmem, semmit átrendeznem. Minden marad a régiben. Fölállunk és hazamegyünk. Kocsmasztalok mindig voltak és lesznek is. Nem baj, hogy vannak. Néha kell, hogy az ember korlátok és gátlások nélkül beszéljen. De nem ártana egyéb asztaloknál is találkozoznunk. Világosabb helyeken. Éberebb szellemmel. Komolyabb szavakkal. Szavak és tettek egymásra utaltságában. Valami azt sűgja, túl sok körülöttünk az ilyen rákönyöklős, felelőtlen, össze-visza, homályos asztal. A kocsmasztal.

Kellene valami más.

Az az egyetlen, amelyet megterítettek. Nekünk. Amelyet gazdája csak körülülve szeret látni. Addig gyűjti a vendégeket, míg be nem telik minden hely. Jönnek városról, faluról, utakról, peremvidékről, előkelők és toprongyosok, hivatalosak és meglepettek (de főként meglepettek). Mind vendég. Egy házigazda vendégei. Egy asztal ülnek körül, vannak szomszédai, jobbról és balról és szemközti. Nem maguk válogatták őket, mint ahogy a vacsorát sem ők készítették. Lehetséges, hogy elkészül a vacsora – akkor is, ha mi nem fontoskodunk? Lehet, hogy tán akkor lesz a legjobb? Tán még kellemes is lesz, jóllehet az ülésrendet nem mi készítettük előzetesen elfogadott alapelvek szerint? Tán mégis van, aki nálunk jobban tudja? Aki sokkal egyszerűbben és mégis sokkal hatékonyabban dolgozik? Lehet, hogy már elég a sok meddő előírásból? Lehet, hogy csak jönni kéne – északról és délről és nyugatról, és letelepedni akörül a nagy asztal körül, ahol mindig van még egy hely?

Szabóné Mátrai Marianna

Mustármag

Kísérlet a konfirmáció rendszerének megújítására

I. rész

A konfirmáció halott, csak nem volt még bennünk annyi tisztesség, hogy eltemessük!

Ezzel a kijelentéssel kezdődött az a csendes forradalom, amely az elmúlt években megváltoztatta, megújította sok amerikai evangélikus gyülekezet életét. Elkezdődött valami egészen új, ami nemcsak gyülekezetek, hanem családok, fiatalok életét és nagyon sok lelkész szolgálatát is döntő módon meghatározta, átalakította.

Hét évvel ezelőtt egy lelkész megpróbált egy olyan konfirmációs programot szervezni, amelynek keretében a szülőket is bevonta a saját gyermekükkel kapcsolatos szolgálatokba. Rich Melheim lelkész a Trinity evangélikus gyülekezetben (Stillwater, MN) a konfirmációs oktatást mentorokra alapozta, és koncepcióját megosztotta néhány barátjával, akik kisebb gyülekezetekben ezt kipróbálták.

A Lutheran Partners magazin 1993. máj-jún. számában megjelent egy cikk „A konfirmáció (sic!) halott” címmel, majd a „Lutheran” ismertette koncepcióját a „kiscsoportos” konfirmációval kapcsolatban. Ezeknek a cikkeknek a hatására néhány tucat gyülekezetben elkezdtek használni ennek a modellnek az elemeit. '96 őszén már több, mint ezer gyülekezet kísérletezett ezzel a koncepcióval és használta azt a vezérfonalat, amit Melheim lelkész vezetésével – aki közben a „Lutheran Leadership Institute” tanára lett – egy munkacsoport kidolgozott. Ez a vezérfonal magába foglalja az új módszert használó gyülekezetek megfigyeléseit, javaslatait. Amikor ezek a kísérletező gyülekezetek, „élő laboratóriumok” elkezdtek megosztani egymással a konfirmációs szolgálatban megtapasztalt örömeiket, az ügy túlnőtt a gyülekezeti kereteken és egy mozgalom keletkezett „Hit inkubátorok” névvel.

Az alábbiakban Rich Melheim lelkész a „Konfirmáció (sic!) halott! c. írását ismertetem.

I. A diagnózis

A cikk nagyon őszintén tárja elélnk a diagnózist, ami nemcsak az amerikai gyülekezetekre jellemző:

A serdülő fiatalok legnagyobb része úgy hagyja el a gyülekezetet a konfirmáció után, hogy nagyon keveset tud és még kevesebbet hisz. Okolhatjuk ezért a mai világot, a tv-t, a lelkész tanítási módszerét, a hiányzó vagy elavult

vezérfonalakat, az egyházi könyvkiadást, vagy akárkit. Hibázthatni bárkit lehet, de a tény az, hogy ezek a fiatalok nagyon kevés bibliaismeretet szednek össze, lelkileg éretlenek és sose tanulták meg azt, amiről úgy gondoljuk, hogy megtanítottuk nekik. Legtöbben úgy sétálnak ki a templomajtón a konfirmáció után, hogy sose tapasztalták meg az élő Krisztussal való személyes kapcsolatot. Legtöbbször nemigen vágyik arra, hogy valaha is visszajöjjen.

Félreértés ne essék. Nagyon kedves gyerekek ezek. És valamiképpen hisznek is Istenben. A frissen konfirmáltak 95%-a azt mondaná, hogy van Isten, ha megkérdeznénk. De ennek semmi jelentőségét nem látják életükre nézve. Inkább úgy gondolnak rá, mint egy jóságos öreg nagypapára valahol egy nyugdíjasotthonban... Hétköznapi életükben nincs jelentősége az istenhitnek.

Mi a probléma?

a) A gyerekek

A mai gyerekek olyan társadalomban nőttek fel, ahol a moralitás személyes döntés kérdésévé vált, és nincs abszolút érvényű etikai norma. Szex, materializmus, erőszak és dekadencia – ezzel tették őket a médiák, amióta az eszüket tudják. A mai 13 éves gyerekek nem egy esetben már többet láttak, hallottak, tapasztaltak, mint a szüleik 20 éves korukban.

A konfirmáció egyik problémája az, hogy hitoktatást akarunk végezni lehetetlen körülmények között, nagyon rövid idő alatt, fiatalok életére akarunk hatást gyakorolni egy személytelen, iskolás tanítási modellel. A kamaszkor zűrzavarában lépünk be a fiatalok életébe és megpróbáljuk „oktatni” őket Isten országára. Életük legkritikusabb szakaszában (amikor a fiatalok legmélyebb vágya az, hogy valaki más is szeresse és elfogadja őket, mint az édesanyjuk), belépünk az életükbe és „érezstelenítjük” őket egy csomó információval. Életük legrosszabb pillanatában, amikor a legkevesebb elkötelezettséget sem hajlandók vállalni, maximális elkötelezettséget várunk tőlük.

A magyarországi statisztikai adatokkal nem vagyok tisztában, de talán nem vagyunk nagyon „lemaradva” ebben a tekintetben: mire egy átlagos amerikai fiatal elvégzi a

középiskolát, 18000 órát töltött a képernyő előtt és 12000 órát az osztályteremben. Hány órát ültek a konfirmációi előkészítőkön? Könnyű kiszámítani, hogy mi van a fiatalokra a legnagyobb hatással.

b) A szülők

A legtöbb mai szülő nem beszél tinédzser korú gyermekével Istenről, hitről, vagy más lelki kérdésekről. Valahányszor mélyebb dolgokról kezdenek beszélni gyermekükkel, úgy érzik magukat, mint egy kötéltnacos. Hogy is tudnának értékekről beszélni, amikor a leghevesebb ellenállásba ütköznek, ha csak az időjárásról van is szó. Vannak szülők, akik épp olyan erkölcsi zűrzavarban élnek, mint gyermekeik, és lelkileg épp olyan éretlenek. Hogy a képmutatást elkerüljék, inkább hallgatásba burkolóznak. Ezt a hallgatást a kamasz úgy értelmezi, mint közömbösséget, vagy éppen zöld utat ahhoz, hogy bármit megtegyen.

A legtöbb evangélikus szülő szeretné, ha gyermeke elfogadná az alapvető keresztyén értékeket. De a mai nagy hajzában nem könnyű időt, lehetőséget találni arra, hogy hitüket továbbadják. Vagy ha igen, akkor is, a legjobb szülők mellett is szükség van minden gyereknek amikor a tinédzser éveibe lép arra, hogy a szülőkön kívül más felnőtt is legyen a közelében, -aki jó hatással van rá.

Kihez tudnak fordulni a mai fiatalok, kik a példaképeik? Nagyon kevésnek van igazi hús-vér felnőtt barátja, akivel őszintén meg tudja beszélni életének legfontosabb, legmélyebb kérdéseit. Kivel tudnak a mai gyerekek beszélni? Vannak jó lelkészek, de többnyire a lelkész a legutolsó, akihez fordulnának. Vannak jó tanárok, de mennyit tudnak a tanításon kívül idejükből a gyerekekre szánni? Kihez tudnak fordulni a mai fiatalok?

c) A lelkész

Vannak lelkészek, akiknek életében az a hét legrettegettebb napja, amikor konfirmációi órát kell tartaniuk. Minden héten szembetalálják magukat egy csomó fáradt, közömbös, unatkozó fiatallal, akik közül néhányat egyáltalán nem érdekel a téma. A sokadik különóra után, talán éhesen is, mert ebédre még nem volt idő, a csúcsforgalomtól elgyötörve beesnek az órára, ami megfosztja őket attól, hogy azt csinálják, amihez éppen kedvük lenne.

Ennek ellenére a legtöbb lelkész igyekszik lelkiismeretesen megküzdenni a kihívással, és becsülettel küzd azért, hogy mégis tudjon adni valamit ezeknek a fiataloknak. Ezt tette Melheim lelkész is, aki hosszú éveken keresztül időt, fáradságot, energiát nem kímélve mindent megtett azért, hogy a rábízott fiatalokat gondozza. Az eredményt így összegzi: „Nem számít, hogy milyen keményen küzdöttem azért, hogy mindent megtegyek és mindenki számára minden legyen, soha nem volt elég. Mindig voltak gyerekek, akik kimaradtak, akiket nem értünk el, vagy akik kiszakadtak az egyházból egy héttel azután, hogy elmondták konfirmációi ígéretüket, és eltűntek. Szenvedtem, én voltam a mártír. Megnyitottam az otthonomat, az időseosztásomat, az életemet ezalatt az évtized alatt gyerekek száza számára – néha a családom és saját lelki egyensúlyom kárára is. Megtettem mindent, amit csak lehet, hogy a fiataloknak nyitott, befogadó és őszinte barátja legyen Jézus nevében. De soha nem volt elég. Nem tudtam mindenkinek mindent megtenni, nem tudtam mindenki számára mindenné lenni. Az ifjúsági csoportom két fiataljának egymást követő öngyilkossága után tudtam, hogy nem lehetek mindenki számára minden. De nem is akartam többé megpróbálni. Segítségre volt szükségem.”

d) Az egyház megközelítése

A '90-es évek fiataljai és a szülők adottak. Olyanok, amilyenek, és akármennyit panaszkodunk, ez nem fog semmit változtatni a dolgon. Viszont van a konfirmációnak egy másik területe, ahol tudunk és kell is változtatnunk. Valaki így mondotta: „Találkoztunk az ellenséggel, és az bennünk van!”

Nemcsak a tanítási módszereink elavultak, hanem az időzítésünk is a lehető leghatékonyabb.

A serdülőkör és az elkötelezettség:

Freud egy alkalommal „átmeneti elmebetegségnek” nevezte a serdülőkort. Közelebb volt az igazsághoz, mint gondolta volna. Ma a pszichiáterek a lelki zavarokat az agy kémiai egyensúlyzavarával hozzák összefüggésbe. A depressziót, skizofréniát, különböző viselkedési zavarokat egyszerűen olyan gyógyszerekkel kezelik, amelyekkel megpróbálják helyreállítani az agy kémiai egyensúlyát.

Mi köze ennek a konfirmációhoz? Csak gondoljunk bele. A serdülő testében, agyában óriási változások történnek. A tinédzser természetes állapota a kémiai egyensúlyzavar. A kémiai egyensúlyzavar pedig egyik meghatározása a lelki betegségnek.

Minden bántási szándék nélkül, képzeljük el egy pilantra: Kinek jutna eszébe, hogy egy skizofrénnel diagnosztizált személytől elkötelezést várjon, egy életre szóló ígéretet szedjen ki belőle és elvárja, hogy az illető meg is tartsa azt? Képtelenség. Megvámánk inkább, míg helyreáll a lelki egyensúly. A legtöbb amit tehetünk egy ilyen emberért, hogy keresünk egy hűséges barátot neki, aki már korábban is mellette volt, körülvesszük egy olyan csoporttal, ahol segítséget, támogatást kap, és arra bátorítjuk, hogy elérhető célokat tűzzön ki maga elé, először csak egy-egy napra. Ostobaság bármi mást várni.

Mi a helyzet a konfirmációval?

Rossz az időzítés! Akkor kérjük fiatal barátainkat arra, hogy kötelezzék el magukat Isten iránt egy életre szólóan, amikor testileg-lelkileg óriási változásokon esnek át. Amit érzelmileg átélnek, az egy rémálom, és olyan erős csoportnyomásnak vannak kitéve, mint talán soha máskor. Ráadásul sok esetben a szülők is krízisen mennek át ilyenkor. A középkorral járó változások, házasságok válsága, munkahelyi gondok, az élet értelmének újra felmerülő kérdése terheli le a szülőket. Ha a fiatalok szervezetében végbemenő forradalmat családi, otthoni feszültségek, robbanások is terhelik, szörnyű nagy stressz van mind a szülőknél, mind a gyerekeken.

Ebbe a teljes káoszba lép be az egyház és kéri a fiatalokat, hogy kötelezzék el magukat a keresztyén életre, Isten és a gyülekezet szolgálatára.

Félreértés ne essék: Krisztus és az egyház iránti elkötelezettséget kérni nem rossz gondolat. Sőt, az az igazság, hogy jobban tennénk, ha sokkal többször és sokkal többet kérnénk gyülekezeti tagjainktól evangélikus egyházunkban. De hogy ezt pont akkor kérjük, amikor a legtöbb gyerek minden erejével szabadulni akar mindenféle kötöttségtől, ez megkérdőjelezhető bölcsességre vall. Ráadásul úgy kérjük ezt, hogy a leghalványabb segítséget sem adjuk meg nekik ahhoz, hogy megtartsák ígéretüket – ez nagyon szomorú és rossz sáfárság. Sőt, ami ennél is rosszabb: ördögien ostoba.

Nem működik! Nézzünk szembe a ténnyel: az, amit mi evangélikus konfirmációnak nevezünk, nem működik – legalábbis a '90-es évek gyerekeivel nem működik. Csodálatosak a szándékaink, de az eredmény szinte semmi. Minden gyülekezetben vannak különleges fiatalok, akiknek

sikerül dönteniük a keresztyén életfolytatás mellett konfirmációi tapasztalatuk során (vagy annak ellenére). De a kivétel az kivétel. Kivételekre nem lehet a jövőt alapozni. Az a tény, hogy a legtöbb lelkész soha többé nem látja viszont konfirmándusainak nagy részét, nyilvánvalóan mutatja, hogy az egész rendszerben hiba van. Nem sikerült velük az élő Krisztust megismertetnünk, sem Isten országába „odaszeretnünk” őket.

Könnyű lemérni konfirmációi oktatásunk hatékonyságát. Csak egy kérdést kell őszintén megválaszolnunk: Az elmúlt év konfirmándusai közül hányan vannak ott a templomban egyszer egy héten? Egyszer egy hónapban? Egy évben?

Itt a legfőbb ideje, hogy újra átgondoljuk evangélikus egyházunkban a konfirmáció értelmét. Konfirmációi oktatásunk sok esetben eleve halálra van ítélve. Ha nem válto-

zik valami és méghozzá azonnal, megkérhetjük, hogy az utolsó, aki elmegy, oltsa le a lámpát, zárja be az ajtót és tegye ki az „eladó” táblát. A konfirmándusok tömege soha nem fog visszajönni az evangélikus egyházba. Nem is jöhetnek vissza, mert soha nem voltak ott, amikor ott voltak.

A konfirmáció nem szentség az evangélikus egyházban. Jézus soha nem rendelte el a konfirmációt és nem fűzött látható jeleket hozzá. Nem vagyunk kötelesek akárkit is megkonfirmálni. Nem is konfirmálunk mi senkit. Isten konfirmálja meg azokat, akik őt keresik. És emberek konfirmálják meg saját hitüket, szándékaikat cselekedeteik által. Mi csak időt és teret biztosítunk ehhez.

A konfirmáció kérdésének átgondolására nálunk is égető szükség van. Ebben segítséget nyújthat a helyzetfelméréseken túl az a következő írás, amelyben majd a különböző megoldási kísérleteket ismertetem.

Ferenczy Erzsébet

Az egyházjog oktatása mai szemmel

Tisztelt Szekcióülés! Hölgyeim és Uraim!

Megtiszteltetés számomra, hogy itt, Önök előtt lehet szerencsém vázolni az Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatási programját az egyházjog vonatkozásában. Ez az ismertetés természetesen nem léphet fel a teljesség igényével. Kérem ezért, hogy szavaimat kifejezetten, mint rövid tájékoztatást szíveskedjenek fogadni.

Az elmúlt fél évszázad sajnos nem kedvezett az egyházjog oktatásának, művelésének. Nincs még messze az az idő, amikor a hivatalos állami politika, sőt a tudományos állított nézet is azt vallotta, hogy a jog, mint a társadalmi felépítmény része, a közeljövőben, az osztály nélküli társadalom kialakulásával el fog halni. Állította ezt az a politikai rendszer, amelyik korábban soha nem látott bürokráciával igyekezett – jogszabályi módszerrel – szabályozni, hogy ne mondjam gúzsba kötni az emberek mindennapi életét is.

Ugyanez a hatalom fogta fel teljes kizárólagossággal a jogrendszert – természetesen az osztályharc keretei között és annak eszközeként –, mint az „uralkodó osztály törvényezőre emelt akaratát”.

Így utólag megállapíthatjuk, hogy a társadalomtudományokra – köztük a jogtudományra – hatalmi szóval rákényszerített axiómák nem kedveztek, nem is kedvezhettek ezen tudományágak valódi művelésének. Bizonyítja ezt, például a jogszociológia területén is érzékelhető több évtizedes nyilvánvaló lemaradás más államokban elért szintekhez képest.

A szocialistának állított hatalmi rend mostohán bánt tulajdonképpen az „állami” jogrendszerrel is, amiből egyenesen következik, hogy az egyházjogot, mint művelésre alkalmas valódi tudományágot teljesen mellőzte, tagadta. Gondoljunk arra, hogy a rendszerváltás előtti hatalom hogyan vélekedett a teológiáról. A legenyhébb – akkori – megfogalmazás szerint is a teológia áltudomány...

A vázolt körülmények között az egyházjog, mint művelésre, oktatásra, vizsgálatra alkalmas jogág, szóba sem kerülhetett.

A Magyarországi Evangélikus Egyház az egyházjogot, mint saját egyházi jogát az egyháztörténet keretei között oktatta a teológusoknak. Az egyházjog tehát, mint történeti

stúdium került a hallgatók elé. Sántító példával élve, legfeljebb csak úgy, mint a római jog oktatása az egyetemi karokon.

Teljesen nyilvánvaló, hogy ilyen megközelítésben teológusaink nem is érzékelhették azt a helyes kívánalmat, hogy az Egyházat is, mint szervezetet jogszabályoknak kell irányítania.

Az elmondottak az ún. *belső jogra* vonatkoznak, tehát az Egyház által saját szervezetének irányítására vonatkozó szabályokra. Az ún. *külső jog*, tehát az Állam jogszabályai az egyházakra vonatkozóan, vagyis az állam és az egyház viszonyát szabályozó jogi rendelkezések nemigen voltak ismertethetőek, legalábbis oktatási céllal.

Az Alkotmány ugyan korábban is garantálta a polgárok számára a vallásszabadságot, de hogy ez milyen álságos körülmények között valósult meg ténylegesen, az közismert. Az igazi intézkedések az Állam és Egyházügyi Hivatal falai között születtek, valódi oktatásra tényleg nem kerültek, de ebben nincs semmi meglepő, hiszen a korábbi „egyházirányítás” igazán nem a jogállamiság kritériumai szerint történt.

Rátérve ezen bevezető után a mai helyzetre: immár több éves gyakorlat szerint is Hittudományi Egyetemünkön változatlanul a nagytekintélyű Fabinyi professzor által vezetett Egyháztörténeti tanszéken történik az egyházjog oktatása, azonban – a korábbi gyakorlathoz képest – jelentős módosulással. A történeti rész az egyháztörténeti stúdium anyagaként kerül ismertetésre, míg a mai, vagy élő, tehát jelenleg hatályos joganyag ettől elkülönítve, szerény személyem által kerül oktatásra, heti kétórás előadás keretében.

Ismert, és itt nem is térek ki részleteiben arra, hogy mit tekintünk az egyházjog anyagának. Csak megemlítem, hogy – protestáns tradícióinknak megfelelően – hittétel, szemben a Katolikus Egyház gyakorlatával és módszerével, nem képezi az egyházi jogalkotás tárgyát, témáját. Röviden szólva hitbeli dolgokat nem kívántunk eddig sem, és a jövőben sem jogszabályként megfogalmazni.

Az egyházjog oktatása ezen módszerrel az ötödik évfolyamon történik, két szemeszterben. Az első szemeszter az állami jogrendszerbe igyekszik vázlatos bepillantást nyújt-

tani. Gondolok itt az Állam hatalmi és igazgatási szerveinek létrejöttére, azok egymáshoz való viszonyára, működési területükre, stb. Vonatkozik ez természetesen a bírói és ügyészi szervezetre is. Ugyancsak ekkor kerülnek ismertetésre a legalapvetőbb szabadságjogok, a szükséghez képest más államok hasonló intézményével történeti keretek között összehasonlítva. Az első szemeszter anyaga továbbá a jogrendszer hasonló módszerrel és mélységgel történő ismertetése, külön kitéréssel a szinte közzájön forgó jogi intézmények – pl. egyetemlegesség, kezesség, ártatlanság védelme, jogszabályi hierarchia, stb. – magyarázatával; továbbá a manapság oly divatos vállalkozási formák sematikus bemutatása.

Ez a több éve folytatott gyakorlat – szerény véleményem szerint – beválni látszik. Egyházunk ugyan tiltja lelkészeink részére a pártpolitizálást, de természetesen nem tiltja, sőt mondhatni ösztönzi a helyi közéletben való tevékeny részvételt lelkészeink számára.

Amennyire káros volt az egyházi közéletre és a hitgyakorlásra a letűnt rendszer azon szigorú eljárása, hogy az egyházakat, a híveket a templom falai közé kényszerítették hitéletükkel, annyira üdvözlendőnek vélem a rendszerváltást követő gyakorlatot, az állami hivatalok és egyéb hatalmi szervek részéről, tudniillik, hogy egyre intenzívebben igénylik az egyházak és azok képviselőinek közéletben való részvételét. Mennél kisebb települési közösségről van szó annál nyilvánvalóbb, hogy a lelkész - kifejezetten ebben a minőségében -, a helyi „elithez” tartozik, véleményét kéri, várják és igénylik. Nyilván van az ellenkező megnyilvánulásra is példa, de azért nyugodtan megállapítható, hogy a többségi álláspont túlnyomó részében helyesli és várja, sőt elvárja a lelkészek megnyilvánulásait főként helyi közösségekben.

Nyilvánvaló, hogy a lelkész ilyen esetekben mindenkor egyházát képviseli. Az okos és helyénvaló, mondhatni bölcs megnyilvánulások a lakosságot érintő helyi kérdésekben, egyben nyilván jó „propaganda” is az egyházi célkitűzések népszerűsítése mellett. S valljuk be őszintén, az ellenkező hozzáállásnak pedig nyilván nem csekély erodáló hatása lehet.

Ebből következik, hogy lelkészeinket fel kell készíteni a közszerepléssel kapcsolatos alapvető államéleti -, illetve jogi ismeretekre. Ezt célozza az első szemeszter mondhatni általános, vagy világi-jogi oktatása is. Ezen ismeretekből a teológus hallgatók a szemeszter végén kollokválnak.

A második szemeszter a szigorúan vett egyházjog oktatását öleli fel. Az előbb utaltam már arra, hogy egyházunk jogalkotása - messzemenően szem előtt tartva a protestáns tradíciókat - spirituális kérdésekben jogszabályt nem hozott létre. Egyházunk jogszabályai kifejezetten un. belső jognak minősülnek, amelyek az egyház, mint szervezet, illetve intézményei létrehozását és azok működését szabályozzák. Ugyancsak belső jogunk szabályozza a fegyelmi felelősségre vonást és igen szűk körben az egyház egyes szervei és személyei közötti vagyoni jogi viták intézését. Lehetséges jogvita az egyházkormányzati szervek határozataival kapcsolatban és választási panaszokkal összefüggésben is.

Itt kívánom megjegyezni, hogy egyházunk un. belső joga természetesen a legteljesebb harmonizációt mutatja az állam törvénykezésével összefüggésben.

Egyházunk bíróságokat is működtet, amelyek az állami szabályozáshoz hasonlóan az egyházi felsőbbeségtől - működésüket tekintve - függetlenek. Egyházunkban a törvények jogforrása a Zsinat. A rendszerváltást követően

1991. és 1997. között ülésező Zsinatunk teljesen új törvényeket alkotott, szám szerint tizet, melyek nagyjából-egészében a teljes egyházi életet és tevékenységet lefedik. E törvényekről elmondhatjuk, hogy az egyházi igazgatásban konzekvensen alkalmazzák a hatalommegosztás Montesquieu-i elvét kifejezetten és bevallottan a múlt fájó kóros és káros jelenségei ismétlődésének meggátolása céljából.

Elnézést kérek ezért a kis kitérőért a tisztelt hallgató-ságtól. Szükségesnek vélem azonban ezen gondolatok közbeiktatását, mert tudni kell azt is, hogy Egyházunkban minden tisztesség – világi és lelkési – választás útján tölthetik be. Tisztségre pedig tulajdonképpen bárki jelölhető. Ebből nyilvánvaló, hogy minden segédlelkésznek tisztában illik lennie például egy választás előkészítésére vonatkozó szabályokkal, vagy egy presbiteri ülés összehívásának előfeltételeivel ahhoz, hogy elmondhassuk: Egyházunkban minden szinten és helyen a működés törvényes.

Mindebből evidensen következik, hogy a jövőbeli lelkészeink, a ma teológusainak jó felkészítése a záloga az egyház jövőbeni törvényes működésének. A teológusok tehát tanulmányaik V. évfolyamának második szemeszterében a most tényleg csak utalás jelleggel bemutatott egyházi törvényekkel ismerkednek.

A teológusok az V. évfolyam végén az Egyházjog című tantárgyból bizottság előtt záróvizsgát tesznek.

Tisztelt Szekcióülés! – Jóllehet ezen előadás már címében is az egyházjog oktatását kívánja ismertetni, de szerényen úgy vélem, hogy azt célszerűbb egy kicsit tágabb környezetbe ágyazva tennem. Engedjék meg azért, hogy e helyütt a témakörhöz csatlakozóan néhány szót szóljak arról az örömdetes tényről, hogy a Magyar Jogász Egyletben a közelmúltban – éppen a Magyarországi Evangélikus Egyház kezdeményezésére – újjászerveződött az Egyházjogi Szekció, magától értetődően és kifejezetten az egyházjog művelése, tanulmányozása céljából. Nem lehet kétséges ugyanis, hogy a harmadik évezred küszöbén egy tudományágat a jövő alkalmazói számára elfogadható szinten csak kellő tanulmányozás, és a tanulmányozást jelentő alapos művelés után lehet oktatni! Költői a kérdés, de lehet-e, van-e avatottabb, szervezettebb fórum egy adott jogág tudományos igényű művelése, tanulmányozása számára, mint a Magyar Jogász Egylet szakszekciója? Olvasatomban ez az örömdetes tény azonban azt is jelenti, hogy az egyházjog, mint jogág, illetve azon is túl, mint tudomány, visszanyeri az őt megillető helyet, melytől erőszakosan fosztatott meg oly sok éven, évtizeden keresztül!

Optimistán remélem, hogy a nem túl távoli jövőben, vízióim szerint a közeljövőben az egyházjog nemcsak a teológiai karok tantárgya lesz, de a jogi karokon is ugyanolyan magától értetődő tárgy lesz – ismét -, mint mondjuk például a nemzetközi magánjog. Feltételezésem szerint akkor szűnik majd meg végleg és maradéktalanul az egyházjog méltatlan háttérbe szorítása. Ez a kérdéskör azonban már tényleg egy másik fejtegetés anyaga kell, hogy legyen, ezért szerény előadásomat befejezve megköszönöm azt a kitüntető figyelmet, amelyben érdemtelenül lehetett részem.

Galli István

Elhangzott 1999. szeptember 9-én a Miskolci Egyetem Jogtörténeti és Jogelméleti Intézetének emlékülésén.

K I T E K I N T É S

KATOLIKUS ÉS EVANGÉLIKUS EGYHÁZI KIÁTKOZÁSOK VISSZAVONÁSA

Augsburg, 1999. október 31.

Először történik meg a *Luther Márton* által 1517-ben *Wittenbergben* elindított egyházi reformáció óta, hogy a római katolikus egyháznak a *Trentóban* tartott zsinaton (1545–1563) a reformáció tanítására vonatkozó kiátkozása és a másik részről az evangélikus egyháznak a hitvallási iratokba foglalt, a katolikus tanításra kimondott kiátkozása ünnepélyesen visszavonásra kerül. Az ünnep *Augsburg* (Ágosta) városában, Németországban lesz, azon a helyen, ahol az evangélikusok 1530-ban V. Károly császár elé terjesztették az Ágostai Hitvallást. 1999. október 31-én délelőtt a két egyház képviselőinek együttes ünnepélyes istentiszteletén történik meg az aláírása annak a *Közös Nyilatkozatnak*, amit a Lutheránus Világszövetség és a Vatikáni Keresztény Egységet Előkészítő Főpapi Tanács Közös Bizottsága több év munkája nyomán dolgozott ki az Isten előtti megigazulás teológiai kérdéséről.

Az aláírásra kerülő *Közös Nyilatkozat* leglényegesebb megállapítása: „A Lutheránus Világszövetség és a Katolikus Egyház együtt jelenti ki a következőket: Az evangélikus egyházak tanítása, amint ebben a Közös Nyilatkozatban kifejezésre jutott, nem esik a Trentói Zsinat elítélő határozatai alá. Az evangélikus hitvallások elítélő nyilatkozatai nem illetik a Római Katolikus Egyház tanítását, amint az ebben a Közös Nyilatkozatban kifejezésre jutott...

Együtt valljuk meg: Egyedül kegyelemből, Krisztus üdvözítő munkájába vetett hit által és nem a mi részünkről meglévő bármely érdem szerint fogad el minket Isten és kapjuk a Szentlelket, aki megújítja szívünket és egyúttal fölkészít és felhív a jó cselekedetekre.”

A katolikus egyház II. Vatikáni Zsinata után Róma és Genf, a Lutheránus Világszövetség és a Katolikus Egyház 1967 óta folytatnak teológiai párbeszédet nemzetközi szinten. A dialógus-bizottság készítette 1986–1994 között a megigazulásról szóló Közös Nyilatkozatot.³

A jelenleg munkálkodó együttes evangélikus-katolikus bizottság 1995 óta tíz-tíz résztvevővel az egyház apostolisága kérdésével foglalkozik évente egy-egy ülésen, a korábbi Rottenburg-Stuttgarteri, jelenleg a vatikáni adminisztrációban dolgozó püspök, *Prof. Dr. Walter Kasper* és *Dr. Harmati Béla* magyar evangélikus püspök elnökletével.

Az aláírás augsburgi eseményét a Bajor televízió élő adásban az Eurovisio-val együtt közvetíti. Október 31. az evangélikus egyházban különben a reformáció ünnepe annak emlékére, hogy Luther Márton 1517. október 31-én szögezte ki az egyház megújítására vonatkozó 95 tételét a wittenbergi vártemplom kapujára.

³ Szövegét ld.: Lp. 1997/277-283. old.

A LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG ÉS A RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZ KÖZÖS KÖZLEMÉNYE

Augsburg, 1999. október 31.

1. Azoknak a megállapodásoknak az alapján, amelyek a megigazulás tanításával kapcsolatos Közös Nyilatkozatban már kifejezésre jutottak, a Lutheránus Világszövetség és a Katolikus Egyház együtt jelenti ki a következőket: „A megigazulás tanításának értelmezése, amint az a Közös Nyilatkozatban megszövegezést nyert, mutatja azt, hogy egyezés van a megigazulás tanításának alapvető igazságaiban a lutheránusok és katolikusok között. (KNY 40.) Ennek az egyezésnek az alapján a Lutheránus Világszövetség és a Katolikus Egyház együtt jelenti ki a következőket: Az evangélikus egyházak tanítása, amint ebben a Közös Nyilatkozatban kifejezésre jutott, nem esik a Trentói Zsinat elítélő határozatai alá. Az evangélikus

hitvallások elítélő nyilatkozatai nem illetik a Római Katolikus Egyház tanítását, amint az ebben a Közös Nyilatkozatban kifejezésre jutott.” (KNY 41.)

2. Hivatkozással a Lutheránus Világszövetség Tanácsának határozatára a Közös Nyilatkozattal kapcsolatban, amely 1998. június 16-án kelt és arra a válaszra, amelyet a Katolikus Egyház 1998. június 25-én a Közös Nyilatkozatra adott, valamint azokra a kérdésekre, amelyek mindkét oldalról felvetődtek, a mellékelt Függelék (Annex) tovább pontosítja az a megegyezést, amelyet a Közös Nyilatkozatban elértek és világossá teszi, hogy a korábbi közös tanításbeli elítélések nem érvényesek a párbeszéd résztvevőinek tanítására, amint az a Közös Nyilatkozatban kifejezésre jutott.

3. A párbeszéd mindkét résztvevője elhatározta, hogy folytatja és elmélyíti a megigazulás tanításáról szóló bibliai alapok tanulmányozását. Ugyancsak keresik a megigazulás tanításának további közös megértését mindazon túl, amivel a Közös Nyilatkozat és a csatolt Függelék foglalkozik. Az elért megegyezés alapján kívánatos a folyamatos párbeszéd, különösen azokban a kérdésekben, amelyeket a Közös Nyilatkozat maga is említ (KNY 43.), valamint további tisztázás szükséges annak érdekében, hogy elérjék a teljes egyházi közösséget, egységet a különbözőségeken, amelyben a megmaradt különbségek „kiengesztelődnek” és nem jelentenek többé elválasztó tényezőket. Lutheránusok és katolikusok a közös bizonyágtétel érdekében folytatni kívánják ökumenikus erőfeszítéseiket, hogy a megigazulásról szóló tanítást a mai emberek számára érthető nyelven tolmácsolják, korunk egyéni és társadalmi követelményeinek megfelelően.

Az aláírás ezen tényével a Katolikus Egyház és a Lutheránus Világszövetség a megigazulásról szóló közös nyilatkozatot a maga teljes egészében megerősíti.

ATHENA IPSE SVAE MENTIS SIMVLACHRA LVTHERVS
EXPRIMIT-AT VLTVS CERA LVCAE GCCIDVOS

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

X. évfolyam 11. szám

1999. augusztus 20. – szeptember 20.

Az ökumenizmus jövője – a keresztyén millennium – Taizé és a spiritualitás – a keresztyének nehéz sorsa az arab világban és Indiában – ezek a fő témái legújabb világhíradónknak.

A belső megújulás sürgető problémáival kezdte meg augusztus utolsó és szeptember első napjaiban tanácskozását Genfben az Egyházak Világtanácsa. A világméretű keresztyén egység útjáról és a jövő évszázad más fontos kihívásairól szólnak az onnan érkezett első hírek. Ugyanakkor új, regionális egyházközösség létrejöttéről szólnak a tudósítások, ezúttal az evangélikusok és az amerikai anglikánok között az észak-amerikai kontinensen, a hasonló egyházközösség kialakulása után Észak-Európában és a Nagy-Britanniában.

Millenniumi készülődés ökumenikus együttműködéssel Németországban – erről ad hírt első kiemelt tudósításunk a reformáció hazájából.

Taizéről, az európai egyházak ifjúságának spirituális központjáról olvashatunk érdekes tudósítást az ökumenikus Taizé-Közösség közeledő ötvenéves évfordulója alkalmából.

Indiából és a Közel-Keletről viszont az ott élő keresztyének nehéz sorsáról szól két további beszámoló. Fájdalmasak ezek a hírek azért is, mert hiszen a „keresztyénség bölcsőjéből”, Kis-Ázsiából, és a csaknem kétezer éves indiai keresztyénség életéről érkeznek hozzánk.

Isten népét, az egyházat a mai világban segítsék és erősítsék ezek a hírek a saját egyházunk határainál távolabbra látó, globális horizontú keresztyén látásban, és gazdagítsák imádságainkat az evangélium világméretű ügyéért, a hitük miatt sokat szenvedő testvéreinkért az új évszázad küszöbén!

(Híryanagunk lezárása: 1999. szeptember 20.)

I. EGYHÁZI VILÁGSZERVEZETEK

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

(Az EVT Központi Bizottságának ülése a belső megújulás jegyében)

Augusztus utolsó napjaiban kezdődött meg Genfben az Egyházak Világtanácsa legfőbb vezető testületének ülése, a múlt decemberi, Afrikában tartott jubileumi világgyűlést követően.

A megnyitás napján, augusztus 26-án tartott nagy beszédében I. Aram örmény ortodox katolikosz, az EVT második 7 éves időszakra újráválasztott elnöke, az Egyházak Világtanácsa közvetlen jövőjével és Hararéban elhatározott, gyökeres belső reformjának kérdéseivel foglalkozott. „Az egyház nem valamiféle intézmény, hanem Isten népe a világban... Nem egy múzeum, nem változhatatlan és érinthetetlen... nekünk, az Egyházak Világtanácsának minden emberrel való együttműködésünket kell elmélyí-

tenünk... Nem a programokra, hanem a testvéri kapcsolatok kiépítésére kell tevékenységünket irányítanunk” – mondta az EVT legfőbb tisztségének viselője. Ugyanakkor kritikát gyakorolt a „nyugati liberális értékek” fölött, amelyek fenyegetik az emberi együttélést és a helyi tradíciókat, kultúrákat és közösségeket. Ez a várt belső megújulás lesz majd a feladata a rövidesen megkezdődő, az ortodox tagegyházakkal folytatott párbeszédnek az új reformbizottságban, az EVT-t fenyegető belső feszültségek föloldására.

Dr. Konrad Raiser, az EVT főtitkára, részletes évi jelentésében főleg a világot és a világ egyházait is megosztó konfliktusokkal foglalkozott. Kiemelte az EVT új, tízéves programjának (2001–2010) jelentőségét, amelyet Hararéban fogadtak el, és amely ezt a nevet viseli: „Ökumenikus évtized az erőszak leküzdésére” (*Ecumenical Decade to Overcome Violence*). A 21. század – mondta a főtitkár – a növekvő konfrontációk és konfliktusok időszaka lesz, és ezekben bizonyos része van a vallási közös-

ségeknek is. Az egyházaknak ezért önkritikát kell gyakorolniuk: melyek azok a teológiai, egyházi és kulturális tradíciók, amelyek hozzájárulnak az erőszak fokozódásához. Ugyanakkor mindent meg kell tenniük a világban rohamosan terjedő erőszak megállításáért a családban, az etnikumok és a népek viszonyában, az erőszak-mentesség eszközeivel.

A tanácskozás második napját főleg a tavalyi, jubileumi világgyűlés kiértékelésének szentelték. Megállapították, hogy ez volt az EVT eddigi legnagyobb világgyűlése, 158 tagegyház ezer hivatalos delegátusával, valamint közel 5 ezer regisztrált résztvevővel, Zimbabwe állami egyeteme területén. Az itt elfogadott reform-határozatoknak sorsdöntő jelentősége lehet majd a legnagyobb ökumenikus világszervezet egész 21. század jövőjének alakulásában.

A genfi tanácskozás további eseményeiről következő számbunkban adunk hírt.

(ENI)

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

(A „LVSZ vasárnapja” 1999-ben: „Közösség egy megosztott világban”)

Az evangélikus egyházak világszervezete idén is *világméretű, közös „Lutheránus Világszövetség – vasárnap”* megtartására hívta föl tagedyházaikat, összefüggésben a reformáció megünneplésével. A Hongkongban, 1997-ben tartott legutóbbi világgyűlés újból kiemelte az „evangélikus világ-család” összetartozásának fontosságát, és közösségük további elmélyítését egy feszültségektől, konfliktusoktól, helyi háborúktól megosztott világban.

Az idei „LVSZ-vasárnap” *témája* ezért ez volt: „Közösség egy megosztott világban”. Ezt a témakört 1999-re az afrikai evangélikus tag-egyházak készítették elő, amelyek nagy erőfeszítéseket tesznek összetartozásuk megerősítésére (ahogyan erről egy későbbi hírben beszámolunk). Ma Afrika az a kontinens, ahol emberek millióinak legnagyobb küzdelme folyik a túlélésért, és ahol a legtöbb véres konfliktus alakult ki a legutóbbi években. Ugyanakkor Afrika az a kontinens is a világban, ahol a keresztyénség a legdinamikusabb növekedésben van. Ezzel a reménység forrása is az egyház jövője számára.

REFORMÁTUS VILÁGSZÖVETSÉG

(A Vajdaság kérdése a Világszövetség Taipeiben tartott ülésén)

Mint már előző számunkban is hírt adtunk róla, a Református Világszövetség Végrehajtó Bizottsága Taiwan fővárosában tartotta nyári tanácskozását, amelyen megválasztotta új főtitkárát.

Nemrég érkezett, újabb beszámolóik szerint a Taipeiben tartott tanácskozás *egyik jelentős témája volt a jugoszláviai Vajdaságban élő, mintegy 300 ezres lélekszámú magyar kisebbség, s ezen belül a magyar nemzetiségű reformátusok jövőjének kérdése.* Milan Opočensky főtitkár és Tamás Bertalan magyar delegátus fölhívták a tagedyházak figyelmét a vajdasági kisebbségeket – köztük az ott élő magyar kisebbséget –

fenyegető súlyos veszélyekre, amíg a Milosevics-rendszer van uralmon.

A RVSZ Végrehajtó Bizottsága legközelebbi ülését a dél-indiai Egyesült Egyház vendégeként Bangaloré-ban tartja 2000. júliusában.

(ENI – WARC Update)

VATIKÁN

(*Miért akadályozza a Kínai Népköztársaság a pápa hongkongi látogatását?*)

A nemzetközi sajtó sokat foglalkozik II. János Pál pápa régóta tervezett hongkongi főpásztori látogatásának akadályával. Az 1997-ben a Kínai Népköztársasághoz csatolt, hatmillió ázsiai világvárosban több mint 250 ezer kínai római katolikus hívő él, akik már régóta várják a pápai látogatást az ázsiai világbirodalom „kapujában”.

Kína kommunista kormánya mindeddig megakadályozta és legújabbban is elutasította II. János Pál látogatását. Egyfelől azért, mivel a Vatikán ama kevés állam közé tartozik, amelyek elismerték Taiwan szigete állami önállóságát. Másfelől azért is, mivel a Vatikán ismételten elítélte a kínai római katolikus hívők millióinak vallásszabadsága korlátozását, Tibet megszállását, a dalai láma elűzését és a buddhizmus elnyomását is a hatalmas birodalomban.

„Bár a Vatikán szeretné javítani kapcsolatait Pekinggel, az igazi oka az elutasításnak valószínűleg nem is Taiwan, hanem a kínai vezetők félelme attól, hogy ezzel elismernék a 10 millió kínai katolikus fölött a pápa erkölcsi autoritását” – írja az International Herald Tribune.

(ENI)

II. A VILÁG EGYHÁZAI

NÉMETORSZÁG

(*Ökumenikus készülődés a 2000. év közös megünneplésére*)

A Keresztyén Egyházak Munkaközössége a Német Protestáns Egyházszövetség (EKD), a Római Katolikus Püspöki Konferencia és a többi tagedyház megbízásából *előkészületeket tesz a keresztyénség kétezer éves jubileumának közös*

megünneplésére is az évezredfordulón.

A frankfurti Ökumenikus Centrumban közzétették azt a közös kiadványt, amely *részletes szövegeket bocsát a német egyház rendelkezésére, az ökumenikus, közösen megtartandó jubileumi istentiszteletek liturgiájával és imádságaival kapcsolatban.*

Ezek a közös, ökumenikus istentiszteletek a tervezet szerint a következő egész évet átfogják, 1999 szilveszter estéjétől a 2000. év záró-istentiszteletéig. A közölt ökumenikus liturgiák és imádságok megemlékeznek a keresztyénség kétezer évének egész történetéről. A kiadvány mind a frankfurti Ökumenikus Centrumban, mind az EKD hannoveri központjában megszerezhető.

(epd-w)

***

(*Küzdelem a vasárnap megszenteléséért*)

Németországban folytatódnak a heves viták a médiában és a közvéleményben az üzletek sokak által követelt vasárnapi nyitvatartása körül, amint erről már előzőleg is hírt adtunk.

A legnagyobb áruház-láncok és a társadalom egy része – megszegve az alkotmánynak az üzletek vasárnapi nyitvatartását tiltó rendelkezését – harcot indítottak a vasárnapi munkaszünet ellen. A politikai pártok és az alkalmazottak szakszervezetei is részt vesznek a vitában. De a leghatározottabban az egyházak ítélték el a „profit-szellem mindenhatóságát” és az alkotmány tiltó rendelkezéseinek különféle ürügyekkel történő megszegését.

Manfred Kock, a Német Protestáns Egyházszövetség (EKD) elnöke szerint a heti egynapos munkaszünet „a zsidó és a keresztyén tradíció egyik legértékesebb kulturális vívmánya”. *K. H. Geissler* akadémikus szerint pedig „egyetlen társadalom sem tud fennmaradni hosszú távon az aktivitás és a pihenés ritmusa nélkül. A vasárnapi pihenőidő nélkül veszélybe kerül a társadalom”.

(ENI – ZdZ – epd-w)

(*Drezdában tanácskozott a Baptista Világszövetség*)

Drezdában tartotta nyáron ideit tanácskozását a Baptista Világ-

szövetség. *Denton Lotz*, a BVSZ főtitkára, arra hívta föl a világ 200 ezer baptista gyülekezetét, hogy *hitük indítására elkötelezetten küzdjenek a mai világban uralkodó erőszak, etnikai és vallási konfliktusok és a faji megkülönböztetés ellen*, mivel „Isten szeretete minden embert körülvesz, fajra és nemre való tekintet nélkül”.

A Világszövetség Drezdában a dél-koreai *Billy Kim* lelkészt választotta meg új elnökévé, aki hazai egyházában a diakónia, a rádiómisszió és az ifjúsági misszió munkáinak vezetője volt.

(MD)

NAGY-BRITANNIA

(Hume bíboros halála)

Meghalt 76 éves korában *Basil Hume* bíboros, Anglia és Wales római katolikus püspöki konferenciájának elnöke, az ismert ökumenikus személyiség. Közismert volt a keresztyének egységére irányuló ökumenikus fáradozásairól, elsősorban az Európai Egyházak Konferenciájával való együttműködésben. A bencés rend tagja volt és kezdetben a dogmatika professzora. VI. Pál pápa 1976-ban nevezte ki a Westminster apátság érsekévé Londonban.

A római katolikus egyháznak Nagy-Britanniában 4 és fél millió híve van, kisebbségi egyház a szigetországbán.

(ENI – MD)

FRANCIAORSZÁG

(Taizé – a fiatal keresztyének spirituális központja Európában)

Megragadó tudósítást közöl a Német Protestáns Sajtószolgálat (epd) legújabb száma az európai keresztyén ifjúsági mozgalom ökumenikus-spirituális központjáról Franciaországban.

Amikor *Roger Schutz* református teológus 1950-ben Cluny híres kolostora közelében, egy kis faluban hat testvérral megalakította a Taizé-Testvérközösséget az egyházak közötti közeledés és a kolostori életközösség, lelki elmélyülés céljával, senki sem sejtette, hogy a kis falu neve ötven év múlva milyen ismertté válik egész Európában.

Az elmúlt csaknem öt évtized alatt a „Taizé-Közösség” kis mustármagból hatalmas fává növekedett. Ma 105, fehér szerzetesi ruhát viselő testvér tagja a közösségnek; közülük 25 a legszegényebbek közt él, világvárosok nyomorgyeideiben. A ma 84 éves, fehér hajú „Roger testvér” egy hatalmas európai ifjúsági missziói mozgalom lelki vezetője. Mert a *Taizé-mozgalom a legutóbbi évtizedekben főleg az ifjúság spirituális mozgalmává nőtt*. Egyfelől minden nyáron ezrek áramlanak egész Európából a kis falu hatalmas sáttortáborába, hogy ott lelki megújulást találjanak. Ezeket a „taizéi találkozásokat” főleg a fiatalok reggeli, déli és esti közös elcsendesése jellemzi a Szentírás igéje körül, egyházi énekeik boldog, közös éneklésével. Másfelől minden évben nem egyszer százezres nemzetközi ifjúsági találkozókat szerveznek a Krisztussal és egymással való találkozásra Európa valamelyik nagyvárosában, leginkább a volt kommunista uralom alatt élt országokban. Ennek az évnek a végén Varsovában tervezik a legközelebbi ilyen spirituális találkozót.

A Taizé-mozgalom a nyelvek, tradíciók, kultúrák és bírszínek közötti minden különbséget áttörő, a Krisztussal és egymással való lelki találkozás hatalmas és reményt adó ökumenikus ifjúsági mozgalma kontinensünkön – írja a német egyházi sajtótudósítás a közeledő félévszázados évforduló alkalmából.

(epd-w)

TÖRÖKORSZÁG

(Az egyházak a földrengés-katasztrófa áldozataiért)

A Törökországot, Konstantinápolyt és környékét sújtó tragikus földrengés-katasztrófa sok tízezer áldozatának megsegítésére Konstantinápolyban – a görög és az örmény ortodox pátriárka vezetésével – közös egyházi segélybizottságot alakítottak.

Az egyházak világszervezetei és az egyházak segélyszervezetei ugyancsak részt vesznek különféle segítő akciók szervezésében. Németországban például a Protestáns Egyházsövetség (EKD) és a római katolikus Caritas nemcsak adományokat gyűjtenek, hanem orvoso-

kat, ápolókat, gyógyszereket és sátrakat küldenek a sebesültek és az otthonukat elvesztettek százezreinek.

(epd-w)

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

(Az evangélikusok és anglikánok „teljes egyházközössége”)

A nagyobbik *Amerikai Evangélikus Egyház (ELCA)* nyári országos közgyűlése kétharmados többséggel, 716:317 szavazat-arányban *elfogadta a „teljes egyházközösséget” (full communion) az USA Episzkopális (Anglikán) Egyházával*. A megegyezés részleteit a „*Called to Common Mission*” (Közös küldetésre hívtunk el) című teológiai dokumentum tartalmazza, amely ugyancsak elfogadásra került. A legszorosabb együttműködés és kölcsönös segítségnyújtás mellett az „egyházközösség” magában foglalja az anglikán egyházi tradícióban – amint ezt az amerikai egyház neve is mutatja – fontos szerepet játszó „*történelmi episzkopátus*” (püspöki tisztt) evangélikus részről történő elismerését is.

Ugyanilyen „egyházközösség” létezik már az evangélikus és az anglikán egyház között Skandináviában, a Baltikumban és a brit szigeteken. De ez az első eset az ilyen szoros együttműködésre és kölcsönös elismerésre a két egyház között ugyanabban az országban.

Az ELCA, az USA nagyobbik evangélikus egyháza, 5,2 millió egyháztaggal rendelkezik. Az USA Episzkopális Egyházának 2,5 millió egyháztagja van. Hasonló „teljes egyházközösségre” lépett az ELCA röviddel ezelőtt az USA három református egyházával. Mindkét esetben sok évig, sőt évtizedeken át tartó teológiai dialógus előzte meg a megegyezés elfogadását. Az idén az ELCA kinyilvánította a full communion-t a Morva Egyházzal (Moravian Church) is, amely Husz János cseh előreformátor követőiből alakult az Egyesült Államokban.

Dr. Ishmale Noko LVSZ-főtitkár nyilatkozata szerint az ELCA közösségre lépése az említett egyházakkal nagy jelentőséggel bír a világ többi evangélikus egyháza számára is.

(ENI – lwi d e)

KÖZEL-KELET

(Younan arab evangélikus püspök az arab keresztyének nehéz helyzetéről)

Munib A. Younan, a Jordániai Evangélikus Egyház püspöke, egy Észak-Amerikában tartott nemzetközi egyházi konferencián beszámolt az arab keresztyének súlyos helyzetéről a Közel-Kelet országai-ban, ahol egykor a keresztyénség „bölcsője” volt, és ma is legszen-
tebb helyei vannak. Younan püs-
pök, akinek egyházkerülete nem-
csak Jordániára, hanem egész Izra-
elre és Palesztinára is kiterjed,
előadásában elmondta, hogy a
Közel-Kelet az első keresztyén
évezredben a keresztyénség törté-
netének talán legfontosabb terü-
lete volt. Itt élt Jézus, majd az első
keresztyén nemzedék. A hét ókori
egyetemes zsinat az egyház törté-
netének „a legjobb ideje” volt. A
keresztyénség az üldözések között
is rohamosan növekedett, és akkor
még jó kapcsolatokat tartott fenn
az iszlámmal is. A nagy szakadékot
a két nagy vallás között a keresztes
hadjáratok okozták. A mai helyzet
a keresztyénségre nézve a Közel-
Keleten kétségbeejtő: a keresztyén

arabok elhagyják hazájukat,
gazdasági és szociális okokból.
Elfelejtik történetüket és
kultúrájukat, legszentebb
helyeiket. Sok arab már semmit
sem tud a keresztyénségről –
mondta előadásában Younan püs-
pök.

*A mindössze 2 ezer lelket
számláló, bár több országra
kiterjedő kis evangélikus arab
egyház lelki vezetője a közel-keleti
pusztuló arab keresztyénség segíté-
sére hívta föl a nagy nyugati egy-
házakat. Mert közös föladatuk,
hogy megőrizzék a közel kétezer
éves keresztyén örökséget a mai
iszlám tengerben is. „Közel-Kelet
arab keresztyénsége – mondta a
püspök – só és kovász kell, hogy
legyen a Közel-Kelet társadalmá-
ban.”*

(lwi de)

INDIA

*(Hivatalos indiai jelentés G. S.
Staines ausztrál misszionárius és
két gyermeke egyetlen meggyilkolá-
sáról)*

Az év első felében (Világhíradó
X/6. szám) már hírt adtunk a több
mint 30 év óta az indiai leprások

között gyógyító és misszionáló,
köztiszteletben álló *Graham S.
Staines* és két gyermeke hindu
fanatikusok által történt
megdöbentő, és az indiai keresz-
tyéneket mélyen megrázó meg-
gyilkolásáról az észak-kelet indiai
Orissa tartományban.

Nemrég tették közzé az öt hó-
napig tartó hivatalos bírói vizsgálat
jelentését, amelyben egy 80 tagú
állami bizottság vett részt. A jelen-
tés szerint a misszionárius és két
gyermeke lakókocsijának éjszakai
felgyújtását és megégetésüket egy
Dara Singh nevű hindu vallási
fanatikus által vezetett kis csoport
követte el, miközben keresztyén-
ellenes jelszavakat kiabáltak. „De
nem volt semmi bizonyíték arra,
hogy egy szervezet állt volna a
borzalmas hármasság gyilkosság mö-
gött” – hangzik a jelentésben. Ezért
a gyilkosság ügyében nem történt
további bírói intézkedés.

A hivatalos állami vizsgálóbi-
zottság jelentése nagy megdöbbe-
nést és fölháborodást váltott ki az
indiai keresztyén egyházakban,
mivel az a gyilkosságot „egyes
megtévedt fundamentalista sze-
mélyekre” hárította, s ezzel az
elterjedt, keresztyénellenes tünte-
téseket és súlyos atrocitásokat
irányító, a háttérben maradó
hindu nacionalista mozgalmakat
mentesíteni akarja az igazi
felelősség alól.

(ENI)

TANZÁNIA

*(Egyesült Evangélikus Egyház
Kelet- és Közép-Afrikában?)*

Júliusban a tanzániai Arushá-
ban tanácskoztak Kelet- és Közép-
Afrika evangélikus egyházainak
delegátusai. A hét legjelentősebb
afrikai evangélikus egyház 40
vezetője az együttműködésüket
erősíteni kívánó, számos más
határozat mellett fölhívást intézett
ennek a hatalmas afrikai régiónak
LVSZ-tagegyházaihoz: győzzék le
helyi érdekeiket és különbségeiket,
és egyesüljenek egyetlen nagy kelet-
és közép-afrikai egyházzá.

A javasolt új, egyesült evangéli-
kus egyháznak Tanzánia, Mada-
gaskár, Kenya, Etiópia és Kongó
evangélikusai is tagjai lesznek,
jelenleg már több mint 7 millió
egyháztaggal.

(lwi d e)

A nagy finn népegyház

belülről nézve

Gondolatok egy esztendő alapján

Oulu park. Ez a felirata annak a táblának, amely a siófoki evangélikus templom előtti kis parkban található. Sokan találgatják az idelátogatók közül, hogy mi is lehet ez az „oulu”? Van aki a parkban lévő különös építményt látva és ezt a furcsa nevet olvasva valmiféle afrikai törzsre asszociál, van akinek valami más jut eszébe. A legtöbbeknek azonban semmit nem mond ez a név. Pedig Helsinkit és környékét nem számítva Finnország egyik legdinamikusabban fejlődő városa ez az Oulu folyó torkolatánál elterülő tengerparti település. Amíg a múltban kátránytermelése révén mint „kátrányvárost”, majd pedig az ide épített óriási papírgyár miatt mint „papírváros-t” emlegették Oulut, addig ma egyre inkább a „technopolis” elnevezés olvasható a városról szóló prospektusokon. A nem is olyan régen (1958-ban) alapított egyetemen ma tizenháromezer diák tanul. Az egyetemen együttműködve található meg itt azok a különböző kutató-fejlesztő vállalkozások, amelyek közül a számunkra legismertebb *Nokia* cégnél például több mint ötezen dolgoznak a kutató ágazatban. Rajtuk kívül sok orvosnak és mérnöknek adnak munkát a különböző orvosi technológiákat fejlesztő vállalkozások. Naponta tizenöt repülőgép szállítja oda-vissza Helsinki és Oulu között az egynapos megbeszélésre a fővárosba repülő ill. a világ különböző országaiba tovább utazó ouluiakat, akik a repülési időt leszámítva szinte állandóan telefonálnak.

Érdekesképpen jegyzem meg, hogy ebben a városban található az ország legtöbb kerékpárútja, amelyeken úgy lehet teljes biztonsággal egyik városrészről a másikba közlekedni, hogy közben nem kell az autótaknál megállni, hiszen szinte mindenhol hidak és aluljárók állnak a kerékpárosok rendelkezésére. A hosszú tél alatt nem csak az autótakat, de ezeket a kerékpárutakat is tisztítják a gépek.

Oulu mára Finnország északi részének gazdasági, kulturális és egyházi központjává vált.

Ha a Siófok és finn testvérvárosa közötti nagyszámú különbség (Oulu lakosainak száma négy-ötszöröse Siófokénak) szembevetve a Balaton partjáról Ouluba érkezőknek, akkor mindezt a különbséget még jobban érezzük mi, akik a testvérgyülekezeti kapcsolattartásban veszünk részt.

A mi kis családi gyülekezeti életünkkel szemben egy óriási cég életéhez tudnám leginkább hasonlítani az oului egyházi munkát. A több mint százezer evangélikus négy gyülekezetre oszlik, amely gyülekezetekben bizonyos munkaágak központi szervezésben is folynak. Vannak kórházlelkészek, egyetemi lelkészek, de pl. külön lelkész foglalkozik a süket-né-

mákkal is. Mégis az egyházi munkában álló közel háromezres főállású alkalmazottnak csak egy kis hányada lelkész (kb. 50 fő). A finn evangélikus egyháznak az a törekvése, hogy a lehető legtöbb szolgálati területre speciálisan képzett munkás kerüljön, szinte a világon egyedülálló módon valósult meg a finn népegyházban. Büszkéek is a finn egyházi emberek a statisztikailag igen jól kimutatható eredményeikre. A konfirmációs oktatás sikertörténetéről beszélnek, hiszen a 15. életévüket betöltött fiatalok 92%-a konfirmál, amely az egyházhoz tartozás kb. 85%-ánál is jóval magasabb arányt mutat. Ehhez persze hozzátartozik az is, hogy a világon nincs még egy olyan egyház, ahol az ifjúsági munkát minden gyülekezetben főállású ifjúsági vezetők végeznék. Lenyűgöző az az egészen magas szintű diakóniai szolgálat, amelyet a diakonisszák és diakóniai munkások végeznek a finn egyházban, és nem csak intézményi keretek között, de gyülekezeti szinten még inkább.

Ez a jólszervezettség első látásra is szembevetődik az embernek, ha csak felületesen is, de sikerül megismerkednie a finn egyház életével.

Nekem az elmúlt esztendőben az a különös lehetőség adatott meg, hogy egészen közelről, az Oului Dómtemplom Gyülekezetének lelkészeként belülről láthassam ezt a sokrétű, különböző kegyességi irányzatokat magába foglaló egyházat, miközben feleségem a helyi egyetemen finn nyelvet tanulhatott, gyermekeink pedig új játszótársakat szerezhetek a finn óvodások között.

Lelkészi szolgálatom mozgalmasan kezdődött. Rögtön az első napon temetés és a hozzá tartozó emlékező alkalom, majd egy esketés, másnap pedig igehirdetés a dómban, valamint délután egy keresztelő várt rám. Izgalmas és felejthetetlen volt ez a szinte minden egyházi szolgálatot átölelő indulás. Nekem - idehaza kis gyülekezetekben szolgáló lelkészeknek - különös élményt jelentettek az istentiszteletek. Általában négyen végeztük a lelkészi szolgálatot (liturgus, igehirdető, két úrvacsorai segítő), két kántor (külön orgonista és az éneket vezető kántor), valamint minden istentiszteleten valamely kórus énekelt a dómban rendszeresen szolgáló 13 énekkar közül. Bár kezdetben idegenkedtem az énekes liturgiától, a végére kifejezetten megszerettem az új finn istentiszteleti rendet. (A mi gyülekezetünkben a megújítás alatt álló új istentiszteleti rend különböző variációi közül sikerült a legszebb dallamokat kiválasztani, amelyek nem csak szépek, de énekelhetőek is voltak. Nem mindenhol van ez így, és sok helyen idegenkednek az emberek az új istentiszteleti rendtől.)

Érdekes volt megtapasztalni azt, hogy az egyház jelen van a társadalomban az élet minden területén. Minden iskolában rendszeresen tartanak reggeli áhítatokat, de bármely állami szociális otthonba is hívják a gyülekezet képviselőit. A legtermészetesebb volt például egy alkalommal, amikor egy nyugdíjasokat összefogó civil szervezet alkalmára hívtak, hogy egyházi énekkel és imádsággal kezdjük az együttléteket, vagy hogy a helyi papírgyár karácsonyi ünnepségére is kérték a lelkesi szolgálatot. Gyerekeinknek is feltűnt, hogy a magyar oviban soha nem kezdtek közös imádsággal az étkezéseket...

A nagy szervezetnek azonban mindig van árnyoldala is, hiszen az egyház könnyen hivatallá válhat, ahol a személyes kapcsolatok helyére a bürokrácia személytelensége kerülhet. Nekem például talán a legnagyobb gondot a papi ing hétköznapi viselete jelentette, amelynek következtében - úgy éreztém-másként viszonyultak hozzám az emberek. A finn egyházban egyébként is könnyebben válhat valaki hivatalnökká - különösen is a nagyobb gyülekezetekben - hiszen a meghatározott időbeosztás, a szinte „magától is jól működő rendszer”, a heti két szabadnap és a sokszor mások által beosztott feladatok az arra hajlamos lelkésztestvéreket a „kötelező feladatok” elvégzésén túl nem nagyon ösztönzik önálló szervezkedésre, extra feladatvállalásra. (Ennek a jólszervezettségnek persze áldásait is átélhettük a kint töltött esztendő alatt, hiszen az elmúlt nyolc évben talán soha nem kirándultunk ennyit együtt feleséggel és gyerekeinkkel, mint az oului egy évben.)

A sokszor valóban személytelen nagy gyülekezetekben óriási szolgálatot végeznek a különböző ébredési mozgalmak, melyeknek hatása szinte minden gyülekezetben érvényesül ma is. Oulu ebből a szempontból is igen érdekes hely, hiszen itt található az egyik legnagyobb ébredési mozgalomnak, a lestadianusoknak a központja. Templomunk is azokon a vasárnapokon volt igazán tele, amikor a konzervatív lestadianusok tartották istentiszteletüket a dómban. Hatásuk érezhető az egész oului egyház életében, óriási tömegeket mozgatnak meg, és aktívan részt vesznek az egyes gyülekezetek presbitériumainak (egyházközségi tanácsainak) munkájában is. Zártóságuk és a női lelkészséghez való kitarodóan negatív hozzáállásuk azonban nem látszik változni. Ez a kérdés egyébként is ki tudja, hányadik „virágkorát” éli Finnországban, hiszen egy másik ébredési mozgalomban az „evangélikusok”-nál éppen az elmúlt esztendőben vezetett nagy botrányhoz a női lelkészségről különbözőképpen gondolkodók összecsapása. Oulu egyébként ebben a kérdésben is speciális központ, hiszen *Olavi Rimpiläinen* püspök, aki egyébként számos nemzetközi fórumon képviseli egyházát és bizonyos kérdésekben igen modern gondolkodású teológusnak számít, egyedülként a finn püspökök között, nem szentel nőket lelkésszé. Az ordinációt kívánó lelkészjelölteknek más városban kell próbálkozniuk. Így talán érthető, hogy az Ouluban szolgáló lelkésznők száma messze elmarad az ország más részeiben dolgozó női lelkészek számától.

Ouluban egyébként a többi ébredési mozgalom is igen erősen érezteti hatását. Ezekkel az ébredési mozgalmakkal kapcsolatban talán az a legmegragadóbb, hogy még a szélsőségesebb ágai is hangsúlyozzák az

evangélikus egyházhoz való tartozásuk fontosságát. Kintlétünk ideje alatt sikerült új és új élményeket szerezni az egyes csoportokról a különböző mozgalmak külön és a „hivatalos egyházzal” együtt szervezett alkalmain való részvétel által. Különösen is jó kapcsolat alakult ki a lestadianusok egyik csoportjával. Az ún. „Új ébredés” imaházában többször is megfordultam.

Mindehhez kapcsolódóan a legjobb élményem egy ún. „férfikör” alkalmáról van, ahol az imént említett ébredési mozgalom helyi vezetője, és az amúgy „népi bibliaiskolás” (az „ötödik ébredési mozgalom”-hoz tartozó) csoportvezető, valamint én (ebben az esetben a hivatalos egyház képviselője) együttes erővel meggyárttuk az ígét néhány az alkoholizmusból szabadulni vágyó testvéremek... Ez a probléma, mármint a túlzott alkoholfogyasztás talán a finn társadalom és egyház legnagyobb gondja. Összefüggésben van ez nyilván a hosszú időn át tartó alkoholtilalommal és a hosszú hideg (-39 fok volt a leghidegebb napunkon a hőmérséklet) és sötét (tíz órától délután kettőig van világos télen) tél okozta ún. „északi depresszióval”. Sajnos az alkoholfogyasztás problémája a fiatalok körében is gondot jelent. Példának okáért említem az Ouluban és más nagyvárosokban is működő „Csizma” nevű szolgálatot, melynek keretében ifjúsági munkások és önkéntesek a péntek, szombat éjszaka csellengő ittas fiatalokat gyűjtik össze kisbusszal egy meleg gyülekezeti házba, megvédve őket az esetleges megfagyástól.

Érdekes és elgondolkoztató ezzel összefüggésben visszautalni a fiatalok több mint 90 %-át elérő konfirmandusoktatásra és az egyháznak az egész társadalomban érvényesülő oktató-nevelői munkájára.

Engem nagyon elgondolkoztatott a finn egyházra és társadalomra jellemző tendencia (amely valószínűleg minden jóléti társadalom és egyház problémája, és bizonyos szinten jelen van minálunk is), - hogy ti. a lehető legtökéletesebb szolgáltatást akarjuk nyújtani az embereknek. De vajon nem teszi-e ezáltal az egyház csupán fogyasztóvá egyháza tagjait, és nem lesz-e szolgáltatóvá az egyes gyülekezetek munkáshada?!

Ez a kritikus megjegyzés persze semmiképpen sem a finnországi egyház felett mondott ítéletem szeretne lenni, - hiszen éppen ebben a tekintetben is (pl. az egyház és az önkormányzatok közötti együttműködésben és közös problémakezelésben) igen sokat tanulhatunk északi testvéreinktől - hanem sokkal inkább a mi itthoni egyházi-gyülekezeti életünkre nézve szeretne egyfajta figyelemfelkeltés lenni. Hiszen az egy év tapasztalata számomra egyértelműen azt mutatta, hogy a személyes találkozásokra, az egy közösséghez való tartozásra van igazán szüksége az embereknek, függetlenül attól, hogy északon vagy délebbre élnek-e. Ugyanakkor a gyülekezeti élet is azokon a helyeken pezsgő igazán, ahol nem csak a lelkész (hivatalos munkás) végzi a szolgálatot.

Olyan jó lenne megragadni az itthoni kisebbségi létünkől adódó előnyöket, és lehetőségeinket jól és tartalmasan kihasználni!

Baranyay Csaba

FIGYELŐ

A lutheránusság ajándéka* II. rész

A lutheránus teológusságról

*„Istennek teológiánkat is meg kell bocsátania,
teológiánkat talán jobban mint bármi mást.”¹*

Takácsné Kovácsházi Zelma néni élettörténete, különösen is ami teológiai gondolkodásának alakulását illeti, kétségkívül olyan pályát mutat, amelyben fellelhetjük egy őszinte keresés örömeit, kudarcait, felismeréseit és kételyeit. Talán ezért is gondolom azt, hogy sok tekintetben „modellként”, „szemléltető példaként” szolgálhat arra, hogy mik lehetnek egy hívő lutheránus, különösen egy teológus gondolkodása és hite fejlődésének különböző állomásai és meghatározói, hiszen nem egy folyamatosan, törések nélkül növekedő, ideális életút áll benne előttünk, hanem egy hozzánk ennél közelebb álló, küzdelmekben, vívódásokban és kérdésekben gazdag út.

Világosan kell azonban látnunk, hogy ezt az utat több tekintetben már nem lehet szoros párhuzamba állítani egy mai lutheránus teológus helyzetével: Zelma néni fiatalkora a magyarországi protestantizmus egy olyan periódusára esett, amely bővelkedett a kiemelkedő tudású teológusokban –Kärner Károly, Pröhle Károly, Ordass Lajos, Keken András, Hafenscher Károly, etc. A velük való személyes kapcsolat a teológiai elmélyülésnek kétségkívül egy olyan intenzív lehetőségét kínálta, mely ma talán újra kibontakozni látszik, de még semmiképp nem összehasonlítható e teológusok hatásával.

Egy másik jelentős különbség, hogy a mai protestantizmusra már nem nehezednek olyan hátrányos megkülönböztetések, mint a 30-as, 40-es évek során, gondolkunk például a kis létszámú hittanórák tanterem-nehezégeire, de épp így bensőséges, kivételes hangulatára –vagyis egy mai protestáns fiatal már nem éli meg hasonlóképp radikálisan hátrányként és előnyként, egyáltalán

jellegzetesen megkülönböztető, és kitüntetető jegyként lutheránusságát.

Mi az, ami marad?

Joggal kérdezhethetnénk, hogy ha a fenti meghatározó jellegzetességeket lefejtjük, akkor mi maradhat az egykori és a mai lutheránus identitás közös momentumai? A kérdés maga, már formájában is, rámutat egy ilyen lutheránus jellegzetességre, s ez maga a kérdés. A fennmaradó mély kapocs, hogy a hívő ember életét, a lutheránusét talán különösen is, végigkíséri a kérdés, a rákérdés ajándéka. A kipróbálásra való bátorság² és a szabadság, ami Zelma néni fiatal korában megérintette Luther írásain keresztül, nem véletlenül volt felszabadító erejű –ugyanis a lutheri életmű mélyén éppen egy olyan bátor és szabad attitűd húzódik meg, ami nem csak, hogy képes a kérdésre, de konfliktusainak jó részét egy olyan elkötelezett hitnek köszönheti, ami ha nem is félelem és reszketés nélkül, mégis nem meghunyászkodva kérdez, és rákérdés: észre kell vennünk, hogy Luther összes lépését megelőzően, legyen szó a búcsúcédulák, vagy a korabeli egyház romlottságának elítéléséről, mindig ott volt az a bátorság, ami merte megkérdőjelezni egy általános beállítottság, egy évezredes hagyomány, vagy a hivatalos felsőbbbség döntésének helyességét. Enélkül a kérdésbe állítás nélkül, anélkül, hogy meg merte volna kérdőjelezni az általa ismert értékrendek és előítéletek helytállóságát, Luther egyetlen általunk helyesnek (vagy akár helytelennek) ítélt lépésre sem szánhatta volna el magát.

* A 1. részt lásd Lp.99/350-352.

¹ Heinz Zahmt: *Aux prises avec Dieu*, CERF coll. Bibliothèque Ecuménique no. 5, Paris, 1969, p. 491.

² Vö. Paul Tillich: *Le courage d'être*, Castermann, Paris, 1967.

A lutheránusság erről az emberről kapta nevét, akivel kapcsolatban leggyakrabban afeletti elismerésünket hangoztatjuk, hogy volt bátorsága a fél világgal, megszokott konvenciókkal, életveszéllyel szembeszállni. Ha a lutheránusság lutheránus kíván maradni, akkor feltétlenül újra kell gondolnia Lutherhez való viszonyát, akiben a leglényegesebb nem pusztán az, amit mondott, hanem az, amilyen hozzáállással volt hajlandó a megszokott válaszokat kérdéssé tenni. Ennyiben a lutheri átütő erő, és az elsődleges nem az új válaszok adása volt, hanem a régi válaszok megkérdőjelezésére való bátorság és szabadság.

Zelma néni megfogalmazásában a lutheránusság lényege a kipróbálásra való bátorság és a szabadság. Ez a fajta bátorság és szabadság végigvonul életén, s fokozatosan vehetjük rajta szemügyre egy hívő, majdan teológus alakuló hitének különböző fázisait: a gyermekes, naív hitet elhagyó kételyek és kérdések peridódusa, a kamaszlányra felszabadítóan ható Luther-írások korszaka, a fázis, melyben a teológiai válaszok nem tűnnek megfelelni a gyakorlati élet és a hit kérdéseire, avagy a teológiával kapcsolatos kételyek felmerülése, a teológiától való eltávolodás és a kiábrándultság periódusa, a krízisen egy-egy teológus és teológiai írás segítségével túllendülő és egyre elmélyülőbb hitre jutó teológus korszaka.

Hitének alakulásában az egyik központi kérdés a hit igazságának a világ valóságában történő megjelenése volt, illetve, ami ezzel szorosan összefügg, a történeti Jézus személye és távolsága. Ezzel kapcsolatos problémái sok olyan kérdéshez vezették el, amelyre a teológiai oktatás nem adott választ, illetve válaszaival elfedni tűnt a kérdések lényegét és jelentőségét. Ez a fajta kiábrándultság magától a teológiától is eltávolította, s 1951-től (ekkor 21 éves) mintegy hét év telt el addig, amíg a teológia ismételten megragadta a maga erejével és elevenségével. E megragadottságot ekképp foglalthatjuk össze: a meglévő, már-már elfeledett kérdésekre, hosszú vajzúdás után elközéltett a megfelelő válasz, s ez újra beindítja a teológiai érdeklődés motorját.

Zelma néni életében ezek a fázisok viszonylag elhatárolhatónak tűnő éveket ölelnek fel, ám nyilvánvaló, hogy ezeket csak sematikus módon lehet ilyen egyértelmű periódusokra felosztani. Azt azonban megállapíthatjuk, hogy ezek a fázisok, vagy legalábbis egy részük, még ha nem is ilyen sorrendben, de talán minden teológus hitének alakulásában megjelennek. A fentiek fényében azonban szeretnék egy olyan periódust kiemelni, ami egyre ritkábban tűnik megjelenni a mai teológusok életében, s aminek még a lehetősége is gyakran az elutasítás heves ellenállásába ütközik: a kételyek és a teológiából való kiábrándulás fázisa.

Természetesen többször hallunk arról, hogy teológusok megrendülnek, amikor a történetkritika, vagy az exegézis egyes eredményeiről tudomást szereznek (ha egyáltalán idáig eljutnak); a gond azonban az, hogy az ilyenfajta megrendülések gyakran nem vezetnek valódi egészséges krízisekhez, s nem hogy több éven, de több hónapon át tartó válsághelyzethez sem. A hit fejlődésének, épp úgy, ahogy a személyiség alakulása során az egyik fázisból a másikba való átmenet krízist jelent³, szintén szembesülnie és vállalnia kell az egészsé-

ges krízis periódusait. Az ilyenfajta válsághelyzet nélkül a hit nem képes fejlődni és elmélyedni, s előbb vagy utóbb elveszti önnön lényegét, Heidegger szavaival: „Másrésről viszont az a hit, amely nem teszi ki magát folyamatosan a hitetlenség lehetőségének, nem is hit, hanem kényelmi berendezkedés”⁴. Ahhoz azonban, hogy a hit ne váljon ilyen kényelmi berendezkedéssé, többek között két dolgra van szükség. Az egyik annak szüntelen tudatosítása, hogy teológiai tanulmányaink során szerzett ismereteink nem egy teoretikus, és a gyakorlati élettől és hittől távol álló tananyag részét képezik, hanem minden egyes momentumukban hatással kellene lenniük arra, hogy mit prédikálunk, hogyan élünk, hogyan hiszünk.

A másik az a fajta szabadság és a kérdésre való bátorság, amiről fentebb Lutherrel kapcsolatban írtam. Ha lutheránus teológusként hűek kívánunk maradni Lutherhez, és nevünkhöz, akkor ezt nem azáltal valósítjuk meg, hogy akár Luther, akár az előttünk élt protestáns teológusok gondolatait ismételtetjük szorgalmasan – sőt ezáltal éppen, hogy cserben hagyjuk őket –, hanem úgy, ha a bennük lévő szándék tisztaságával és bátorságával merünk kérdezni, akár velük szemben is.

Befejezés

Dolgozatomnak nem lehet és nem is volt célja, hogy egy átfogó teológiai programot kínáljon fel, ám az már lehetett célkitűzése, hogy a mai teológusok lutheránusságával kapcsolatban kiemeljen egyes problémákat. A dolgozat második részének egyik ilyen központi gondolata a mai lutheránusságot Lutherhez fűző viszonyának problematikussága volt, ahol a konkrét személyhez való ragaszkodás sokszor elfedni tűnik a személy szándékához és hozzáállásához való lényegi hűséget. Ezzel kapcsolatban a hívő kérdés fontosságára igyekeztem rámutatni, mint minden reformáció és gyógyítás alapvető előfeltételére.

Dolgozatom első része egy Zelma néniel készített beszélgetés összefoglalása, amiből a további kérdésvetetések táplálkoztak. A biográfia közlésének célja nem az volt, hogy példaként állítsa elénk az adott teológus elért eredményeit, következtetéseit, vagy teológiai nézőpontját, az viszont szándékában állt, hogy példaként állítsa elénk a teológiai kérdésekhez való hozzáállását, amelyben számára a lutheránusság esszenciája fejeződik ki: a kipróbálásra való bátorság és szabadság.

Roszik Dániel

növekedést azáltal segíti, hogy az átmenetileg elvesztett korábbi stabilitás újramegszerzésére és differenciálására készítet.” Hézszer Gábor: *A pásztori pszichológia gyakorlati kézikönyve*, Kálvin János Kiadó, Budapest, 1995. p. 76.

⁴ M. Heidegger: *Bevezetés a metafizikába*, Ikon Kiadó, Coll. Matura Bölcelet, Dabas, 1995. p. 5.

³ A krízis, Erikson értelmezésében, átfogóbb és a fejlődés szempontjából pozitívabb, mint a klasszikus analízis konfliktusmodellje. A krízis fordulópontot jelent, az ember fejlődése során jelentkező választatot. A

IV. Európai Keresztény Internet Konferencia

Budapest, Evangélikus Hittudományi Egyetem
1999. július 8-10.

A kilencvenes évek során Európa országaiban sorra indultak el a különböző egyházak úttörő kezdeményezései, hogy az Internetet kipróbálják, saját céljaira alkalmazzák és lehetőségeit mindinkább kiaknázzák. Kezdetben a hivatalos egyházak szinte nem is rendelkeztek Internethez értő szakemberekkel, sokkal inkább a modern technikát ismerő mérnökök, informatikusok, valamint néhány lelkész és teológus készítette az első egyházi honlapokat, indította el az úttörő online szolgáltatásokat - általában a szabadidejükben. Munkájukat egy-két év elteltével az egyházi vezetés felkarolta és a kezdeményekből hivatalos egyházi Internetes fórumok alakulhattak, professzionális műhelyek születhettek. Mindazonáltal a szerteágazó keresztény Internetes tevékenységben nem voltak meg a tapasztalatcsere és a szakmai kommunikáció fórumai.

Első ízben 1996 novemberében, Frankfurtban került megrendezésre az Európai Keresztény Internet Konferencia, s azóta minden évben egy újabb helyszínen nyílt lehetőség a találkozásra a keresztény Internet-munka elkötelezettjei számára. 1999 nyarán Budapesten, az Evangélikus Hittudományi Egyetemen találkozott 14 ország 40 képviselője.

A konferenciák célja a személyes találkozás és tapasztalatcsere lehetőségén túl a különböző országokban összegyűlt know-how közvetítése (többek között pl. a kelet-európai országok felé, melyekben néhány éves az elmaradás). Az előadások során az utóbbi évek tapasztalatai alapján egy-egy téma nagyobb rendszerezésére kerül sor, illetve mélyebben elemezhető a felmerülő problémák. Munkacsoportos megbeszéléseken nyílik lehetőség a kisebb csoportokat érintő kérdések megvitatására. Egy-egy konferencia szervezését az öttagú Végrehajtó Bizottság (Steering Committee) végzi. A konferenciára érkezők részvételi díjat fizetnek, s ebből önköltséges alapon finanszírozzák a rendezvényt évről-évre. Mindmáig nem áll nagy nemzetközi szervezet az együttműködés hátterében.

Jellemző a konferenciára a sokszínűség: az egyházi Internetes tevékenység munkatársai a legkülönbözőbb területekről jönnek, s ebből adódóan igen eltérő a hátterük, gondolkodásmódjuk is. Egy gyakorlatias informatikus-csapat és a problémákat sok esetben elvi oldalról megközelítő teológusok találkozása izgalmas szellemi közeget jelent, ahol az egymást megérteni és meggyőzni akarás meglehetősen gyümölcsöző teret jelent az együttgondolkodás számára. Másrészt a konferenciák programja is úgy került kialakításra, hogy a legkülönbözőbb motivációval érkező emberek is találhassanak minden nap egy-egy témát, ami foglalkoztatja őket.

Az igazán nagy kérdés mindig is az volt, tulajdonképpen mit akar kezdeni az egyház a modern technika illetően vívmányával, mint az Internet? Akar-e kezdeni vele valamit, illetve képes-e rá, hogy a benne rejlő lehetőségeket kreatívan kihasználja? Hiszen jobban belegondolva az Internet felhasználható nagyon hatékony kommunikációs eszközként, és ennek kapcsán különösen alkalmas arra, hogy személyek és csoportok kapcsolatot tartsanak, együtt dolgozzanak. Közösségszervező és fenntartó eszközzé válhat tehát az Internet az öt tudatosan használók kezében. Márpedig egyházainknak és kereszténységünknek a közösségszervezés és közösségeink fenntartása alapvető szándéka, s ebben nem kellene lemondani a modern technika kínálta kivételes lehetőségekről sem.

Az idén júliusban, Budapesten rendezett konferencia bevezető előadása éppen a fent említett témával foglalkozott: *Being a church on the Internet – Mit jelent egyháznak lenni a Világhálón? Dr. Matthias Schnell*, a német evangélikus egyház (EKD) Online projektjének vezetője elemezte az utóbbi néhány év kísérleteit és törekvéseit. Áttekintésében kénytelen volt elismerni, hogy az egyházi Internetes munka – rengeteg befektetett energia és jószándék ellenére – gyakran nem lép túl az amatőr próbálkozásokon. Sok esetben hiányzik a koncepció, nincsen átgondolt és hosszú távú terv, csak egy „próbálkozás”. A jövőben átgondolt és professzionális megoldásokra van szükség, mert munkánk színvonala sokszor elmarad ugyanennek a területnek a világi példáitól.

Fölmerül a kérdés, szabad-e egyáltalán az egyházak elé mércének állítani a világi Internetes tevékenységeket, honlapokat és on-line szolgáltatásokat? Ezen a kérdésen gondolkodva érdemes felidézni a konferencia résztvevőiben évek óta fölmerülő dilemmát: hogyan tartsunk lépést a technikai fejlődéssel? Hiszen a nagyvilágban iszonyú tempóban fejlődik a technika, újabbnál újabb, s egyre látványosabb műszaki újításokkal kápráztatják el az álmélkodó közönséget: immár létezik hang- és videoátvitel Interneten keresztül, játékok játszhatók, csillogó-villogó képek özöne illusztrálja az információk sokaságát – ezek árnyékában lapulnak csak

ECIC IV
<http://www.ecic.org>

meg szelíden a szürke kis egyházi honlapok. Gyakran csak szövegesen, képek nélkül kerülnek ki a Világhálóra a nem is oda, hanem könyvek hasábjaira tervezett anyagok. Lépést tartani a technikával, vagy lemaradni? Esetleg lehetséges más út is, amelyen járva az egyház megmutatkozhat a Világhálón? Lehet-e másként jelen Krisztus népe a világ legmodernebb közegében, mint szegényen és elhagyatottan? – A kérdésekre még nem születtek meg a válaszok. Pontosan ezért izgalmas a munkánk most és a jövőben is.

Nem kerülhetjük meg a kérdést, hogy vajon mennyien képesek használni az Internetet itt Európában, a keresztények közül? A folyamatos terjedés és az Internet-elérés egyre olcsóbbá válása ellenére állandó és nehezen megoldható gond az oktatás problémája: nincsen szervezett képzés lelkészek és egyházi munkatársak számára, mely a modern technika csodálatos világába bevezetne. Mindenki barátoktól, ismerősöktől igyekszik ellesni valamit, és lázasan telefonál egy „szakértőnek”, ha nem jönnek meg az e-mailek. Ezen a helyzeten nehéz túllépni, s eddig csak néhány országban sikerült: legérdekesebb a finn példa, ahol az államegyházi létből adódóan került kiépítésre a minden tekintetben modern országos evangélikus egyházi számítógéphálózat, az összes gyülekezet megkapta a számítógépeket, és a munkatársak is a szükséges képzést.

Van egy másik oldala az oktatásnak: terjedőben van a távoktatás, mely különösen a Világháló lehetőségeit kihasználva világi és egyházi környezetben egyaránt nagy jelentőséggel bír. Oktatási anyagokat lehet a Világháló honlapjain közzétenni, levelezőlistákat szervezni a diákok on-line vitáihoz, és az oktatókkal hosszú e-mailekben lehet megbeszélni a problémákat. Bárhol is legyen valaki a Földgolyón, részt vehetne ebben a vadonatúj oktatási rendszerben. Óriási lehetőséget jelentene ez a Magyarországi Evangélikus Egyház számára is, hiszen szórványokban élő egyházunk lelkészeinek decentrált továbbképzésére és a nem-lelkész munkatársak folyamatos képzésére is megoldást nyújthatna. Az idei konferencia egyetlen magyar előadója, *Nyíri J. Krisztof* akadémikus, az MTA Filozófiai Intézetének igazgatója a *Uniworld* virtuális egyetem tervezett vallástudományi szakáról szóló előadásában arra a konklúzióra jutott, hogy ugyan nem fognak megszűnni a hagyományos egyetemek, de jelentős konkurrenciát jelent majd számukra a modern technikát kihasználó, rugalmas, székhellyel talán nem is rendelkező virtuális intézmények sokasága.

Nem maradhat ki a sorból az Internetes lelkigondozás. Néhány év óta több országban is működik már e-mailben elérhető konzultációs lehetőség, ahol a bajba jutottak kérdéseikre lelkészekről kaphatnak választ, illetve segítő szándékkal hallgatják meg őket. Az eltelt évek során több ága is kifejlődött ennek a szolgáltatásnak, s ezek egyikéről szólt a konferencia talán legérdekesebb előadása, mely a következő oldalakon olvasható.

Bogdányi Gábor

MEE Internet Munkacsoport

E-mail: Gabor.Bogdanyi@lutheran.hu

Internetes munka egyházunkban

Központi honlap

<http://www.lutheran.hu>

Bemutatók, a névtár internetes változata, elektronikus könyvtár (könyvek és folyóiratok), egyház és internet kapcsolatával foglalkozó anyagok, budapesti templomok leírásai, kapcsolóponatok más egyházak felé.

Gyülekezeti honlapok

<http://church.lutheran.hu>

Egyházközségek és intézmények számára lehetőséget biztosítunk honlapjaik közzétételére. A lapokat a gyülekezetek felelősei maguk szerkesztik és tartják karban.

E-mail a központi intézmények dolgozói számára

A Püspöki Hivatalok, az Üllői út 24. dolgozói, valamint a Teológia tanárai és hallgatói személyes e-mail címmel rendelkeznek. Ezeknek listája a központi honlapon megtalálható.

E-mail cím a lelkészek számára

Minden lelkész alanyi jogon kaphat e-mail címet a központi evangélikus szerveren. A cím keresztnev.vezeteknev@lutheran.hu alakú. Internet vagy Freemail elérés szükséges hozzá.

FraterNet

Lelkészek: fraternet-lelkeszek-subscribe@lutheran.hu

Bárki: fraternet-mindenki-subscribe@lutheran.hu

Találkozóhely az Interneten lelkészek és egyháztagok számára. Levelezőlista, melyre küldött leveleket a FraterNet minden tagja megkapja. Két szekciója működik, az egyik a lelkészek zártkörű fóruma, a másikon bárki részt vehet. Feliratkozáshoz egy e-mailt kell küldeni a következő címre:

Névtár/Eseménytár

Készülőben van a névtár megújított Internetes változata, melynek adatait a központi intézményekben fogják karbantartani, s így akár napi frissítésben is megjelenhetnek az információk az Interneten. Ehhez kapcsolódik majd az eseménytár, az országos, regionális és helyi események bejegyezhetőségével és többféle szempont szerinti lekérdezhetőségével.

Bármelyik fenti szolgáltatásról bővebb információt a Gabor.Bogdanyi@lutheran.hu e-mail címen lehet kapni.

TAPASZTALATOK GYÁSZOLÓK ÉS ÉLETUNTAK INTERNETES KÍSÉRÉSÉBEN*

Ebo Aebischer
(monebo@bluewin.ch)

Ezen előadás címe - ahogy az az Interneten meghirdetésre került (Virtuális temető vagy gyászolás? Virtuális temetők – segítség a bánatban?) meglehetősen meglepett. Sehogy sem tudom például elképzelni, hogy egy virtuális temető alternatívát nyújthat a gyászhoz. Azon pedig csak töprengeni tudok, hogy vajon virtuális temetők nyújthatnak-e segítséget a szenvedés és fájdalom feldolgozásának folyamatában.

Cikkemben ezért elsősorban nem emlékhelyek és emlékek témaköréről lesz szó, hanem a hátramaradottak gyászának feldolgozásáról és olyan emberek kíséréséről, akik ki akarják oltani saját életüket. Már régóta ennek a területnek szenteltem magam és ezen belül különösen olyan embereknek, akik közel álló embertársukat öngyilkosság következtében veszítették el.

Amikor először hallottam az Interneten történő lelkigondozás lehetőségéről, rögtön fellelkesültem az ötlettől. Biblikus értelemben a küldött szolgálatának lehetőségét láttam itt: az Internet = internacionális, immateriális és immediális. Üzeneteink karaktere és funkciója könyörületességtől áthatott beszélgetés és tanácsadás kell, hogy legyen. *Jack Vetsch-Thalmann* kezdeményezésének köszönhető, hogy már négy éve kínálható fel ilyesféle szolgáltatás. Míg az egyházak hivatalos képviselői az Interneten még mindig a bemutatkozások legkülönbözőbb formáival, bibliamagyarázatokkal és más dolgokkal vannak elfoglalva, itt kínálták először azt, amit az emberek leginkább várnak az egyháztól: lelkigondozást. Az Interneten keresztül az egyház ott tud lenni, ahol szükség van rá: a lelki vagy egzisztenciális bajban lévő embereknél, úgy ahogy a "régiben" tették a lelkigondozók, mikor még nem volt telefon és úgy adták hírül a lelkésznek, ha valaki rosszul volt. A telefonos lelkigondozás mellett - amit több évtizeddel ezelőtt ugyanúgy magánkezdeményezéssel hívtak létre - idővel az Interneten történő lelkigondozás is hasonló sikereket érhet el. A mai fiatalság ezzel a médiummal nő fel. Ha az egyház nem oda megy ezekért a fiatalokért, ahol vannak, később egyre több nehézsége támad a keresztyén gyülekezetek építésével és "Isten házáinak" megtöltésével.

Először saját életutamra szeretnék röviden kitérni, hogy jobban megértsék álláspontomat lelkigondozói munkámban. Mielőtt feleségemmel együtt teológiát ta-

nultam, biokémikusként egy nagyobb orvosdiagnosztikai magánlaborban működtem, ahol orvosok és kórházak számára elemzéseket végeztünk. A testtermékek elemzésén keresztül kellett szenvedő emberek egészségi állapotára következtetni. Már akkor újra és újra feltűnt, hogy nem minden szenvedés jár az anyagcsere-folyamatok felborulásával. Ilyen esetekben a kezelőorvosok úgynevezett pszichoszomatikus megbetegedésekről beszéltek, és ezzel a diagnózissal gyakran segítségnyújtási lehetőségeik határáig értek. Fordítva pedig, azt tudtam megállapítani - és ezt gyakran csak visszatekintve -, hogy bizonyos anyagok megemelkedett vagy csökkent jelenléte adott érzelmi állapotokkal jár együtt. Ezek az összefüggések csak a szenvedő emberek személyes kísérésekor lettek igazán világosak. Ezért a hozzám fordulóknak kíséréséhez számomra hozzátartozik annak a családi hálónak a bevonása is, amibe beleszülettek. Az elhunyt családfájának tüzetes vizsgálata gyakran genetikai hajlamokat enged felfedezni, ami a halálban való "bűnösség" kérdését új fényben tünteti fel. A depresszív vagy vélhetően szuicidális hajlamú segítséget keresőket ez alapján próbálom arra motiválni, hogy orvoshoz forduljanak.

Teológiai tanulmányaim végeztével az egyház rendelkezésére bocsátottam magam, méghozzá olyan emberek kísérésében, akik egy közeli embertárs öngyilkosságában voltak érintettek. Bár országunkban minden nap körülbelül négy ember (ez azt jelenti: évről-évre körülbelül 1400-1500) követ el öngyilkosságot, hozzátartozóiknak ezzel komoly problémákat okozva; egy ilyen jellegű lelkész állás létrehozásának javaslata ellenállásba ütközött. Csak úgy volt lehetséges ilyen állást kialakítani, hogy a feladatot díjazás nélkül tudtam vállalni. Ezzel szemben néhány évvel az immungyengítő AIDS feltűnése után a tartományi egyházak számára abszolút problémamentes volt több ilyen jellegű lelkész állás létrehozása. Országunkban jelenleg mintegy 200 ember hal meg évente AIDS-ben...

Ha sorrendet kellene felállítanunk a különböző halálnemeket követő gyász nehézségét illetően, akkor bizonyosan az öngyilkosság okozta halál állna a csúcson. Ha pedig olyan embereket kellene rangsorolni, akikre az öngyilkosság veszélye leselkedik, akkor azok csoportja

* Az előadás elhangzott a IV. Európai Keresztény Internet Konferencián (ECIC IV.), 1999. július 10-én Budapesten, az Evangélikus Hittudományi Egyetemen. Ebo Aebischer a svájci *Internet Seelsorge* munkacsoport és egyesület tagja.

vezetne, akik családjában-környezetében történt már öngyilkosság.

Miután éveken keresztül kísértem embereket ilyen gyász-szituációkban, kíváncsi voltam azokra a lehetőségekre, amiket az Internet ezzel kapcsolatban nyújtani tud. Hamar megállapítottam, hogy sok munkára van itt lehetőség. Nem kell önöknek elmagyaráznom, mennyire hasonló és mégis mennyire másképp történik a lelkigondozás az Interneten, mint a telefonos lelkigondozás esetében. Itt ugyanúgy, mint ott, az anonimitás által olyan közelség alakul ki, ami két ember személyes találkozásánál csak ritkán adódik. Míg a telefonos lelkigondozásnál a kedélyállapot változásai kihallhatók és a lelkigondozó számára érzékelhetők, az Internetnél ez nehézségekbe ütközik. Ha valaki sír, mialatt kiönti szívét, azt le kell írnia nekem. Könnyeinek nyomait ugyanis nem láthatom a képernyőn.

Ha telefon-beszélgetés közben a lélek megkönnyebbül, a kimondott szavak maradandó nyom nélkül hangzanak el. Ha a lelkigondozó valamit rosszul ért, a panaszkodó ezt az empátia hiányával magyarázhatja. Fordítva pedig: a segítő kijelentései utólagos kontroll vagy behatóbb elemzés esetleges lehetősége nélkül hangzanak el.

A beszéd - felelet játék előnye a közvetlenség. Hátránya a közvetlen mulandóságában van. Bár az is lehet, hogy erősebb a gátlás azzal szemben, hogy valaki a problémáit írásban juttassa kifejezésre, mint a telefonkagyló felemelésével szemben. De az is lehetséges, hogy a kétségek computerbe való beírása nem várt megkönnyebbülést hoz magával. Olykor még választ sem várnak. Ezzel kapcsolatban azt írta nekem egy fiatalasszony, hogy miután nyomorúságát a computerbe gépelte, egészen meglepődött azon, hogy úgy kapott választ az Internetről, mint "a jó Istentől...".

Szeretnék néhány konkrét példára rátérni és közben a computeres kísérés határait és veszélyeit is felmutatni. (A nevek tetszés szerint választottak. A szövegrészeket azonban autentikusak.)

Kezdjük először Alberttel. 22 éves volt, mikor hirtelen meghalt 43 éves édesanyja. Azt írta, nem tud megbirkózni anyja halálával, aki a legfontosabb személy volt az életében: anya, apa és bizalmas együttvéve – különösen azután, hogy Albert nemrég elvesztette legjobb barátját, aki öngyilkos lett. Albert anyja halálának idején fontos vizsga előtt állt és képtelen volt koncentrálni. Tanácsot kért tőlem, hogyan legyen a továbbiakban.

Épp egy kurzuson vettem részt, mikor az e-mail érkezett tőle. Feleségem faxon keresztül juttatta el hozzám. Megírtam a választ és visszafaxoltam azt a feleségemnek, aki azután a hálón továbbította. Soha nem érkezett visszajelzés. Elegendők voltak a közvetített szavak, vagy Albert számára túl soká váratott a válasz magára? Szükséges egy ilyen kommunikáció-törésnél az illetőnél érdeklődni?

Márk röviddel egymás után veszítette el anyját és apját. Hirtelen árvaként találta magát és teljesen tehetetlen volt. Ebben a helyzetben jutott el az Internetre, ahol "véletlenül" ráakadt a mi címünkre. Néhány, de bizalmas levélváltás után ezt írta vissza: "Köszönöm, hogy itt voltál a számomra." A köszönet minden bizonnyal jót tesz. Néha azonban mégis szeretném tudni, hogy érzi magát és vajon megtalálta-e a saját útját? Ilyenkor egyszerűen azt kell mondanom, hogy ott van nála a címem. Ha valóban tudtam neki segíteni, és ezután újabb nehéz élethely-

zetbe kerül, akkor biztosan nem fog tévovázni, hogy újra "kopogtasson". Ugyanakkor nehéz rá és az ő akkori segítségét kereső szituációjára emlékezni. Itt kerül előtérbe egyrészt az adatok szisztematikus mentése, ami azonban egy harmadik személy jogtalan hozzáféréseinek veszélyét is magában foglalja.

Nagyon hamar kérdeztek olyan önszolgáltató csoportok címei után, ahova a hátramaradottak kötődhetnek. Véleményem szerint itt is fontos munka vár ránk. Az összes olyan címet, ahol a gyászolóknak segítséget nyújthatnak, központilag kellene gyűjteni és folyamatosan aktualizálni. Legyenek ezek a címek a lelkigondozás honlapjáról közvetlenül letölthetőek. Nem pszichoterapeuták és kommersziálisan gyászolókkal foglalkozók címekre gondolok, hanem kísért vagy nyitott önszolgáltató csoportok címekre.

Így jutott el hozzám például valaki, akinek meghalt a barátja. Azt kérdezte, hogyan segíthetné a meghalt barát özvegyét, aki második gyermekével volt terhes, mikor hirtelen meghalt a férje. Az első gyermek éppen hároméves volt, és a fiatalasszony nem tudta, hogyan közölje vele az apa halálát, és sem saját szüleivel, sem bátyjával nem tudott a veszteségről beszélni. Egy pszichológussal vagy terapeutával történő konzultációtól viszolygott, teljesen begubózott saját fájalmába. A barát többek közt azt is megkérdezte, hogy a fiatal özvegy lakóhelyének közelében létezik-e önszolgáltató csoport.

Vigasztalást nem csak akkor kell nyújtani, ha meghal egy szeretett ember, hanem akkor is, ha olyan betegséget diagnosztizálnak valakinél, ami biztosan halálhoz vezet. Bár a legtöbb kórházban már a szolgáltatásokhoz tartozik a tanácsadás ezekben a helyzetekben, és ott kórházlelkészek is rendelkezésre állnak, mégis vannak olyan kényes problémák, amiket az ember szígyell szemtől-szembe megbeszélni valakivel. Így került hozzám egy halálosan beteg gyermek édesapja sok olyan kérdéssel, amit sem az orvosoknak, sem hitvesének nem mert feltenni. Többek között ezek voltak kérdései: "Hogyan magyarázom el ezt a többi gyereknek? Hogy tehetem olyan könnyűvé a halált, amilyenné csak lehet? Mire kell különösen ügyelni? (Háziállatok, mint kutya, macska)". Mindebből intenzív párbeszéd alakult ki, amit nagyon megköszönt. Szó szerint ezt írta: "Soha nem képzeltem volna, hogy létezik ilyesmi."

Ígaz az is, hogy mint segítőknek gyakran ki kell bírunk tehetetlenségünket. Gerhard (17) írta nekem egyszer helyzetével való behatóbb foglalkozás után: "Köszönöm vigasztalásodat. A helyzetem kielemezése nagyon sokat segített. Igen nehéz látni valamit, ami éppen előttünk áll. A halált azonban mégis minden probléma végérvényes megoldásának, jó kiútnak tartom, ami talán élni is segít. Jelenleg ennek az lehetőségnek a tudata teszi számomra elviselhetővé az életemet. Az a reményem, hogy a halál után már nem jön semmi; hogy minden elmúlik. Ez a remény marad nekem, hogy nyugalmat találjak."

Miközben itt a semmiben reménykednek, a halál utáni örök élet – ahol nincs szenvedés, sem könnyek – keresztyén ígérete ugyanúgy tudja táplálni a halálvágyat, ahogy ez a keresztyénség kezdete óta újra és újra még kóros méreteket is öltött. Egy fiatalasszony ezt írta: "...hideg van földünkön. Korábban féltem a haláltól, mert nem tudtam, mi jön utána. Ma már tudom, hogy Uramhoz kerülök. Nem kívánatos akkor hát hamar meghalni? Társadalmunkban nem szabad erről beszélni.

Az emberek vagy nyomás alatt érzik magukat, zsarolva, vagy félnek. Valóban nincs létjogosultsága ennek a kérdésnek? Ha az élet mégis túl nehéz és a halál után valami csodálatos jön, miért kell tovább szenvednem és élnem?"

Hanna írja, aki szociálpedagógus és nevelő: "Halló, elvesztettem az élettársamat és ezzel a lábam alól a talajt. Mivel még soha nem vesztettem el hozzám közel állót és nem is gondolkodtam el a halálon, nagyon nehéz beletörődnöm ennek végérvényességébe. Három hónapja próbálom valahogy az utamat járni, de mindig újra kell kezdenem. Előrejuthatok-e egyáltalán, vagy csak átvergődöm magam az életen? Mikor azt hiszem, hogy egy kissé összeszedtem magam, a legapróbb csekélység is kimozdít ebből. Nagyon fáradt vagyok. Egyszerűen végem. Azóta már könyvekből tudom, hogy a gyász folyamata hosszú. Minden érzés, amit megélek, minden gondolat látszólag "normális" és a gyászhoz tartozik... Talán segít itt ez a gondolatváltás..."

Hanna a bőségesen kapható irodalomból nagyon sokat tudott a partnerelvesztésről, gyászról, a gyász fázisairól és annak feldolgozásáról. De csak érzelmeinek, fájdalmainak az Interneten való megbeszélése segítette abban, hogy újra visszatérjen az életkedve.

A könyvek kényes témát jelentenek. Mégis azon a véleményen vagyok, hogy jó lenne bizonyos könyveket olvasmányként javasolni. A kiválasztás mindig is önkényes lesz. De egy rövid recenzió segítséget jelentene a potenciális olvasóknak a választásban. Véleményem szerint egy ilyen folyamatosan aktualizált Internetes könyvlista nagy hasznára lenne a segítséget keresőknek.

Ez év februárjában virtuális temetők felkínálóinak tömege jutott el hozzánk egészen agresszív módon, hogy megnyerjenek minket azon gyászolók gondozására, akiknek jó pénzért emlékhelyet akartak berendezni az Interneten. Például minden este két óra hosszat kellett volna az érintettek rendelkezésére állnunk on-line beszélgetésben (live chat). Ezért a munkáért járó finansziális ellenszolgáltatásra viszont egyáltalán nem gondoltak (végül is az egyház mindent ingyen végez). Hevesen tiltakoztam az ajánlat ellen és a többi csapattagot is meg tudtam győzni, hogy itt ne "segítsenek.")

E mozgalmas vita idején érkezett egy teljesen kétségbeesett apa e-mail-je, akinek 13 éves lánya, Anna, mindenféle előrejelzés, búcsúszó vagy indok nélkül tablettákkal oltotta ki életét, mialatt szülei három óra hosszat az apa egy barátjának születésnapi partiján voltak. A rövid közleményből: "Tud nekem valaki segíteni? Lányom (13) mindenféle alap és búcsúszó nélkül kioltotta életét. Teljesen összetörve a padlón vagyok. Hogy engedhet meg ilyesmit Isten?" - kezdődött az intenzív vita. Mivel az e-mail néhány órával Anna halála után érkezett hozzám, be tudtam járni az apával haragján, kétségbeesésén, elutasításán, felfogni-nem-akarásán, bűnösség-érzetén, kétségén és egzisztenciális baján keresztül az utat. Rá tudtam bírni, hogy írja le mindezeket az érzéseket. Minden részletbe belementem, utánakérdeztem, elmagya-

rátam neki, mi történik a halottakkal, felvilágosítottam jogairól, lehetővé tettem a szeretett lány felöltöztetését a kedvenc ruhájába, irattam vele egy búcsúlevelet lányának, és ezeket, más dolgokkal együtt, a koporsóba tettem. A temetésről, a többiek értesítéséről és mindarról, ami "ezek után" várt rá, hosszas beszélgetést folytattam vele. A korábban említett okok miatt végigmentem vele a saját és felesége genealógiáján, hogy esetleges támpontokat nyerjünk a családi terhekhez és hajlamokhoz. Ugyanis biokémikusi képezésem és az agypszichológia anyagcsere zavarokkal kapcsolatos részletes felismerései alapján (küldőanyagok vagy ezek receptorainak hiánya) pszichikailag labilis vagy beteg emberekkel foglalkoztam.

Ez az "e-mail váltás" Anna apjával szinte 64 db A4-es oldalt tesz ki. Mikor május közepén hűséges postamesterünknél, Bruno Schmid-nél, egy hétre kijelentkeztem, elfelejtettem közölni Anna apjával, hogy pünkösdig nem tudok Interneten a rendelkezésére állni. Pünkösöd hétfőn ezt írta: "Sajnos már rég nem hallottam rólad semmit. A pünkösöd elmúlt és részben örülök neki... hogy legyen tovább?"

A megbántott apát arra kértem, bocsássa meg hanyagságomat. Az olyan emberek, mint ez az apa, a veszteség – lányának elvesztése – után olyan komplexusban szenvednek, melyet kapcsolatsztés-félelemnek nevezhetnénk. Ósbizalmuk a szeretett személy halálával megszakad.

A gyászolók esetében nehéz az Internetes lelkigondozás. Akik ennek a munkának szentelik magukat, nem csak nagy tapasztalattal és elegendő empátiával kell rendelkezzenek, hanem szükséges mindenekelőtt az állandó jelenlétük. A közös út a gyáson át egyik vagy másik személlyel gyakran kötélranc. A határok átlépése szerencsétlenséggel járhat.

Itt, a telefonos lelkigondozással ellentétben egy írásos dokumentum van előttünk. Bár minden, ami le van írva, a lelkigondozói titok pecsétje alatt áll, a levéltitok problémája megmarad. Hogy lehetek biztos afelől, hogy leveleimet nem olvassák avatatlanok? Mi történik, ha indiszkréción folytán beperelnek?

Veszélyekkel teli területen járunk. Reményesgülni az marad, hogy soha nem kerülünk olyan csúszós talajra, ami a szakadékba visz. Sokakat - akiknek az ósbizalma már elveszett - ez magával rántana.

Végül újra visszatérek a virtuális temetőkre. Boldog és hálás vagyok, hogy létezik ilyesmi. Arról is meg vagyok győződve, hogy a jövőben a gyászolóknak lehetőséget kínál majd arra, hogy elhunyt szeretteikre való emlékezésben mások is részt vehessenek. Anna apja e-mail-en keresztül egy fotót küldött a kislányról. El tudom képzelni, hogy hálás lenne, ha mások is el tudnák képzelni maguknak Annát. Milyen hely lenne erre alkalmasabb, mint egy emlékhely az Interneten? Azt tervezem, hogy a közeljövőben az Interneten való kíséreskor az út egy adott szakaszán a gyászolóknak egy emlékhely berendezését fogom

javasolni. De amíg idág eljutunk, addig a gyászolóknak más emberek és más dolgok fontosak. Bámulatos módon mindig elfelejtjük, hogy az elsők, akiknek a halottal dolguk van, a temetkezési vállalatok emberei. Az, amit ők a haláleset utáni első órákban vigasztalásként nyújtanak, szándékosan el szokták felejtetni. Ezért szerintem mind a temetést végzők, mind a gyászolók számára jó lenne, ha tudnák, hogy létezik www.seelsorge.net. A helyzet mindegyik résztvevője számára fontos segítséget látok ebben. Ami pedig a virtuális temetők kommerciális felkínálót illeti: ellenzem, hogy megpróbálnak minket üzleteikbe bevonni anélkül, hogy megfizetnék ezt a munkát.

Ha az emberek gyászolnak, akkor gondolataik középpontjában nem egy sírkő, hanem

egy ember áll, aki előre ment – és a saját életük, amit nélküle kell leélniük, míg őt követhetik.

Némelyek nem tudják, mennyire fontos, hogy ők léteznek; nem tudják, milyen jót tesz látni őket, és milyen vigasztaló tud lenni egy mosolyuk; talán soha nem gondolták, milyen jót tesz jelenlétük és mennyivel szegényebbek lennének nélkülük – ezért írhatja meg nekik a láthatatlan követ az Interneten, hogy ők a menny ajándékai (*Petrus Ceelen* szerint). Ez az üzenet újra és újra elolvasható, és talán abban is segíthet, hogy az ember úgy fogadja el önmagát, ahogyan van, így közeledjen másokhoz, és úrrá legyen életén.

Fordította: Takács Eszter és Percze Sándor

A fordítást ellenőrizte: Bogdányi Gábor

Középut a révület és a réműlet között

avagy: Megküzdhet-e még az őszülő vitéz az ifjúság vizéért

Sokszor beszélünk a megöregedő és fiatalodásra szomjazó egyházzól, ahol nem csak túlvilági örök ifjúságot remélhetünk, hanem talán már a jelenben is beszélhetünk folyamatos (még ha nem is örök) megújulásról. Foggyással fenyegető, figyelmeztető számadatokban nincs hiány.¹ Emellett előkerülnek azonban a megoldást cserkésző különböző magyarázatok is. Miért őszül az egyház? Angliában miért jöttem ki életemben először magam is egy istentiszteletről, amikor azt láttam, hogy 87 cderes hajú ember ül körülöttem, hogy egyedül vagyok fiatal? És miért kellett hasonló arányt számolnom tavaly, a Deák téri Országos Evangelizáción (ha nem számoltam a hivatalból jelenlévő kollégákat és teológusokat)? Miért járnak az idősek templomba, ill. elsősorban és nagy átlagban miért az idősek járnak templomba? Hová lett a fiatalság és hogyan érhetjük el őket? Ezzel kapcsolatban írok le néhány rövid megjegyzést és gondolatot.

¹ Kimondottan az ifjúság vallási helyzetére, megoszlására, a viszonyok alakulására vonatkozó adatokat találunk többek között a következő szociológiai munkákban:

Bárdossy György: Gyorsjelentés... Magyar Háztartási Panel, 1992, BME-TARKI; Bárdossy György: Magyarországon élni, Protestáns Szemle, 1993/2; Kamarás István: Belsőseges Bázisok, Budapest, 1994, OKI; Kamarás István: Zsákutcában a magyar ifjúság? Katolikus Szemle, 1980/2; Kovács I. Gábor: Reformátusok a mai magyar társadalomban, Protestáns Szemle, 1993/1; Molnár Adrienn – Tomka Miklós: Ifjúság és vallás. Világosság, 1989/4; Tomka Miklós: Csak katolikusoknak, Budapest, 1995. Corvinus; Tomka Miklós: Katolikusok a magyar társadalomban, Budapest, 1997, Vigília; Tomka Miklós: Hungarian post-World War II. Religious Development and the present Challenge... Krakow, 1997. Normos, 203–234. o.; Tomka Miklós: Religion und Kirche in Ungarn, Wien, 1990.

Közkeletű indoklás, hogy az idősödő és így a halál közelségének gondolatával barátkozó vagy viaskodó embert inkább foglalkoztatja a túlvilág, a folytatás lehetősége, mint a hétköznapi sodorvonalában „gályázó” fiatalokat. Az idősödő ember inkább rá is ér ezekre – a hozzá egyre közelebb húzódó – kérdésekre. Ezek szerint a templomok népe továbbra is ősz marad, de legalább szám szerint nem fogyatkozik? Továbbra is? Vagy volt amikor más, színesebb volt? Volt.

És ezzel függ össze egy másik magyarázat, amivel ritkábban számolunk, talán éppen azért, mert ijesztő jövőt jósol. Eszerint az idősek ma általában azért járnak inkább templomba, mert gyermekkorukban természetesen vagy kötelezően ugyanezt tették; gyermekkori kötődéseiket élék és keresik újra a templomi közösség lassan változó, sok mindent tartósító hangulatában. (Ahogy idősödünk, egyre intenzívebben elevenednek meg előttünk a gyermekkori emlékképek, első találkozásunk a halállal és a szerelemmel, az első nagy rácsodálkozások és érzelmi kitörések nyomai, az őseredeti, az első lenyomat. Talán Isten bölcs végzését láthatjuk abban, hogy az öregedő ember megelevenedő gyerekkorát és ifjúságát mintegy távoli és széles panorámaként újraélve és értékelve tanácsolhatja fiatal társait.) Ha ezek az idős emberek adják a gyülekezet döntő hányadát, akkor ez – az előbbieket értelmében – két dolgot is jelenthet: Egyfelől ők határozzák meg a gyülekezet arculatát, és ez – a mi közösségi vezetőst hangsúlyozó egyházmodellünkben – a konzervatív (vagy konzerváló) vonal erősödését vonja maga után. Másfelől ha ennek a magyarázatnak súlya van, ha „van benne valami”, akkor az idős emberek elhalálózása általában a templomba járók számának drasztikus

csökkenését idézheti elő. A templomos hívők számának általános csökkenése pedig nem csak az időseket érinti, hanem sokszor éppen a fiatalságot és így közvetetten a középgenerációt is.²

A fiatalok elmaradásának okait kutatva gyakori és divatos érv rossz és életidegen struktúrákról beszélni. De még rosszabb, hogy gyakran álcázzuk a szomorú valóságot teológiai szlogenekkel.³ Ilyen teológiai álca az egyedül a Szentlélek adhatja („én már mindent megettem”) vagy az „Isten országában nincsenek számok”. Sokszor szomorúan látom, hogy egyes lelkészek végül az egészségüket vagy a családjukat is feláldozzák, csak hogy a Szentléleknek ne maradjon kibúvó; ha ugyanis ők mindent megtettek és mindent feláldoztak az üzenet továbbadásáért, akkor a gyülekezeti tagok számának csökkenését kutatva már tényleg csak az isteni predestinációt fürkészhetjük bizonytalanul. A legsúlyosabb tragédia az, hogy ezek a lelkészek valahol mélyen érzik is ezt, az álca lassan vékony és áttetsző függönyvé ritkul. Ezért nem az a megoldás, ha nagyban kritizálunk és hasonlítgatunk, ha a kezünk ügyébe eső első konkrét személyről akarjuk lerántani a már amúgy is vékony leplet. Érzik a tükröt mindenki, aki Krisztus arcába néz. Megoldás csak az lehet, ha mindannyian a magunk területén, a magunk életében keressük az új struktúrákat és lehetőségeket, az új utat. Csak a magunk életén, pusztaságán keresztül készíthetjük az Úr útját.

Sokszor már-már lemondunk a változtatásokról, mert hajlíthatatlannak és súlyosnak tűnik a tradíció. De nem is baj, ha mindenütt a lehetőségeknek megfelelően, hol gyorsabb, hol lassabb ütemben változtatunk. Ami az egyik helyen 1 év, az a másikon 15. Ugyanakkor azonban szükségünk van arra is, hogy létrehozzuk a kísérleti laboratóriumokat, ahol a várható körülményekhez fejlesztünk új struktúrákat és stratégiát. Ilyen laboratóriumként funkcionálhatnak elsősorban a missziói gyülekezetek és mint ilyen, az egyetemi gyülekezet is. Itt sok mindent kipróbálhatunk, amiről úgy gondoljuk, hogy működhét majd.

Nem baj, ha divat rendszertelhetlenségről beszélni. (Vagy akár rendszertelhetlenségéről.) Akkor legalább már nem álcázzuk az itt-ott jócskán elavult technikát, vállalva a buktatókat, közelebb kerülünk a megoldáshoz. De az önmagában még nem elég.

Néhány vázlatpontban jelzem, hogyan képzelem el a legközelebbi és legszükségesebb változtatásokat az ifjúsággal és a középgenerációval végzett egyházi szolgálat, munka területén. Az egyház oldaláról szükségesnek tartom,

– hogy a fiatalokkal fiatalok foglalkozzanak. Ebben az esetben nem a sejtöregedés a mérték. Lélekben fiatalokra gondolok, akik fogékonyak a változásokra, nyitottak a másságra.

– hogy testreszabott programokkal keretezzük a fiatalok egyházi jelenlétét. Ezen a területen fontosnak tartom a célirányos evangelizációt, az irányított beszélgeté-

seket, az új istentiszteleti formák kialakítását és elfogadtatását. Emellett nem tartom híg levű, olcsó húsnak a hiteles életek nonverbális, nem dogmatikus bizonygatótételét sem az egyháziak által szervezett, de nem egyházas programokon, ahol nincs tematizált igehirdetés imádság, beszélgetés, „csak” életközösség, „buli” van, öröm, játék, alkotás, tánc, együtt sírás és együtt nevetés... elfogadás. Ez a két párhuzamos vonal nem helyettesítheti és nem is olthatja ki egymást.

– hogy az ifjúsági munkához komoly anyagi háttérrel bíztassunk közegyházi és gyülekezeti szinten egyaránt, ugyanakkor pedig anyagi felelősségvállalásra neveljük a fiatalokat, aminek része a legalább helyi szinten átlátható és értelmesen véleményezhető pénzkezelés is.

– hogy ne mi írjunk programot „mit akar az ifjúság” címmel, hanem engedjük, hogy megszülessen a program. Célirányosan támogassuk az életerős kezdeményezéseket ill. a megszállott és tehetséges szervezőket.

A fiatalok oldaláról szükségesnek tartom,

– hogy megéljük és megerősítsük a krisztusi életközösséget. Az életközösség járulékos előfeltétele a sejtmodell, ahol a hitben előrébb járók, megerősített tagok közül néhányan vállalják, hogy Krisztus által vezetettek közül vezetőkké lépnek elő, felelősséget vállalva egy kisebb közösségért.

– hogy a gyülekezeti szerepvállalás legkülönbözőbb formái mellett lényegesnek tartjuk a társadalmi, politikai szerepvállalást. Hogy nem feltétlenül egy püspök vagy a Püspöki Kar lépjen fel egy-egy konkrét tévéműsor adott műsorsávbán történő sugárzása ellen, hanem keresztény értékrendszerrel élő, magasan képzett szakemberek képviseljék a krisztusi etikát a gazdasági, a kulturális, stb. színtéren is.

– hogy magunkban meghaladjuk és talán valamennyire fel is oldjuk az előző évtizedek lelkiismereti vagy anyagi veszteségeinek örökített keserűségét és rejtett gyűlölködését.

– hogy evangélikus fiatalokként felmérjük a révfülöpi révület mögött is ott rejlő valóságot, hogy ti. a fiataloknak, sőt az evangélikus fiataloknak is csak a töredékrészt érzjük el,⁴ illetve hogy ebben a körben is sokszor okoz gondot a gyülekezeti utógondozás, folytatás megoldatlansága. Ha részt vállalunk belőle, akkor van jövője a Magyar Evangélikus Egyháznak, Krisztus ősz hajú vi-téze kortyolhat az ifjúság vizéből.

Lénárt Viktor

² Molnár-Tomka 1989-es felmérései szerint a fiataloknak legalább a fele nem kapott a szüleitől vallási nevelést. „A 14–29 évesek egynegyede (12,8%) úgy emlékszik, hogy Istenről vagy vallásról sem szüleitől, sem rokontól egyáltalán nem hallott.” A fiatalok lényegesen több mint egyharmadát nem keresztelték meg, kétharmada úgy emlékszik, hogy sosem járt templomba.

³ Mint a közhelyekre, úgy a „teológiai szlogen”-ekre is igaz, hogy megfelelő helyen felszabadító értelműk, valódi jelentésük lehet. Sokan azonban átélve a felfedezés örömeit, általánosítják ezeket a részgazságokat, általánosítva és így sokszor rossz helyen, nem megfelelő kontextusban használják, „gyártják” a teológiai szlogeneket.

⁴ Gyakran hangoztatott elképzelés, hogy találjuk meg az egyházba „bekerestelt”, „beszületett”, de „elkallódott” egyháziakat, hozzuk be a statisztikai adatokkal szemben mutatkozó gyakorlati elmaradást. Fontos célcsoport lehet ez a réteg is, de nem választható el szigorúan a meg nem keresztelt célcsoportjától. Legalábbis gyakorlatilag nem érdemes elválasztani. A valódi kérdés ugyanis mindkét esetben ugyanaz: Mit jelent Krisztus-követésünk, mit jelent az evangélikusságunk? Luther korában – és még sokáig – az evangélikusságnak számtalan gyakorlati vonatkozása volt. Életközösséget és súlyos vállalásokat is jelentett. És mit jelent ma? Mit mondhatunk a maga módján vallásosak, az egyházközeliek döntő többségének, a magyarországi népesség felének? Az én véleményem szerint beszédes csak a megélt hitközösség, hitközség lehet. („Bekerestelték” és még nem keresztelték számára egyaránt.)

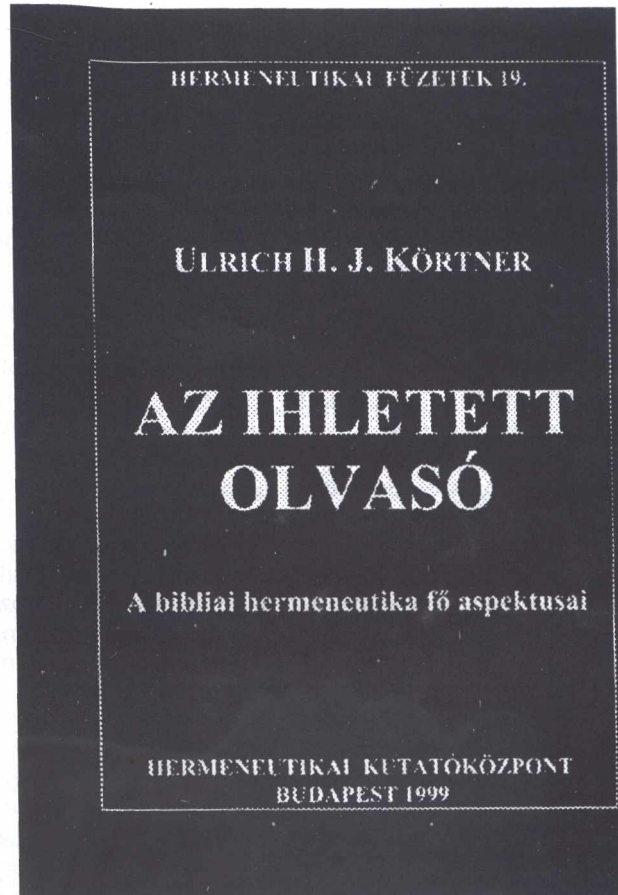
Ulrich H. J. Körtner: Az ihletett olvasó

A bibliai hermeneutika fő aspektusai

A jelenkori teológia egyik legtermékenyebb szerzőjének könyvecskéjét veszi kezébe az olvasó a *Hermeneutikai Füzetek* sorozatának 19. kiadványa formájában. A bécsi szisztematikus publikációs listáját lapozgatva (ennek egy töredéke függelékként olvasható itt) feltűnő szakmai figyelmének széttartása: alig van olyan jelentősebb téma az elmúlt néhány év rendszeres teológiájában, amihez írásaival ne járult volna hozzá. Úgy tűnik, *Körtner* anyanyelve az írás. Ezt 1994-ben kiadott könyve (e recenzió tárgya) is igazolni látszik, nemcsak a szerzőnek a magyar kiadáshoz írott előszava hangsúlyjelzésével („bizonytal minden teológia végső soron hermeneutikai tudomány” 13.o.), hanem azzal az élménnyel is, amellyel a könyv olvasása ajándékozza meg az olvasót.

Körtner igazán olvasmányos hermeneutikát írt „A bibliai hermeneutika fő aspektusai” összefoglaló alcímmel. Ez az olvasmányosság ebben az esetben több, mint stílusjelző. A bibliai hermeneutikába „ihletett olvasó” elnevezéssel megérkező recepció-esztétikai program szerves része az írott szöveg felfogásán túl annak befogadása és ihletett megértése, azaz az olvasó öröme, mely a szöveg egyedi életre keléséből fakad. Körtner tudományos stílusára ennek megfelelően nem szisztematizálási kényszer vagy az adatszerű tényközlés tiszteletre méltóan unalmas hagyománya jellemző, hanem az avatott könnyedség invenciozítása. A könyv szerkesztése is erről vall. Mivel a hét fejezet (köztük az utolsó mindössze 6 oldalnyi) közül négyet már korábban különböző helyeken publikált a szerző, érthető néhány lényeges gondolati elem ismétlődése e kiadványban. Ilyen például *Bonhoeffer* Bultmann-kritikájának értékelése (1.2. és 6.1.), a teológia és metafizika kapcsolatának gondolatmenetében egyebek mellett *Nietzsche* és *Heidegger* szerepének központi tematizálása (1.4. és 6.5.), vagy *Franz Overbeck* gondolatainak kritikai beépülése (2.3. és 4.4.). Ezek az ismétlődések azonban nemcsak praktikus-pedagógiai szempontból segítik a feldolgozást (*befogadást*), hanem a beszélgetés hangulatát keltve az olvasóban, a szerző közelsége (hitele) érzésének ébresztésével is. Szándékolt módszer lenne ez a könyv laza szerkesztéséből adódóan? Stílus? Vagy az olvasóközpontú kritika lényegének spontán megvalósulása? E kérdés megválaszolása az olvasóra vár; emellett jól elférnek a tág alcímben: „fő aspektusok”.

Tekintettel a könyv szerkezetére, a bemutatás is a fejezetek rövid összefoglalása formájában történhet a legcélszerűbben, ezt a sorozatszerkesztő bevezető *Ajánlásában* meg is teszi. Recenzióink elsősorban a két utolsó fejezet, mint a legfontosabb teológiai következtetések helye felől kívánja megközelíteni a könyv tartalmát.

Körtner – felütésként – olyan egyház-szociológiai megállapítással indítja könyvét a *Bevezetésben*, amellyel pl. *Kierkegaard*, *Bonhoeffer* vagy mostanában *Falk* véleményében osztozik: „Lehet ugyan, hogy a keresztény egyházak mint intézmények elég stabilak ahhoz, hogy sokáig fennálljanak eddigi formájukban, ám úgy tűnik, hogy a kereszténység szelleme lassan belőlük is elillan”. (15.o.) E hitbeli válság okát a nyelvvesztés tényében látja, melynek okait néhány fejezeten át vizsgálja. Megoldásra tett javaslata, egy önálló kötetének címére emlékeztető című fejezetben („Reménység ínséges időkben”) a következő: „...úgy beszéljünk a hitről, hogy tekintettel Isten hallgatására ébren tartsuk annak emlékét, hogy Isten korábban *szólt* hozzánk, emberekhez, és a múltban elhangzott szavát nem cáfolja meg.” (36.o.) Ezzel alátámasztja azt a véleményét, hogy minden teológia végül is hermeneutika, egyben programatikusan elvágja és kiegyenesíti a gadameri hermeneutikai kört, amikor a megértéshez eljuttató előfeltételezést az értetlenség kategóriájára cseréli. Ebből az első fejezetekben vázolt helyzetmegállapításból jut el a főbb írásértelmezés-törté-

neti és hermeneutikai kérdések érintésével az utolsó két fejezetben olvasható saját bibliai hermeneutikájának kibontásához.

A már említett, teológiai ars poetica-szerű hangsúlyjelzés után a szerző hermeneutikája jellemzésével folytatja gondolatmenetét: „Érzésem szerint a keresztény üzenet mai megértésének eleve meghatározója, hogy töredékes marad.” (14.o.) Aki itt még nem pontosan érti a „mai” szó jelentését, a könyv elolvasása után három jelentés közül is választhat.

1. A töredékesség az irodalmi hermeneutika kosztján élő „mai” teológia kívánatos jellemzője;
2. A „mai” nóétikus alapelv 1Kor 13 értelmében;
3. A „mai” nem feltétlenül hordozza az ősiség lényeges, mitikus minőségét.

Bármelyik mellett szóljanak is érvek, vagy bármelyik legyen is ezek közül rokonszenves az olvasónak, Körtner mindháromból lényeges következtetéseket von le, melyek összhangja a 6. és 7. fejezetben hallható.

A progresszív történetkritika perspektivikus módszer-konceptiójával szemben (ld. a Jézus élete kutatás „ma jobban értjük Jézust, mint saját korában lehetséges volt” meggyőződését) a hatodik fejezet pannenbergi Bultmann-kritikájának ismertetéséből megtudjuk, hogy Bultmann mítosz-értelmezésében a funkcionálisan értett „ősiség” a legszembetűnőbb hiányjelenség. Ebből a fejezetből (a könyv kontextusában) kiderül, hogy a mítosz „ősiség”-mozzanata és a befogadás-esztétikai hermeneutika közös kiindulópontot tudhat magáénak: „A mítosz által elbeszélte, a mai élet rendjét megalapozó történet mögé nem lehet további kérdésekkel behatolni” – olvashatjuk itt (112.o.), ill. a hermeneutika oldaláról néhány fejezettel korábban megfogalmazva: „Ricoeur arra a belátásra jut [Overbeckkel szemben, B.T.], hogy a szövegnek az írásba foglaláshoz kapcsolódó, szerzőjétől és keletkezési szituációjától való autonómiája nem hanyatlási jelenség, hanem a megértést segíti elő.” (48.o.) Ehhez kapcsolódik Körtnernek a bultmanni „aporiát” feloldó javaslata, amely a könyv befejező mondataihoz érve az ígértetés hőfokát elérő, késleltetett „lectori salutem”-szerű példában jut kifejeződésre. A javaslat lényege Ricoeur és Blumenberg metafora-elméleteihez kapcsolódva az „abszolút metafora” fogalmának bevezetése, amely „az Istenről szóló keresztény beszédnek pontosan ... a mítosz és metafizika közti helyét nevezi meg” (122.o.). A valóság végső egységének megragadására irányuló metafizikai erőfeszítés csődje a teodicea-kérdés megoldhatatlanságában nyilvánvalóvá válik – állítja Körtner, és bár a mítosz jelentését (értelmét) a narratívához közelítve megállapítja annak lehetséges veszélyét, mégis ezen a vonalon lép tovább. Méghozzá egy banalitással.

Mi van akkor – teszi fel a kérdést –, ha a mítosz Bultmann koncepciójától eltérően „egészen más módon maga a lényeg, tudniillik maga az igazság?” (132.o.) Ezen a ponton veszi észre az olvasó, hogy Bonhoeffer idevonatkozó, többször idézett meggyőződését („...ez a mitológia maga a lényeg”) egyáltalán nem cáfolta még meg Körtner (láthatóan nem is akarta és a maradék néhány oldalon már nem is fogja), pedig éppen ez az a nézet, amely ha az irodalmi hermeneutika terminológiájától

eltérően is, de szerzőnk könyv-végi (vég?)következtetésével harmonizálható. Körtner Iser szépirodalmi funkciótörténeti szövegmodelljére építve bemutatja, hogy a fikciót mint műfajt nem ontológiai, hanem kommunikációs-funkcionális értelemben kell érteni ahhoz, hogy az olvasó az olvasás aktusában a fikcióba bejutva, „új valóság” létrejötte mellett az „igazság történéseinek” is szereplője legyen. A fikció eszerint – Iser meghatározása szerint – nem a „nem valós”, hanem a valóság megközelítésének egy módszere. Ebben a hetedik fejezetbeli példában éri el tetőpontját a gondolatmenet: „Azzal, hogy ő maga bejutott az evangéliumok szövegébe, feltárult előtte a mítosz igazsága. Az ihletett olvasó szerzővé válik, újonnan kitalálja a mítosz igazságát...” (133.o.)

Ez a könyv utolsó alcímeként álló „kitalált igazság” lehetne Körtner teológiai hermeneutikájának tézise, aki ezzel az irodalmi alakzattal valóban biztosítani tudja, hogy a teológiának ne kelljen lemondania sem a mítosz erejéről, sem alanyának reflexív-additív részesedéséről. A mítoszban kitalált igazság mint a keresztény élet lehetséges hermeneutikai leírása (hogy a szöveg hermeneutikájától Dilthey-ig lépünk vissza, amit Körtner természetesen nem tesz meg) persze sokak krisztológiai nézetét sértheti. Pedig a tézis a János-prológius központi gondolatának antropológiai konzekvenciáját hordozza: ha az Ige testté lett és erről írni lehet, akkor közeledni is lehet hozzá, mivel ez az írás (az Írás) egyben a közeledés elsődleges típusa is.

Feltűnő, hogy Körtner nem említi Lindbeck nevét, aki A Dogma természetében (megjelent magyarul ugyanennek a sorozatnak 17. füzeteként) klasszikus érvénnyel szintén elvégzi azt a szerzőnk számára is központi jelentőségű munkát, mellyel az Istenről való beszéd lehetőségét felszabadítja annak ontológiai, „propozicionális” értelmezési egyeduralma alól. Lindbeck „kulturális-nyelvi” dimenziója alapul szolgálhat egyrészt az irodalmi hermeneutika („nyelvi”), másrészt az olvasás élményének („kulturális”) teológiai legalizálásához. (Erre abban az esetben lehet szükség, ha valaki számára nem elég meggyőző Körtnernek e cikk elején is említett hangsúlyjelzése.)

Iser Körtner által idézett gondolatait olvasva fikcióját egy művön belül (!) én konkrétan pl. G. García Marquez Száz év magányának műfajában találok meg, amelyhez hasonlóra Gelléri Andor Endre esetében Kosztolányi a „tündéri realizmus” műfajmegjelölést találta ki. Az olvasóközpontú kritika (eredeti elnevezése kifejezőbb: reader-response, azaz olvasói válasz) szintjén ez a phantasy literature (pl. Tolkien „interaktív” változata) műfaji leírását adja még akkor is, ha a mítosz csupán a valóság. Igaz, hogy Körtner igazsággal megfeleltetett mítoszfogalma további kérdéseket vet fel mind a keresztény apologetika, mind a vallásfilozófia számára, de ha meggondolom, hogy a phantasy literature-t „csupán” ez választja el az autentikus kereszténységtől, akkor Körtner továbblépése nem is olyan banalitás.

Béres Tamás

Akit a Százak Tanácsába választottak*

Beszélgetés Sinkovits Imre színművésszel

Sinkovits Imre művész urat nem kell bemutatni az olvasóknak, hiszen szeretjük és tiszteljük őt. (Ahogy személyesen is megismertem, látom, hogy ez nem véletlen.) Vidéken inkább a televízióból lett közismert. Szerepelt tizedesként a háború utolsó napjaiban, alakított várkapitányt az *Egri csillagokban*, és volt Álmos Vezér a *Honfoglalás*-ban. De hangja megszólalt az első bemutatható *Jézus-film* narrátoraként, és a világhírű rajzfilm – *Az Oroszlánkirály* – címszerepében. Egyvalami összeköti ezeket a szerepeket: a hazafias és hitbéli érzelmek! Soha nem vállalt olyan szerepet, amelyben el kellene adnia a lelkét! Nem véletlenül választották nemrégiben azon száz közismert ember közé, akiktől útmutatást vár a mai magyar közélet. Életéről, hitvallásáról beszélgettünk.

– Művész úr! Nekem megtiszteltetés, hogy találkozhattunk, csak azt nem értem, hogy Ön miért van – látszólag – jobban elragadtatva, mint én?

– Nekem volt egy evangélikus nagyanyám. Amikor hetedik gyermekét megszülte, néhány évre rá meghalt. És ebből a gyermekből katolikus pap lett Sitkén! *Dr. Göndöcs László*. Ma is él, 87 esztendő. Lelki vezetőmmel együtt – *Dr. Könyözi Lajossal* – (33 évesen mártírhalált halt) nem kis részük volt abban, hogy ifjúságom három szakaszában papnak készültem és ennyire megszerettem hazámat!

– Tehát a hivatásomnak szól a tisztelet?

– Olyan korban élünk, olyan válságokat éltünk át és túl, és olyan remények csillannak meg előttünk a jövő évezredet tekintve, hogy egy esetleges keresztény polgári Magyarország újra feltámasztásának lehetősége van a szemünk előtt. Én hallatlanul nagy szerepet tulajdonítok az egyházaknak. Minden olyan lelkipásztort, aki valóban a nyáj egybeterelője és összetartója, mindenkit tisztellek, aki ebben a nagyon nehéz, de fontos, – nemzetünk sorsát eldöntő – küzdelemben oroszlánrészt vállal. Önök az újságjuk alapján ezt teszik. Olyan boldogan olvastam! Megkülönböztetett szeretettel vártam és örvendek annak, hogy megismerhetem.

– Az Ön élete is egyfajta szolgálat!

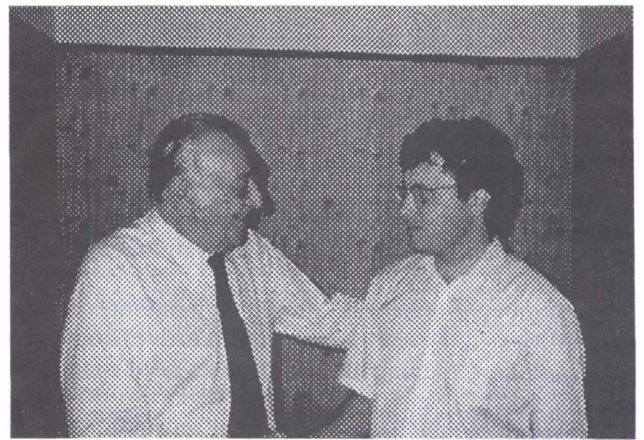
– Valójában magam is nyájtereléssel foglalkozom. Ki kellene emelni népünket a karámon belüli riadtság állapotából. Meg kellene szüntetni az agyában, az idegrendszerében az elmúlt fél évszázad besugárzott, tudatosan romboló beletörődött reakcióit, hogy

tartozzon egy közösséghez! Ne a hasával, hanem a szívével, a lelkével szavazzon, amikor megválasztja a nemzet jövőjét! A mai társadalom a „szerezni” állapotába került. De a családom rendben van-e? Van-e egy biztos támasz alattunk? Ma nem szabad megenni a holnapunkat! Egy-két nemzedéktől el kell köszönni, akik olyan idegbiogázt kaptak, ami alkalmatlanná teszi őket, hogy nemzetben, közösségben, hazában gondolkodjanak.

Az egyházak szolgálatának belső tartalma a szeretet! A világvallások közül csak a kereszténység az, amelyik lehetőséget adott a reformációra! Az ökumenizmus soha nem volt olyan aktuális – az összefogás miatt –, mint manapság.

– Vas megyei származása közismert!

– Kispesten születtem. A stremi vízimolnár lánya, *Göndöcs Terézia* és a körmendi kéményseprőmester fia, *Sinkovits Jenő* főpincér elsőszülött fiúgyermekéeként. Szétszórt rokonságom élt Vas megyében. 1950-ben kerékpáros, magányos nyári túrán jártam. Répcelak környékén élő rokonaimat látogatva – Petőfi nyomát követve –, Ostffy-asszonyfán. Nagy-élmény volt, 22 évesen kiszabadulni a főiskola agyonpolitizált, bolsevista

kényszerközösségéből – legalább a vakáció idejére. A táj felé is van vonzalmam és jó látni, hogy nemzetileg, szakrálisan is újra éled!

– Olyan szerepeket vállal, amelyekben nem adja el a lelkét! Talán ezért szeretik és tisztelik olyan sokan!

– Hamar elterjedt rólam már a színiakadémián, hogy szorgalmas, tehetséges, közösségi ember vagyok, de sajnos klerikális reakciós, nacionalista, sovíniszta, irredenta stb. 1950–56 között ez súlyos bélyeg volt, ami

* A *Megrepedt nád* c. gyülekezeti lapban (Uraiújfalu, Ostffyasszonyfa, Csöngö) olvastuk.

következményekkel járt. Isteni kegyelemnek tartom, hogy nem ijedtem meg. Kényszerűségből került elém ez a pálya, mert másra készültem. Tudtam, csak úgy állhatok meg, válhatok színésszé, ha a választott mesterséget szenvedélyes akarattal igyekszem elsajátítani. Ez védett meg. Külön fiókban őrzöm a pocskondiázó – milyen érdekes – névtelen leveleket.

– *Negatív szereplőkre is szükség van!*

– Két eset volt az életemben, amikor odamentem az akkori kommunista igazgatóhoz, és megmondtam, hogy nem vállalom. Elbocsátás volt a tét! „*Nem lenne jó a párt szempontjából, ha egy ilyen közismerten rokonszenves fiatal művészt megbüntetnénk*”. Politikai taktikából nem bántottak. 1956 után is elenyésző büntetést kaptam ugyanezért. A kiállításnak megteremtődött az erkölcsi haszna. Elterjedt ennek a híre, és később ilyenre fel sem kértek. Amikor történelmi darabban játszottam, boldogan vállaltam a negatív szerepet, és igyekeztem a legmagasabb szakmai színvonalon megoldani. Az aljasságot, a gonoszságot, a sötétet még keményebben kell megfogalmazni, hogy a tiszta, az igaz, és a fehér még jobban kitűnjön mellette!

– *Másfél évtizeddel ezelőtt megjelent videón egy Jézus-film – a végén hitvallással –, amelynek Ön volt a narrátora. Hogyan merete akkor ezt vállalni?*

– Természetes volt! A vége a saját fogalmazásom! Lehetőségnek, hitvallásnak tekintettem. Most a városmajori káplánnal Mindszenty-kazettákat gyártunk. Evangélikus feleségem az egyik szerkesztő...

– *Rajzfilmekben is megszólal...*

– Amikor felkérnek, mindig megnézem, hogy miről szól a film. A *Hupikék Törpikék* például indirekt módon arra neveli a fiatalságot, hogy a nagy gonosszal szemben, ha a sok kicsi összefog, tud győzni! Ez nagyon beillett az egész élet-programomba. Széthúzással nem két perces napfogyatkozás lesz Magyarországon, hanem örök sötétség.

– *Mit jelent az Ön számára a hit?*

– Eligazító választ ad az élet nehéz kérdéseire, védelmet hivatásom gyakorlása közben, és ösztönöz a nemzetközösségi cselekvéseimben. Iránytű!

Menyes Gyula

Szolgatársaktól búcsúzunk

DEME KÁROLY
1922–1999.

„*Aki hisz az Isten Fiában, annak örök élete van.*”
(Jn 3,36)

Deme Károly, kedves szolgatársunk hazaérkezett. Oda, ahova mindig vágyott, és amit olyan mély átééléssel hirdetett.

Egy könyvű ember volt. Mindig és mindent a Biblián keresztül vizsgált és értelmezett. Attól kezdve, hogy fiatal egyetemistaként megragadta Isten Igéje, nem ismert más zsinórmértéket. Nem volt úgynevezett tudós-típus, különböző teológiai irányzatok nem zavarták, az érte meghalt Krisztus volt az egyetlen tudománya. Őt hirdette, Róla tanúskodott egész élete során.

Nem volt példa rá, hogy bármiféle szolgálatot visszautasított volna. Számára az igehirdetés nem, teher volt, hanem öröm. „Krisztus katonája vagyok – mondotta magáról – ott szolgálok, ahol szükség van rám”. Tanúsíthatom, hogy sokszor volt szükségünk az „öreg herceg” szolgálatára. Nagy ez a borsodi szórvány, akadt

számára feladat bőségesen. Pihenésül pedig ott volt számára a ház körüli kiskert. A hajnal már talpon találta. Kapált, kaszált, virágot ültetett, és irtotta a gyomot a kertjében is és a szószéken is.

Az evangélicizáció embere volt, de nem az a rámenős fajta. Tudta, hogy a hit virágai nem erőszakra nyílnak, de azt is tudta, hogy az aratáshoz először vetni kell. Ő pedig vetett. Hirdette az igét alkalmas és alkalmatlan időben, ameddig megengedte neki az élet Ura.

77 évet élt, azután megbékélten, szeretteitől elköszönve, csendesen elaludt. Nyugodj békében, Karcsi bácsi, megérdemled a pihenést. A viszontlátás reménységével köszöntünk el tőle a vasgyári temetőben. Ravatala mellett lelkeszifiai hirdették a feltámadás és az örök élet evangéliumát.

Veczán Pál

Emlékezés Teke Zsigmondra

Tíz évvel ezelőtt hívta haza Isten az édesapámat. Egy évvel halála után kerültünk Nagykanizsára, Sandra, s vettük át két idős lelkésztestvértől a stafétabotot. Sandon édesapám évfolyamtársa, *Teke Zsigmond* volt a szolgálattévő. Hosszú évek szórvány-szolgálata állt mögötte, ami erősen megviselte, s ezért is tudta elfogadni a váltást. „Kata Testvér” – így szólított, s az évek során egyre jobban éreztem, milyen atyai, valóban testvéri szívvel, imádsággal hordozza szolgálatomat. Beszélgetéskor is zengő, meleg hangja volt, de a kis sandi templomot egészen betöltötte az ének, amikor ő vezette. Számomra a „Tehozzád ó Uram, emelem föl lelkem” – kezdetű ének az ő hangján él és zeng. Ezzel az énekkel még teológusként sok gyülekezetben szolgált, sokan emélekeztek rá. Somogy-Zalába tulajdonképpen hazakerült, hiszen Iharosberényben született. Sandon és a környékbeli falvakban ismerte a rábízottakat, örömet, gondjukat végighallgatta. Próbátételek alatt roskadókat vigasztalt az, amilyen derűvel ő hordozta az öregkor terheit. Nagyon egyszerű, emberi mozzanatok jutnak eszembe. Elköszönéskor mindig mosolyogva mondta: köszöntöm apraját a nagyjával együtt, aztán elővett egy óriási fehér zsebkendőt, s hosszan integetett vele. Minden istentisztelet után megölelt s megköszönte az igehirdetést. Nagyon sokat jelentett a jelenléte, hiszen nem szunyókálva, hanem hallatlan figyelemmel kísért minden szót, szinte együtt élt a prédikációval. Láthatóan egyre fogyott testi ereje, de a belső emberben erősödött. Rossz időben és napsütésben egyaránt egész héten gyűjtögette az erőt, hogy vasárnap együtt lehessen szeretett gyülekezetével, a sandi istenházában. A kórházban, ahová az istentiszteleten való rosszulletét követően került, nagy sóhajjal mondta: szeretnék hazamenni. A zalakomári otthonra gondoltam, leánya szerető gondoskodására, pedig ezen az utolsó találkozáson ő már távolabbra nézett, a mennyei haza felé. A betegágyon élt az úrvacsorával, s pár nap múlva Urunk magához szólította.

A visszaemlékező soroknál többet árul el hűséges szolgálatáról az az igehirdetés, amelynek témája: Presbiter a gyülekezetben. Az igei alap 1 Tim 5, 17; ApCsel 20,28 volt. Akár ma is elhangozhatna ez a nehéz időkből íródott üzenet.

„Tény az, hogy gyülekezet nélkül nincs presbiter, de a gyülekezetben is a presbiter nem önmagáért van, hanem a gyülekezetért. A presbitérium a legkisebb gyülekezeti közösség, a gyülekezet maga.

Ha keressük az őskeresztyén példát, hogy mi is volt, mit is tett és hogyan is élt a presbiter a gyülekezetben, akkor azt látjuk, hogy már a kezdet kezdetén sem hivatali tisztség volt csak, nem kötelezettség és szolgálat nélküli rang, hanem erősen lelki és szolgálati közösség. Mert a jeruzsálemi gyülekezet presbitereinek az első cselekedete: a szeretet szolgálata. Páltól és Barnabástól átveszik

az Antiókhiaián gyűjtött adományokat a jeruzsálemi és júdeai szegények számára. Majd az apostolokkal együtt teológiai döntést hoznak, amikor elhatározzák, hogy a pogányokból lett keresztyéneknek nem kell körümetélnedniük. Később pedig már cselekvően vesznek részt az egyház missziói munkájában. Ez csak a kezdet. A munkájuk lényege és részlete: a tanítás, az Ige hirdetése, a vigyázás, a lelkigondozás, az idegenekről való gondoskodás, a szegényekről, árvákról, özvegyekről való gondoskodás, a beteglátogatás, házankénti istentisztelet tartás, és imádkozásban való előljárás.

Ma olyan időkben élünk, amikor igen heves harc folyik a lelkekért. Nem a gyermek, hanem az ifjú, a leány, a férj, a feleség, a család lelkéért. A Sátán igen sokféle formában és igen sokféle fegyverrel támad ellenünk. Az ellene való védekezésben sokan kérdezik, hogy minek a gyermek-istentisztelet, a bibliaóra, a házi istentisztelet, szórványgondozás stb.? Miért, mert új fegyverekkel támad ellenünk az ördög, s ezek ellen csak úgy lehet védekezni, ha részletekbe menően, egészen házhoz menően, családot és lelket keresően dolgozunk mi is. Ma a lelki munka végzésére és a Sátán elleni harcra nem elég csak a templomi igehirdetés. Nem, mert nem mindenki jön el a templomba. Ma tehát a magát féltő, magát szerető és a kényelmes presbiter nem alkalmas a gyülekezeti szolgálatra. Ma már nem elégséges egy gyülekezet életében az, hogy maga a lelkész egymagában hagyva imádkozik, maga jár a templomba, és maga jár a lelkek után. Ma a Jézus harcát vívó, a lelki harcban segítő presbiterekre van szükség, akik maguk is lelki életet élnek, akik bátrak a Krisztus ügyéért folyó harc imádságában, bizonyágtételében és a szeretet szolgálatában.

Hogy miben vár a mai lelkész segítséget a mai presbitertől?

1. Bibliás, imádságos, lelki életet éljen.
2. Családjában és családjával példamutatóan éljen.
3. Hűtlenséggel egyházát meg nem szégyeníti.
4. Betegeket látogat, szegényeket gondoz, lelkészének jó tanácsot ad.
5. Segít ott, ahol templom van, de lelkész csak ritkán jut el oda.
6. Segít az elmaradók, elszakadók visszahozásában.
7. Hűséggel áll az Ige ügye mellett a gúnyolódók, türelmetlenkedők és lázongók ellen, tévtanítók ellen.
8. Megbízatása nem jog, hanem kötelesség, szolgálat. Jön tanulni, hogy tanítani tudjon.
9. A Jézus Krisztus tanúja legyen, aki kegyelemből él.
10. Anyagi téren hogy áll a gyülekezettel szemben?

Deméné Smidéliusz Katalin

Elhunyt Gellért Atya

Ez év július 29-én váratlanul elhunyt *Békés Gellért* bencés szerzetes életének 85. évében. Egyházunkban is, lelkészi karunkban is sokan ismerték és szerették őt. Ő is szeretett minket, identitását tartva, őszintén nyitott volt az egész protestantizmus iránt. Az Egyházak Világtanácsa és a Lutheránus Világszövetség dokumentumait jól ismerte, azokat rendszeresen tanulmányozta. Számos könyvet írt magyarul, olaszul, angolul, németül. Ki tudja hány előadást tartott ez a nagy munkabírási, sokoldalú pap-tanár. Évtizedekig Rómában tanított két egyetemen is, hazatérése után itthon a bencéseknél, piaristáknál oktatott és nevelt. Derűs keresztyén volt, jó testvér, jó barát. Műveltségét nem fitogtatta, természetesnek tartotta, hogy neki lehetősége volt tanulni és tanítani. Élete utolsó évtizedében sokat szolgáltunk együtt külföldön is (Németország, Franciaország, Ausztria) és itthon is. Uppsala (1968) óta különösen érdekelte őt az északi evangélikusság. Kölcsonösen segíteni tudtunk egymásnak: Ő nekem a mediterrán nyelvek ismeretével, én neki a skandináv nyelvek segítéségé-

vel. A vatikáni és genfi könyvatosokat rendszeresen kicseréltük, egy-egy jelentős dokumentum előkészítő anyagát megvitattuk. Utolsó közös munkánk a 2000. év imahetének feldolgozása volt. Minden munkája közül legjobban Újszövetség-fordítása volt a kedvence, állandóan javítgatta a görögből fordított szöveget és boldogan emlegette, hogy Magyarországon és világszerte hány magyarjú testvérünk szerette meg a Szentírást az ő fordításán keresztül. Mindig próbálkozott egy olvasmányosabb variációval is (ezért mellékelem az imaheti agyag ilyen jellegű fordítását is, a hálaadó himnusz szabadabb fordításaként...) Temetésén *Asztrik főapát* úr mellett, a gyászmise után ketten szólhattunk: *Gyapay Dénes* a tanítványok nevében és én, az ökumenikus munkatárs.

Legyen áldott az Isten, hogy nekünk ajándékozta az ökumenizmus egyik jelentős magyar veteránját!

Gyászistentisztelet

Pannonhalma, 1999. augusztus 9.
+ Békés Gellért OSB

Textus: „Áldott legyen az Isten, aki megáldott minket a Krisztusban” (Ef 1,3)

Ez az igevers a mottója a Krisztus-hívők 2000. évi ökumenikus imahetének. Ez év márciusában kaptuk Gellért atyával a megbízást a Magyar Római Katolikus Püspöki Kar és a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa nevében, hogy készítsük el az imahét közös füzetét. Júliusban beadtuk nyomdakész állapotban a szöveget megbízóinknak. Ez volt utolsó közös munkánk. – A jövő év januárjának vezérigéje foglalja most össze Békés Gellért, az ökumenizmus egyik magyar veteránjának szolgálatát!

Ez a levél az egyház levele, apostoli körlevél az efezusiakhoz és általában a kisázsiai gyülekezetekhez. Mindkettőnk kedves újszövetségi irata. Tartalma: Isten Krisztus által megváltja a bűnbe esett világot és Benne, mint Főben új egységet teremt: az Egyházat. Az Egyház Krisztus titokzatos teste, nem *societas perfecta*, hanem Krisztus-test – írja a bibliafordító Gellért. Halálhíre vétele után újraolvastam az Efezusi levelet és úgy éreztem, valóban az ő ökumenikus művének summája lehet.

Békés Gellért a régi-új egyházfogalom hirdetője volt. „Nagy ez a *titok*, én Krisztusra és az egyházra vonatkoztatom” – írja Pál. A házasságot Krisztus és egyháza

előképének tekinti. Itt szerepel a *titok* szó. *Sacramentum hoc magnum est – ego autem dico de Christo et ecclesia.* A görögben a *sacramentum* szó helyén a *mysterion* kifejezés áll. Békés Gellért az egyház titkát hirdette és benne a cselekvő Urat.

Itt olvassuk a nagy könyörgő imádságot az egyházért, az ige hirdető apostol az evangélium hirdetése közben egyszerre csak térdre ereszkedik az Atya előtt, hogy megismerjék olvasói Isten szeretetének szélességét és hosszúságát, mélységét és magasságát. Ez a belső ismeret meghalad minden emberi ismeretet, s az imádságban átélhető, hogy Krisztus lakozik szívünkben, otthon van egyházában. Könyörög, hogy Krisztusban ismerjék meg Krisztus teljességét (*pléroma tu theu*). Békés Gellért ilyen értelemben is imádkozó ember volt, az élő Isten előtt teologizált, minden közös munkánkat imádsággal kezd-tük.

Ebben a levélben olvasunk (4,13) az Egyház megosztott szolgálatáról, ezeket arányosan együtt kell végezni, és benne a tanítói szolgálatról, azok munkájáról, akik kell, hogy Isten-szolgálatra neveljék a szenteket, felnveljék a következő nemzedéket. Békés Gellért ilyen értelemben volt ökumenikus keresztyén nevelő.

Az apostol érett keresztény ember volt, meglett ember, ahogy Gellért fordította, az a felnőtt, akit nem téveszt meg divatos emberi tanítás, ide-oda sodró álnokság szele. Gellért atya ilyen felnőtt emberként felnőttekké nevelte hallgatóit.

Az egység embere volt, vallotta az apostollal: *egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten*, mindnyájunknak Atyja. Ezt az egységet ajándéknak és feladatnak tartotta. Kínosan ragaszkodott az EGY szóhoz, aminek többszámát nem ismerte. János 17-et így fordította: „*Hogy mindnyájan EGY legyenek.*”

Gellért atya az életszentség embere volt, magára öltötte az új embert, az apostol kifejezése szerint. Távol állt a nyereségvágytól és „mindenféle ocsmányságtól”, azt kereste, ami kedves az Úr előtt.

Isten utánzója akart lenni, „*Imitatores dei, mimétái tu theu.*” Boldogan mondtuk egymásnak, kevés itt a követés vagy kövessetek kifejezés, az apostol merészen Isten utánzójáról beszél. Együtt örültünk e megtalált közös kifejezésnek. Magas mérce, a legmagasabb.

Gellértben volt valami gyermekies. Egyik rendtársa így mondta: „*Gyermeki naivitással jár-kele e világban.*” Igen, mert Isten gyermeke volt és az Isten-gyermekség állapotát nem lehet kinőni idős korban sem. A szegénységet fogadó szerzetes mérhetetlenül gazdag volt Istenkincseiben.

En Kriszto – a Krisztusban. Ez a misztikus kifejezés a kulcsa az apostolnál is többi teológiai terminusának: az egységnek, a kharisznak, az agapének, a szofiának, a kairosznak, a fősznak, az eirénének. Ugyanezek Gellért főtémái is. És a központ: en Kriszto.

Először írásaiban talákoztam Gellért atyával. Tudtam a Stuttgarti Közös Nyilatkozatról, amit 1967-ben *Vajta Vilmos*sal együtt szerkesztettek, miután már előzőleg kölcsönösen előadásra kérték egymást az Evangélikus Ifjúsági Konferencián és a Pax Romana alkalmán. Ez az irat a külföldön élő magyarok ökumenikus *Magna Charta*-ja. Személyesen először egy német kisvárosban talákoztam Vele, Borken-Gemenben. Kerekasztal-beszélgetés résztvevői voltunk. Azután itthon, Győrben, Pannonhalmán, Kecskeméten, Siófokon, Gyulán, Budapesten. Nyolcvan évesként köszönhettem én is Budavarában, emlékköteteiben az én cikkem is szerepelt. Legtöbbet olvasott könyvében: *Keresztények egysége utópia?* a velem folytatott párbeszédét közli. Utoljára a Vigília pünkösdi számában írtunk közösen, az októberben aláírásra kerülő *Justificatio*-s dokumentumról. Ebben a keretben nem sorolhatom fel közös munkánk valamennyi állomását, csak nagy megbecsüléssel említem: elolvasta dokumentumainkat, az LVSz-Vatikán Közös Bizottság könyveit és Nyilatkozatait. Bátran hangoztatta ellenvéleményét is, vállalta a Római Egyház specifikumait, de nem becsülte túl ezeket, ismerte a sorrendet, az igazságok hierarchiáját.

Isten kimondhatatlan, érthetetlen szeretetének egyik jelét látom abban, hogy idős korunkban összekapcsolta életünket, munkánkat és barátságával meggazdagított. *Benedictus Deus et pater domini nostri Jesu Christi qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in caelestibus in Christo* – ahogy ő fordította az apostol hálaadó himnuszát szabadabban és olvasmányosabban:

„Áldott legyen az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki a mennyei világ minden lelki áldásával Krisztusban megáldott minket” – Békés Gellért Atyán keresztül is.

Hafenscher Károly

Az Apostol hálaadó himnuszának szabadabb és olvasmányosabb fordítása:

Áldott legyen az Isten,
a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja,
aki a mennyei világ minden lelki áldásával
Krisztusban megáldott bennünket.

Őbenne választott ki minket
mielőtt a világot megteremtette,
hogy szentek és feddhetetlenek legyünk
és szeretetben éljünk színe előtt.

Eleve elhatározta,
hogy gyermekeivé fogad bennünket
Jézus Krisztus által,
akarata és tetszése szerint,
hogy magasztaljuk kegyelmének sugárzó erejét,
amellyel szeretett Fiában felkarolt minket.

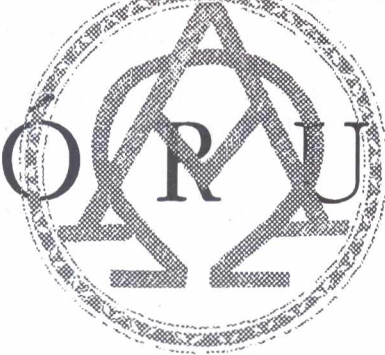
Őbenne van vére árán szerzett megváltásunk,
bűneink bocsánata,
kegyelmének bősége folytán,
amelyet teljes bölcsességgel és belátással
kiírástott ránk.

Tudtunkra adta akaratának titokzatos tervét,
miszerint jóságos tetszésével elhatározta,
hogy az idők teljességének üdvözítő rendje szerint
Krisztusban, mint főben foglaljon egybe mindent,
ami a mennyben és a földön van.

Őbenne lettünk örökségül kiválasztva,
mi, zsidók, akik elsőként reméltünk Krisztusban,
Isten örök elrendelése szerint,
aki mindent meggondolt elhatározással visz végbe.

Őbenne lettetek megjelölve ti is, pogányok,
az ígéret Szentlelkének pecsétjével,
miután hallottátok az igazság igéjét,
üdvösségték evangéliumát, és hívők lettetek.

Ez örökségünk foglalója,
amit Isten azért adott nekünk,
hogy dicsőségének magasztalására
végleg megváltsa tulajdon népét.

Krisztus tanúi a változó világban

Hittantanítás az evangélikus iskolák 7. évfolyamaiban

Közel másfél éve jelent meg Sajtóosztályunk kiadásában *Sárkányné Horváth Erzsébet és Trajtlerné Koppány Ágnes* egyháztörténeti hittankönyve a 7. évfolyamos (13 éves), iskolai hitoktatás kereteiben hittant tanuló diákok számára. A múlt év folyamán több osztályban is e könyv segítségével tanítottam a soproni *Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnázium* 7. (és 11.) osztályos tanulóit. Ezen tapasztalatok és meglátások tükrében mutatom be a hittankönyvet.

Mit tanítunk? – A tananyag

A 7. évfolyam hittan tanmenete tartalmazza azt a vázat, amelyre a szerzők feladata felépíteni a tankönyvet. Ebben az évben az egyetemes és hazai egyháztörténet jelentősebb alakjainak életével és munkásságával ismerkedhetnek meg a tanulók. Időrendi sorrendben kerülnek elének a keresztyénség nagy alakjai, de nem csupán az ő életük kerül bemutatásra, hanem közben egy-egy jelentősebb egyháztörténeti eseménnyel is megismerkedhetünk. A jeruzsálemi ösgyülekezet bemutatásával kezdődik az év, és *Ordass Lajos* püspök életének és munkásságának ismertetésével záródik.

„Nem hithősökről szól ez a könyv, hanem hús-vér emberekről, akiket a világban ma is munkálkodó, élő Jézus Krisztus tett hiteles tanúkká” – olvashatjuk az előszóban, és ennek a koncepciónak megvalósulását csaknem minden lecke anyagában nyomon követhetjük. Csupán a vértanúk és az új népek térítőinek bemutatásánál éreztem némi idealizálást, de itt a téma jellegéből következően ez szinte magától adódik. A szerzők tényszerűen írják le az eseményeket, igyekeznek a korosztálynak megfelelő stílusban fogalmazni, kerülnek a serdülők számára elfogadhatatlan „gyerekes” mesélést. Ez nagy pozitívum, ugyanakkor néhány helyen olyan szavakat, kifejezéseket vagy történelmi összefüggéseket említenek, amelyek ebben a korban még nem ismertek és nem érthetőek (pl: Nagy Károly és a Frank Birodalom, a pápaság és a császárság küzdelme a hatalomért). A

történelmi, egyháztörténeti háttér összefüggéseit még nem ismerik 13 évesen a diákok, ebben az évben kezdenek el a nyolcosztályos gimnáziumban történelmet tanulni, így ezeket az utalásokat számukra a tanárnak kell magyaráznia. Így nagy dilemmába kerül a hitoktató. Vagy végigvezeti a diákokat a tankönyv anyagán, és akkor sok helyen a levegőben lógnak az események, kifejezések, vagy bemutat egy-egy fejezetet, ott kifejti a lélt történelmi (pl: Nagy Konstantinus, Nagy Károly), egyháztörténeti és teológiai (lásd: Tertullianus, Origenes, Arius – Níceai Hitvallás, Luther Márton) események és meghatározások jelentését annyira, amennyire a 13 éves korosztály számára ez megtehető.

Pál apostollal kapcsolatosan egyháztörténeti szempontból egy korrekt összefoglalást olvashatunk a könyv második leckéjében. Mivel az apostol alakja nem kerül elő sem ötödik, sem hatodik osztályban, és tanév elején még igencsak „gyerekek” a 13 évesek, érdemes lenne az Apostolok Cselekedeteinek egy-egy Pállal kapcsolatos történetét elővenni és megbeszélni. Pál alakja így átvezetést jelentene a bibliai történetek tanulásából a nehezebb és összefüggéseiben bonyolultabb tananyagunk felé.

A „Keresztyének a Római birodalomban”, az „Új korszak kezdődik” és „Az új népek térítői” fejezeteknél szerintem túlzott részletességgel taglalja a tankönyv az eseményeket, a történelmi, egyháztörténeti, teológiai utalásokat. Itt mintha tényleg egyháztörténeti tankönyvet olvasnánk, és nem egyháztörténeti személyeket bemutató arcképcsarnokot. A tények tömege zavarja a tananyag megértését, ugyanis a diákok nem találják meg bennük a hangsúlyokat. Nem valószínű, hogy 13 éves tanulónak ismerni kell pl. Montanus tévtanítását, a Hexaplát, az ír, brit és germán népek keresztyénné válásának történetét.

Nagyon szerették és élvezték a tanulók a „Reformáció”, a „Nagy keresztyén személyiségek a XVIII. és a XIX. században” illetve a „Keresztyén példaképeink a XX. században” és „Századunk mártír keresztyénei” fejezetek tanulását. Itt sok kérdésük és észrevételük volt a tananyaggal kapcsolatosan, érthetőnek és

olvasmányosnak találták a könyvben leírtakat. Jónak tartom azt, hogy ezekben a fejezetekben a szerzők nem akarták az egyes személyekhez kapcsolódó történelmi, egyháztörténelmi háttérrel bemutatni, egy-egy hangsúlyos jellemző kerül elő az egyes alakoknál, az felismerhető és nyomon követhető a tanulók számára.

Az egyes leckék végén kérdéseket találunk. Ezek nagyrészt a tananyagot kéri vissza, vannak azonban közöttük elgondolkodtató, mai világunkkal és egyházi életünkkel kapcsolatos kérdések is. Az ilyen típusú utalások, kérdések számát lehetett volna még növelni, hisz a megtanult egyháztörténelmi tényeket, a tanúk életét és munkásságát azért mutatjuk be, hogy a mai korban élő gyermekek számára „válaszokat” jelentsenek. A bemutatott személyek az adott kor kihívásaira válaszoltak, ma más kérdésekkel állunk szemben, de az ősök válaszai a mai diákok számára is útmutatóak, irányadóak lehetnek.

A tananyaghoz szervesen hozzátartoznak, a szemléltetést nagyban megkönnyítik a könyvben található képek. Jól illeszkednek a leírathoz, a bemutatott egyháztörténelmi alakok szinte mindegyikét „arcról is megismerhetik” az olvasók.

Kiket tanítunk? - A korosztály

Aki tanít, elengedhetetlen, hogy az adott korosztály gondolkodásáról, fogalmi készségéről, motivációjáról, érdeklődési köréről, érzelmi és valláslélektani fejlődéséről ismeretei legyenek. „Ha ugyanis az oktatás meghaladja a gyermekek fogalmi készségét, akkor beleragadnak konkrét gondolkodásmódjukba. A hittanban gyakran túl korán túl sokat próbálnak megtanítani.”¹ Ez a figyelmeztetés hittankönyvünk használata során azért is aktuális, mert megvan annak a veszélye, hogy egyháztörténelmet kezdünk el tanítani, amelyhez a megfelelő történelmi ismeretek még hiányoznak.

A 11-13 éves kor a serdülőkor kezdeti időszaka, annak minden nehézségével és ellentmondásosságával együtt. Testi-lelki változások sorozata történik ebben a korban, és ezen változások időpontja személyenként is különböző. Nagymértékben megnehezíti a hittantanár feladatát ez, hiszen a tanulók egyik csoportja még a gyermekkort jellemző konkrét-operatív gondolkodással rendelkezik, képtelen az elvonatkoztatásra, időérzéke és térbeli tájékozódási képessége kezdetleges, még valódi „gyerek”, a másik csoport már „fiatal felnőtt” formális-operatív gondolkodással, az étellel kapcsolatos problémái vannak, a serdülőkori „Ki vagyok én? Hol a helyem?” – kérdésekkel foglalkozik.

Laurence Kohlberg amerikai pszichológus az erkölcsi ítéletalkotás fejlődését kísérte nyomon, és megállapította, hogy e korosztályt nagyon meghatározza a tetszeni vágyás. A gyermek a környezet tetszését igyekszik elnyerni, de – míg korábban a szülők és a felnőttek világa állt ilyen irányú törekvéseinek középpontjában – most a saját korosztályukban próbálgatják a másik által a „Ki vagyok én?” – kérdést megválaszolni. Ezért tapasztalhatjuk azt, hogy a tavaly még oly közlékeny és társaságunkat kereső gyerekek most inkább a saját korosztályukon belül törekcszenek elismerésre,

elfogadásra. Ha a csoport a hittantanár személyét elfogadja, kompetensnek tartja, akkor a tetszeni vágyás az ő irányába is kiterjed, elfogadják a tőle érkező tanítást és véleményt ugyanúgy, mint a figyelmeztetéseket vagy kritikákat. Ha azonban a hittantanár személyét vagy az általa felvállalt módszert nem fogadják el, akkor konfliktushelyzet alakul ki a csoport és a tanár között. A csoport szimpátiáját a tanárral való ellenkezésben, a tanár „kikészítésében” éri el a gyerek, és nemhogy a vonzó, érdekes, jó hangulatú hittanóra, de a magatartási problémák miatt maga a tanóra megtartása is veszélybe kerülhet. Sok pedagógus „réme” a hetedik osztály.

A „vallásos fejlődést” vizsgálva több szakember (Pl: R. Goldman, James W. Fohler) szerint a kamaszkor (főleg a kezdete!) a vallástól való eltávolodás kora. A mitikus, betű szerinti hitet felváltja a mindent megkérdőjelezés bizonytalansága. A vallásos cselekményekben gyakran a külsőségeket látják meg, és ezt önmagában már elutasítják. A bizonytalanság, kétely és elutasítás mögött azonban nem az Isten tagadása áll, hanem a saját identitás keresése (Erikson).

A kamaszkori „vallási krízissel” párhuzamosan és neki némileg ellentmondva is megfigyelhető, hogy az Istenhez való viszonyulás személyesebbé válik. Az elfogadás és elfogadtatás bizonytalansága, a magánytól való félelem, a csalódás már átélt és megtapasztalt érzés, amelyek feloldása közelebb visz Istenhez.

A korosztály vizsgálatából kiindulva úgy vélem, hogy a jelenlegi 7. osztályosok számára írt tanterv csak abban az esetben helytálló, ha a bemutatott egyháztörténelmi személyek életén keresztül nem a múltba megyünk vissza, hanem a jelen kihívásaira kíséreljük meg a választ a bemutatott személy példáján keresztül.

Hogyan tanítunk? - Az alkalmazható módszerek

A módszert a korosztály, a tananyag önmagában jelentkező igénye és a hittantanár személyes adottságai határozzák meg. Most csak az első kettőről írok.

A korosztály általános jellemzői alapján ebben a korban a hitoktatásnak semmiképpen nem szabad megrekednie a történelmi tanítás, mesészerű elbeszélés szintjén! Inkább feljebb állítsuk a szintet, mert a tanulók bármilyen „gyerekes” megjelenésre elutasítással reagálnak. „Sokszor nem azért fordítanak hátat az egyháznak, mert nem kellene az a tartalom, amit nyújt – hiszen láttuk az életkor jellemzésében, hogy kifejezetten keresnek maguknak karizmatikus vezetőket –, hanem azért, mert a módszer nem megfelelő, amivel a katechézist az egyház végzi.”²

Az információátadás, a tények szabatos közlése már érdekli őket, de csak abban az esetben, ha a tananyag iránti motivációt felkeltettük. Módszertanilag talán ez a legnehezebb egy egyháztörténelmi arcképcsarnok esetében. A tanulás és tanítás folyamata semmiképpen sem válhat ismeretek mechanikus elsajátításává! Ez a veszély a tananyag jellege miatt létezik!

A tanulók ebben a korban szívesen végeznek csoportmunkát. A tananyagban megjelenő kérdés csoportban történő feldolgozása és megbeszélése színesítheti a hittanórákat. A csoportok egymással

¹ K.Tamminen – L.Vesa – M.Pysysiainen: Hogyan tanítsunk hittant? Teológiai Rodalmi Egyesület 1998. 53.old.

² Fodorné Nagy Sarolta: A katechézis kommunikációs problémái. Kálvin Kiadó Budapest, 1996 51.old

véleménycserét is folytathatnak. (Pl: A keresztyénüldözések idején kérdésként került elő, hogy megtagadjam-e Krisztust vagy feláldozzam az életemet? Az egyik csoportnak az egyik véleményt, a másikat a másikat kell képviselnie. A könyvből kijelölt anyagrészt elolvasása után megbeszéljük érveiket, majd ütköztetjük a véleményeket. Utána elmondhatják személyes megjegyzéseiket is a témával kapcsolatosan.)

A motivációt felkeltheti a bemutatott személy motivációinak keresése is. Miért tette Assisi Ferenc, Augustinus, Teréz anya, Ordass Lajos azt, amit tett? Miért vállaltak ennyi küzdelmet, megaláztatást? Ez a kérdés gyakran elgondolkodtatja a gyerekeket. Fontos az, hogy ezeket a gondolatokat megbeszéljük. Természetesen ehhez a hittanórák nyitott és bensőséges hangulata alapkövetelmény!

IV. Az eredmény – Ahogy sikerült...

Talán egyháztörténetet tanítani a legnehezebb eseményeket, évszámokat, képeket és utalásokat tartalmazó tankönyv nélkül, így az 1998/99-es tanévre készülve örömmel töltött el, hogy megjelent a „Krisztus tanúi a változó világban” tankönyv. Két hetedik (13 éves tanulók) és két tizenegyedik (17 éves tanulók) osztályban tanítottam egyháztörténetet, és a tankönyv áttanulmányozása után úgy döntöttem, hogy mindkét korosztálynak ez lesz a tankönyve. A hetedikeseknek kevesebbet fogok tanítani, mint amit a könyv tartalmaz, a tizenegyedikeknek pedig többet.

A hetedik osztályban rövid időn belül jelezték a tanulók, hogy érthetetlenek számukra bizonyos kifejezések, utalások. Nagyon lassan haladtunk az anyaggal, mert az egy órában jelzett anyagot általában 2-3 órában keresztyén taglaltuk. Ebben már benne volt az is, hogy az adott egyháztörténeti eseményt vagy problémát mindig a mai kor „szemüvegén keresztül” is megbeszéljük, az egyén vagy közösség szempontjából fontos tanulságokat összeszedtük. Pál apostollal kapcsolatosan – mint már említettem – bibliai történetek alapján tártuk fel a könyv megállapításait. Észrevettem, hogy a könyv anyagából szelektálni kell, mert az egész egy év alatt nem feldolgozható. A keresztyén egyház első századait (I. és II. fejezet) vettük át a hetedikes diákokkal, majd rögtön a reformációt (VI. fejezet), és a tanév vége felé a XX. sz. keresztyén példaképeiből válogattunk (IX. és X. fejezet). Az egyes időbeli és térbeli ugrások nem okoztak problémát, a diákoknak e korban még nincs, illetve kialakulóban van a több évszázadra visszatekintő idő érzékelésének és a történelmi összefüggések felismerésének képessége. A könyvre úgy tekintettünk, mint olyan ismeretek tárházára, amelyekből tudásszintünknek megfelelően válogatunk. Nagyon sok segítséget jelentettek az ábrák és képaláírások, viszont hiányoltunk (főleg én...) egy olyan tanári kézikönyvet vagy munkafüzeteszerű oldalakat, ahol kreatív feladatok, ötletek, változatos feldolgozások teszik az amúgy mégis csak egyoldalú tananyagot érdekesebbé. Most így visszaneézve örültem annak, hogy nem törekedtem a teljes tananyag átadására. A kiemelt személyek és

jellegzetességek elmélyítésére így több lehetőség volt, a bemutatott egyháztörténeti személy alakján keresztül pedig olyan témák kerültek elő, amelyek változatosabbá tették a tananyagot, és a téma aktualizálása által közelívé hozták (vagy épp elutasították) az adott korban elhangzó válaszokat. Ilyen előkerült témák pl:

A keresztyénüldözések kapcsán – Ki az, mi az, amiért életünket is feláldoznánk? Ki és mi fontos számunkra?

Nagy Konstantinus – névleges vagy szívbéli keresztyénség, „érdekkeresztyének”.

Ignatius – az egyház egységének kérdése (felekezeti iskolákban különösen fontos, hogy ez a téma előkerüljön, és a gyerekeket is érdekli ez a kérdéskör. - Miért tanulnak más katolikusok?), gyülekezet.

Niceai Hitvallás – Mit vallotok ti Krisztusról? Ki volt ő? Készítetek el hitvallásokat!

Szerzetesség – Hogyan lehet Jézust követni? Mit jelent az önmegtagadás? Lehet-e a keresztyén ember a világban tevékeny, boldog ember, vagy a világból ki kell vonulnia? „Korszerű”-e ma keresztyénnek lenni?

Luther Márton – Belenyugvás vagy harc? Miért kell harcolnunk, mibe lehet belenyugodnunk?

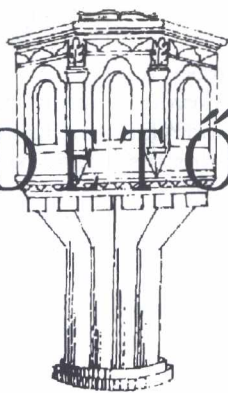
Tizenegyedik osztályban (17 évesek) is ezt a könyvet használtam, mivel nem találtam más, használható és kézbeadható egyháztörténeti hittankönyvet. Az események, személyek időrendben követik egymást a könyvben, ezt kihasználva erre a „vázra” építettem a további tényanyagokat, összefüggéseket. E munka nem ennek a korosztálynak készült, szövegezése, tényanyaga és összefüggései is fiatalabbaknak íródtak. Mégis tudtuk segédanyagként használni - természetesen kiegészítve és történelmi tanulmányokra is utalva – a tizenegyedikes tanulók hittanóráin is. Az év végén jelezték a diákok, hogy jó volt a „segédtankönyv” használata, jobb, mintha mindent nekik kellett volna jegyzetelniük. (Természetesen ez nem azt jelenti, hogy ne várnánk egy tizenegyedikeseknek szóló egyháztörténeti hittankönyvet, csupán azt akartam jelezni, hogy „szükséghelyzetben” a könyv kiegészítve ennél a korosztálynál is használható.)

A köszönet szava

Bizonyára többen megtették már, most én is megköszönöm Sárkányné Horváth Erzsébetnek és Trajtlerné Koppány Ágnesnek, hogy vállalkoztak a hittankönyv megírásával járó nehéz és küzdelmes munkára. Egy tankönyv használhatósága függ az adott hittancsoporttól, a hittantanár személyétől és beállítottságától, az alkalmazott módszerektől, segédanyagoktól is. Voltak fejezetek, amelyek nagyban segítettek a múlt tanévben munkámat, voltak anyagrészek, amelyeket nem vettünk elő. Megvolt annak a lehetősége, hogy válogassunk egy elkészült tankönyv anyagából, kézbe tudtunk adni egy képekkel gazdagon illusztrált, szemléletes és a gyerekek nyelvén megírt hittankönyvet. Volt alap, amiből kiindulhattunk az órákra készülve. Köszönet érte.

Solymár Mónika

AZ IGEHÍRDETŐ MŰHELYE

Szentháromság ünnepe utáni

utolsó előtti vasárnap

2Thessz 1,3–10

Az egyházi esztendő utolsó időszaka – Szh. u. 24–27. vasárnapok – „az egyház élete célhoz érkezésének és Krisztus királysága teljességre jutásának végső eseményeiről prédikál. A halál, feltámadás, ítélet, örök élet és örök kárhozat ténye tárul itt elénk az egyházi év drámájában, amely éppen ezekben az összefüggésekben olyan csodálatosan megmutatja Krisztus hatalmát.” (Jánossy Lajos) Így figyelünk ezen a vasárnapon az Eljövendőre, a megszabadító és megfizető Úrra, az ígétét megtartó és igazságosan ítélő Bíróra.

Emlékezzünk arra is, hogy a 2Thessz levelet a mai magyarázók nagyobbik része ún. „másodlagos páli levélnek” tartja, amely az 1. szd. vége felé keletkezhetett. „E levelet Pál eredeti, első leveléhez szóló kommentárként olvashatjuk (2Thessz 2,1-2)”, amely egy emberöltő után a Krisztus visszajövetelével kapcsolatos egyházi tanítást értelmezi. (Veöreös Imre: Az Újszövetség színgazdasága)

Exegézis

Maga a textus – ami az eredeti szövegben egyetlen hatalmas körmondat – a lelkigondozó folyamatos hálaadásának kinyilvánítása, amibe főtémaként a parúzia gondolata szövődik bele. Mégpedig úgy, hogy kifejezetten vigasztaló jellege van azok számára, akik üldöztetést és nyomorúságot szenvednek hitükért. A következő 11–12. versben pedig könyörgés zárja e szakaszt: Segítse Isten a címzetteket, hogy hivatásukhoz méltóan éljenek, és a hit tetteit cselekedjék.

Mint az 1. Thesszalonikai levélben, a szentíró azért ad hálát Istennek, hogy megőrizte a közösséget a hitben, szeretetben és állhatatosságban, sőt a szenvedések és szorongatások között növekedtek a hitben és megerősödtek a szeretetben, egymás építésén munkálkodtak. Ennek örül a levélíró, büszke rájuk, dicsekszik velük „az Úrban”, s csak ott. (2Kor 7,4.14; 10,17)

A folytatás meglepő: Az üldözés és a szorongatás az ítélet jelei. Önmagukban is arra mutatnak, hogy a gyülekezet jó úton van Isten hamarosan megvalósuló országa felé. (A.T. Nikolainen) Az ítélet igazságos lesz, a jutalom biztos. A végítélethez tartozik, hogy Isten üdvösségre vezeti azokat, akik „megálltak a hitben”, míg kárhozatba juttatja azokat, akik zaklatták a hívőket. Isten úgy vezeti a történelmet, hogy a megkínzottak ne hiába reménykedjenek Benne. Hiszen Isten igazságosságában való bizodalom szükséges az ember számára a Krisztusban kapott váltság elfogadása után is. Az ítélet elhozza az igazságos „kiegyenlítődést”. (6. v.)

Az ítéletet Krisztus maga tartja (1Thessz 1,10; 4,16). A 8. versben a „bosszút áll” fordítás helyett jobb a „megbüntet”, de még inkább az „igazságot szolgáltat” fordítás. Az „akik nem engedelmességek a mi Urunk Jézus Krisztus evangéliumának” mondatrészben pedig a „hüpakuo” szó alapjelentése inkább „odahallgatni, ráfigyelni”. Tehát az evangélium elfogadásáról, illetve meg nem hallásáról van szó, semmint etikai tartalmú engedelmességről. (V.ö. id. Magassy S.: Óegyházi perikópák)

Alapigénk apokaliptikus ábrázolással átalakítva ritka részletességgel szól azoknak a sorsáról, akik „nem ismerik el Istent”, és „az Úr Jézus Krisztus evangéliumára nem hallgatnak”. Itt nincs szó két csoportról – az Istent nem ismerő pogányokról és az evangéliumot be nem fogadó zsidókról –, csupán egyről, az Isten által készített szabadulást megvető csoportról. Ez új, fontos keresztyén teológiai állásfoglalás. Az őskeresztyén egyház nem enged meg semmiféle értékkülönbségtételt népek között. Krisztus az emberiség vízvázalója. Ő és senki más. (Gyllenberg)

Az ítéletben a láthatatlanul mindig velünk levő Krisztus kilép rejtettségéből és bírói hatalmát gyakorolja. A tűzzel végrehajtott ítélet képe az ÓSz-ből származik (Ézs 66,15; Dán 7,9–14), de az Úsz is használja (1Kor 3,13–15; 2Pt 3,12). Arról, hogy Jézust angyalok kísérik, szintén több helyen olvashatunk a Szentírásban. (Mk 8,38; Mt 25,31; Jel 5,5–12)

Az Isten által felajánlott kegyelem elutasítóinak a büntetése „az örök pusztulás”. Nem a megsemmisülés, hanem végérvényes száműzetés Isten társaságából és boldogságából. Ahogyan több fordítás is megkísérli ezt visszaadni: „az Úr színétől, hatalmától és dicsőségétől távol” kell élniük. De textusunkban mégsem a negatív vonások dominálnak, hanem az az örömmézenet, hogy az ítélő Krisztus „megdicsejti magát szentjeiben” és „csodáltatik mindenki, akik hisznek”.

Hídvérés

A vasárnap témája az Eljövendő Úr és ítélettartása. Az evangéliumi ige Mt 25,31–46. Felvetődik a kérdés: hogyan egyeztethető össze a szerető, mindenkit üdvözíteni akaró Isten és az igazságosan ítélő Krisztus hirdetése ezen a vasárnapon. Tény, hogy a kereszt és a feltámadás szótériológiai összefüggése a 2. Thesszalonikai levélben elő se kerül, ezért nyilván az egész Szentírás üzenetének teljességébe kell behelyeznünk textusunkat. Másrészt a mi emberi „bósszú és megfizetés” gondolkodásmódunkat nem alkalmazhatjuk Istenre. Ő éppen ennek vet majd véget. Nem emberi mértékek és alapelvek szerint történik Krisztus ítélkezése. Egyedül Jézus képes az emberek „emberséges” bírása lenni, s azért lesz igaz ítélete, mert egészen másképp teremt teljes békét és nyugalmat, mint ahogy mi emberek kísérletezünk ezzel.

Az „istenteleneket” még gondolatban se válasszuk el az „igazaktól”. Hiszen az evangélium „meghallása” után keresztyénekként is újra meg újra Krisztus bocsánatára szoruló bűnösök maradunk. S mivel Isten országában csak az élhet, aki ismeri Őt, legyünk azért az evangéliummal adósok azoknak, akik azt eddig visszautasították. A hirdetett evangélium hallgatása – ahol és amikor az Istennek tetszik – hitet ébreszthet, kegyelmet közvetíthet. „Mivel Isten üdvözítő akarata egyetemes, a keresztyének nem hallgathatnak hitükről, és nem szabad gyáván alkalmazkodniuk a közfelfogáshoz. Mert az evangéliumon áll vagy bukik a világ sorsa” (O. Knoch).

Az előzőknél talán még hangsúlyosabb üzenete igénknek, hogy Isten velünk van és velük marad mindörökké. Thesszalonikában azért történhetek nagy dolgok, azért maradtak meg az üldözések ellenére a hitben, mert maga az Úr volt velük. Vigyázott rájuk, vigasztalta őket, erőt adott nekik. Ők pedig hallgattak az evangéliumra. Isten kegyelmi ajándékaival számolhattak, és átélték, hogy Isten kegyelme a gyengében erős. A tanítványra mindig érvényes: Ha Krisztussal együtt szenvedünk, vele együtt dicsőülünk is meg (Rm 8). Már Jézus is boldognak mondja a Hegyi beszédben azokat, akik az igazságért és őerte üldöztetést szenvednek, a tanítvány keresztjét hordozzák. „A kereszt nem veszélyes és nehéz végzet, hanem kizárólag a Jézus Krisztushoz kötődésből származó szenvedés. A kereszt nem a természetes, hanem a keresztyén léthez kötött szenvedés. A kereszt egyáltalán nem csak önmagában való szenvedés, hanem szenvedés és megvetettség, és itt is csak szigorúan Jézus Krisztus miatt.” (Bonhoeffer: Követés) A szenvedés mértékét Isten határozza meg – a gúnyos mosolytól a mártíromságig terjedően.

Isten azzal is elviselhetőbbé teszi a mindenkori kereszthordozást, hogy meghirdeteti: véget vet minden nyomorúságnak. Amikor Jézus megjelenik, végleg megszabadítja övéit, teljes nyugalmat ad nekik. A Heidelbergi Káté – textusunkra is utalva – így foglal össze: „Mi vigasztalásod van abból, hogy Krisztus visszajön ítélni eleveneket és holtakat? – Felelet: Hogy mindennemű szomorúság és üldöztetés közben felemelt fővel ugyanőt várom bírónak az égből, aki előbb miattam állott Isten ítélőszéke elé, s vett el rólam minden kárhozzátást. Aki mind a maga, mint az én összes ellenségeimet örök kárhozzatra veti. Engem pedig

magához, a mennyei örömbé és üdvösségbe visz fel majd az Ő kiválasztottaival együtt.”

A ránk bízott gyülekezetért való hálaadás és könyörgés mindenkor elsődleges lelkipásztori szolgálatunk. Ezzel kezdjük most is a vasárnapi gyülekezetre tekintő készülésünket: Urunk, hála, hogy sok megpróbáltatás közepette is megőrizted ....i gyülekezetedet. És zárjuk könyörgéssel az ünnepet nem szentelő, Istent el nem ismerő, evangéliumra nem hallgató testvéreinkért: Urunk, juttasd el hozzánk örömhíredet, és te magad véd szívünkbe, hogy örök életet gyümölcsözzék bennünk.

Az igehirdetés egyik lehetséges témája és gondolatmenete

Az ige üzenete segítsen Krisztus másodszori megjelenésére nézve élni!

1. Jelenünk. – Küzdelem reménységben. Gondoljuk át, mit mutat gyülekezetünk jelenbeli állapota. (Inkább kérdésekkel, hiszen a „szíveket Isten vizsgálja”. Lásd a Lelkipásztor feldolgozását 1952, 411–413.) Növekedésben van-e a hitünk? Építjük-e, segítjük-e egymást a szeretet cselekedeteivel? Mit látnak, találnak nálunk mások és főleg Isten? Állhatatosnak bizonyulunk-e, amikor egy kicsit „erősebben fúj ránk a szél”? Türelemmel viseljük-e – vagy hordozzuk-e egyáltalán – Krisztusért keresztyűnk? Nem okozunk-e mi sok szomorúságot, bajt másoknak?

2. Távlatunk. – Győzelem, megnyugvás. Krisztust visszavárjuk. Dicsőségben fog megjelenni. Boldog, zavartalan közösségünk lesz vele és egymással. Visszajövele a világtörténelem vége és célja, pontosabban az üdvösség történetének teljességre jutása. Krisztus királyi uralmának „szépsége” felragyog és tökéletesen érvényesül. (Itt nincs helye a kérdőjeleknek.)

3. Az odavezető út. – Isten munkálkodik rajtunk. Gondozza minden termő és terméketlen fűgefáját.

Részünkről: elkötelezett evangéliumhirdetés. Az evangélium meghallása. Hit a bizonyásgtevőknek. (Felszólító mód is lehetséges, sőt szükséges!) Bízunk rá magunkat teljes hittel a megfeszített és feltámadott Krisztusra, az Isten által küldött Szabadítóra és Bíróra! Örülünk Jézus dicsőséges jövetelének, a vele való boldog közösségnek, dicsőségben való részesedésünknek!

A sok ideillő ének közül néhány ajánlás: 493, 504, 506, 512, 527.

Bárdossy Tibor

*S*zentháromság ünnepe utáni

utolsó vasárnap

2Pét 3,3–14

Exegézis

Textusunkat, mely az egyházi esztendő utolsó vasárnapján felhangzik, az exegézis szempontjából célszerű a következő egységekre bontani: 3-4. vers, 5-9. vers, illetve 10-14. vers.

3-4. v. A levél szerzője – Júd 17k-höz hasonlóan – csúfolódóknak nevezi azokat, akik Krisztus visszajövetelét tagadják. Egyrészt arra hivatkoznak, hogy az első keresztyén nemzedék tagjai, az atyák elhunytak anélkül, hogy a parúzia bekövetkezett volna. Másik érvük, hogy a természet rendes menetében nem történt változás sem a világ teremtése óta, sem az atyák óta. Velük szemben sorakoztatja fel a levél szerzője ellenérveit – mégpedig az írások alapján.

5-9. v. A csúfolódók szándékosan megfélemlenek néhány fontos tényről. Megfélemlenek arról, hogy a természet rendje Isten szavára jött létre és áll fenn. (Gen1,6; ApCsel17,26; Róm11,26; Zsid11,3;Jel4,11.) A világot Isten szava teremtette (Gen 1,3.6.9). A hagyomány szerint a világ kiemelkedett a vízből (Gen 1,2.9) és a víz által, azaz az őstenger tartóoszlopai által talált szilárd alapot (Zsolt24,1k; 136;6; Jób38,6). Megfélemlenek arról is, hogy a természet rendjében történt már olyan változás, amelyet Krisztus visszajövele okoz. Ugyanis ugyanaz az isteni szó, ami a vízből létrehozta, el is borította a földet vízzel az özönvíz során, amit a zsidó értelmezés a világ végének lát. A 7. vers szerint ugyanezen isteni szó őrzi és őrzi az eget és a földet, „hogy tűznek tartassanak fenn az ítéletnek és az istentelen emberek pusztulásának napjára”.

A 8. vers hangsúlyozza, hogy Isten nem az emberek időmértékével mér. Sem az első keresztyének, sem az utánuk következő nemzedékek nem állapíthatják meg Krisztus eljövételének időpontját. Nem tudjuk ugyanis, hogy időben mennyit jelent a „közel” (Jak5,8) és a „hamar” (Jel22,20). Krisztus visszajövele látszólag késik. Mindezt azonban Isten türelme magyarázza, aki lehetőséget kíván nyújtani a megtérésre.

10-14. v. A 10. vers az Úr napját kozmikus katasztrófaként ábrázolja, amely olyan hirtelen és váratlanul jön majd el, mint a tolvaj. De a 13. vers az új ég és új föld ígését tárja az olvasók elé, úgy, amint azt a prófétai várakozásban is megtaláljuk (Ézs 65, 17;66,22). Az új ég és új föld ígérete biztatja a keresztyéneket arra, hogy ne félelemmel és rémülettel nézzenek a kozmikus katasztrófa elé.

A 12. versben felcsendül a farizeus-zsidó írástudók felfogása, mely szerint a Messiás azonnal eljön, ha Izrael akár csak egy napig is tökéletesen engedelmeskedik Isten parancsolatainak. Az új teremtésben igazság lakik abban az értelemben, hogy az emberek Isten akarata szerint igazakként élnek. (2,2;8.21) Efelől értendő a felszólítás, mellyel textusunk zárul: „igyekedtetek, hogy ő tisztának és feddhetetlennek találjon benneteket békeségben!” (3,14)

Meditáció

2Pét 3,3-14-et *E. Käsemann* „az őskeresztyén eszhatológia apológiájának” nevezte, amely a jelenlegi világ katasztrófaszerű hanyatlását állítja előtérbe. Komoly hangsúly esik „az ítéletnek és az istentelen emberek pusztulásának napjára” (3,7), melynek keresztyén jellege problematikus. Találunk benne csodálatos isteni ígéreteket. (3,4-9) Találkozunk benne azzal a várakozással is, mely egy olyan világra irányul, amelyet Isten igazsága irányít. (3,12k). Feltűnő azonban, hogy Jézus Krisztus dicsőségének megjelenéséről nincs benne szó. Käsemann szerint „Az előttünk álló apológia tulajdonképpeni teológiai problematikája abban rejlik,

hogy eszhatológiájából hiányzik a krisztológiai vonatkozás”.

Textusunkban találunk egy olyan gondolatot, mely mélyen gyökeret vert az evangéliikus üdvösséghitben. Az eszhatológikus ígéretnek késlekedése, melyre a gúnyolódók oly szívesen hivatkoznak (3,3) a hit számára Isten hosszútűrésének bizonyítéka, aki nem akarja a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen. Isten kegyelmes hosszútűrése valóban olyan szempont, mely magyarázatul szolgál a parúzia késlekedésére. Az egyházi esztendő utolsó vasárnapján igehirdetésünknek 3,9-ből kell kiindulnia és oda kell megérkeznie: Isten „türelmes hozzátok, mert nem azt akarja, hogy némelyek elvesszenek, hanem azt, hogy mindenki megtérjen”.

Igehirdetés vázlata

1. Eljön az a nap?

Az első keresztyének nagyon várták azt a napot, amikor Krisztus eljön. Úgy tűnik, bizalommal néztek az elé a nap elé – bár tudták, hogy az a nap egyben az ítéletnek is napja lesz. Érzékenyen érinthette őket és rosszul eshetett nekik a csúfolódók csúfolódása: „Lám, még mindig nem jött el az a nap!”.

Csúfolódók ma is bőven támadnak. Ám sokkal fontosabb kérdés, hogy mi, mai keresztyének várjuk-e azt a napot, „amikor az egek recsegve-ropogva elmúlnak, az elemek égve felbomlanak, a föld és a rajta levő alkotások is megégnék”. Túlságosan sok katasztrófát átéltünk és túlságosan sok katasztrófilmet láttunk már ahhoz, hogy örüljünk annak a napnak. Bár sokszor szidjuk ezt a világot, mégis túlságosan fontosnak tartjuk e földi alkotásainkat ahhoz, hogy várjuk azt a napot. Beleborzongunk, ha felhangzik a jól ismert gregorián dallam: „Dies Irae, dies illa – Ama végső harag napja”. Hasonlóképpen érzünk, amikor 494-es énekünket énekeljük: „Ments meg engem Uram, az örök haláltól, ama rettenetes napon minden bajtól. Midőn az ég és föld meg fognak rendülni, s eljössz a világot lángokban itélni”.

Minden őszinte keresztyén ember „némi” borzongással és félelemmel gondol arra a napra. Gondoljunk most arra, hogy az a nap a „mi napunk” lehet, mely elé bizalommal nézhetünk!

2. Eljön az a nap!

A keresztyén ember sajátja kellene legyen, hogy reménységgel tekint a holnap felé, és így várja Isten ígéreteinek beteljesedését. Nem sóvárog azután, hogy az egek recsegve-ropogva elmúljanak, az elemek égve felbomoljanak, a föld és a rajta levő alkotások megégnének. De realisan számol velük. Mindezt azért teszi, mert bízik abban az isteni szóban, mely a világot létrehívta és végkifejletként csodálatosat ígér: új eget és új földet, amelyben igazság lakik.

János evangéliuma az utolsó idők megpróbáltatásait a vajúdo anya fájdalommal szemlélteti: „Amikor az asszony szül, fájdalma van, mert eljött az ő órája. De amikor megszülte gyermekét, nem emlékszik többé a gyötöremre az öröm miatt, hogy ember született a világra”. Érezzük, hogy vajúdik és gyötördik a világ és benne mi. Ám ebből a vajúdásból és gyötörédből új ég és új föld születik. Nem tudjuk, milyen lesz. Csak egyvalamit tudunk róla elmondani. Olyan, „amit szem nem látott, fül nem hallott, és ember szíve meg nem

sejtett". Nem emberkéz építette. Ez ad igazán okot arra, hogy örömteli várakozással tekintünk felé. Az sem riaszthat minket, hogy az a nap az ítélet napja lesz. Hiszen az jön ítélni, aki meghalt értünk.

3. Késik az a nap, hogy mi el ne késsünk!

Az egyik filmfesztiválon nagy sikert aratott *Enyedi Ildikó* „Tamás és Juli” című filmje. A film drámai módon mutatja be nekünk az elmulasztott lehetőségeket. Két fiatal szerelmes újra meg újra megérkezhetne egymáshoz, de a találkozás rendre elmarad. Szerelmük nem ér össze, lekésnek a nekik készített örömről.

Mi sok mindentről lekésünk. Nagy kegyelem, hogy Isten hosszútűréssel nem késlekedik minket nap mint nap megszólítani. Nagy kegyelem minden nap, melyen új reggelre ébredhetünk. Ez ad kellő komolyságot a Zsidókhoz írott levél intésének: „Ma, ha az ő szavát halljátok, ne keményítsétek meg a szíveteket”. Ez buzdít minket arra az igyekezetre, melyre igehirdetési alapigénk utolsó verse int: „Igyekezetek, hogy ő tisztának és feddhetetlennek találjon benneteket békességben!”

Péter Attila

Az alapige értelmezése

E különféle hagyományanyagból felépített szakasz középpontjában „Jézus Krisztus evangéliuma” áll. Az evangélium szó világi eredetű: az uralkodó személyével vagy tetteivel kapcsolatos „jó hír”. Az Újszövetségbe a Septuaginta közvetítésével került, mint Isten szándékaira, ígéreteire és cselekedeteire utaló szakkifejezés. Nem ismeretközlés vagy tantétel, hanem Isten jelenlétéről és tetteiről szóló olyan bizonyágtétel, amely maga is Isten cselekedetévé válik, megtörténik. A 4. vers bevezetése erre emlékeztet: „Így történt, hogy...” Amit Isten régen megígért, azt beteljesítette. Mivel Isten jelenléte Jézusban lett valósággá, beszédében Isten szólt, cselekedeteiben Isten ereje és irgalmassága lett nyilvánvalóvá, ezért az evangélium „Jézus Krisztus evangéliuma”. Nemcsak Jézusról szól, hanem benne és általa Jézus maga cselekszik.

Keresztelő János pusztában felhangzó igehirdetése és keresztelő munkája az evangélium „kezdeté”. Azt a munkát indította el, amelyet Jézus folytatott, majd befejezett. Szolgálatát csak Jézus által lett teljessé. Személyének és munkájának önmagában nincsen jelentősége. Jézusban kap értelmet minden, amit mondott és cselekedett.

Jelentős mozzanat, hogy a Keresztelő megjelenésében és szolgálatában az valósult meg, amit Isten évszázadokkal korábban ígért. Az evangélium felhangzása annak is bizonyítéka, hogy Isten az idő múlásában nem változik meg. Terve van az emberrel és terveiben nem kiszámíthatatlan. Amit kijelent, az nem esetleges, bizonytalan, nem „véletlenül” hangzik el. Világot, életet formáló erővé lesz, és így a magatartás is, amelyet Isten kíván tőlünk, az ő munkájának a gyümölcse. Ezt támasztják alá az alapigénkben olvasható ószövetségi idézetek.

A két idézetben három ószövetségi helyet ismerhetünk fel. Bár Mk szerint az idézetek Ézs-ból valók, csak a másodikat találjuk ott. Az első 2Móz 23,20 és Mal 3,1 összeolvasztása. Az említett helyeken ezt olvashatjuk: „Íme, én angyalt küldök előttem, hogy megőrizzen az úton...” „Én majd elküldöm követemet, aki egyengeti előttem az utat...” 2Móz szerint az angyal a nép útjára figyel, Mal pedig arról szól, hogy a követ küldője útját egyengeti. A kettőből alkotott idézet első fele teljesen Mal szövegét hordozza, de az egész idézet értelme szerint 2Móz-nek felel meg. Ézs szövege félreérthetetlen: az utat az Úr számára kell elkészíteni. A feszültséget úgy oldhatjuk fel, hogy Mk evangéliumának Jézus „útjáról” szóló bizonyágtételére figyelünk, amely szerint Jézus földi útja megkeresztelésével kezdődött, amikor a János keresztségére várakozók sorába állt. Ezzel nemcsak közösséget vállalt a bűnösökkel, hanem a sorsukat is magára vállalta. Megkeresztelkedése jelzi, hogy meghal a bűnösökért. Útja Keresztelő Jánostól egyenesen a keresztig vezet, és mi ezen az úton találkozhatunk vele. Az az ember készít utat, aki vallja, hogy ennek a találkozásnak be kell következnie, aki vállalja, hogy lelepleződik igazi énje ebben a találkozásban. Aki felismeri elveszett voltát és azt, hogy egyedül Jézus érdeméért várhat bűnbocsánatot és

üdvösséget. Ugyanezt hangsúlyozza alapigénk, amikor a megtérést, a megkeresztelkedést, a bűnvallást és a bűnbocsánatot említi.

A megtérés görög szava elsősorban az ember belső megváltozását, érzületének, értelmének, „szívének” megújulását fejezi ki. Tudjuk azonban, hogy Mk eredetileg aramei nyelven íródott, és ott a megtérés az Isten-ember kapcsolatának helyes irányban történő megváltozását jelentette. Ennek a változásnak az a feltétele, hogy az ember vállalja a kapcsolat megromlása miatti felelősségét. Ez a bűnvallásban történik. Ilyenkor az ember teljesen védtelen és kiszolgáltatott. Ezt jelképezte a bemelegítés, amely ugyancsak a bűnösség elismerése volt. Bocsánatot csak azok nyertek, akik bemelegítkeztek. A halált jelentő vízből Keresztelő János azokat emelte ki, akiket előbb megmerített abban.

Alapigénk befejező versében olvassuk, hogy „Júdea egész környéke” és a „jeruzsálemiek mind” felkeresték Keresztelő Jánost. Az evangélium mindenkié, Isten bocsánatából senki sincs kizárva. Ő azon munkálkodik, hogy valamennyi ember találkozhat a kereszt felé tartó Jézussal.

Mit vigyünk a gyülekezet elé?

Ritkán történik, de most döntenünk kell arról, hogy milyen szöveget olvassunk fel. Az új fordításban ugyanis kétféle szöveggel találkozunk: (1) „...János keresztelt a pusztában és azt hirdette: térjenek meg, és keresztelkedjenek meg, hogy bocsánatot nyerjenek bűneikre.” (2) „...János keresztelt a pusztában, és hirdette a megtérés keresztségét a bűnök bocsánatára.” Az utóbbit ajánlom. Nyelvi szempontból rosszabb az elsőnél, de a teológiája helyesebb.

Vázlat vagy igehirdetés készítésénél ne feledkezzünk meg arról, hogy

1. Ádvent igen sok hallgatónk számára valójában semmit sem jelent. Ezért ne ítéljük el senkit, de tapintatosan és a szeretet beleérzésével merjünk szólni arról, aki mindnyájunkhoz mindenkor közeledőben van.

2. Keresztelő János keresztsége nem azonos a Jézus által nekünk ajándékozott szentséggel.

3. Nem a „kezdetnél” vagyunk. Jézus halála, feltámadása, mennybemenetele mögöttünk van már, de még nem jutottunk célba. A „már” és a „még nem” feszültségében élünk. Még semmi sem dőlt el végleg: halál is, élet is lehet a sorsunk. Isten az élet irányába segít a hirdetett evangéliummal. Az új egyházi esztendő arra hívja fel figyelmünket, hogy Isten nem fáradt bele megmentő szeretetének felkínálásába.

Igehirdetésünk irányát meghatározhatja a vasárnap jellege: Két ádvent között. Az új kezdet: megtérésre hívó szó. Felhasználva a 3. pontban leírtakat, eljuthatunk annak hirdetéséig, hogy a megtérésre hívó szó számunkra az „életre megtartó evangélium”.

Döntőnek érzem, hogy ezen a vasárnapon evangéliumot hirdessünk. Ezt megtehetjük úgy, hogy az evangélium szó nem hangzik el. Ezt próbálom meg a következő vázlatban.

Igehirdetési vázlat

Ez a Jordán-parti nagy találkozásról szóló beszámoló mindnyájunk számára meghívás. Meghívás hasonló találkozóra. Olyan együttlétre, ahol nem mellékes,

hanem életbevágó dologról van szó. Olyan alkalomra, amely döntő lehet sorsunk, életünk, üdvösségünk számára.

1. Ezt a találkozást Isten szervezi. Nem pillanatnyi hangulatában, hanem jól megfontoltan. Ahogyan Keresztelő János fellépését Isten századokkal korábban megtervezte, és az a legmegfelelőbb időpontban létrejött. Amikor megérett rá az idő. Isten döntötte el, hogy mikor és hol szólaljon meg a kiáltó szó, amelyre fel kell figyelni, és aminek a sürgetésére meg kell indulni. Így tervezte meg Isten ezt az ádventi vasárnapot is, amely nem különbözik a többi vasárnaptól és mégis nagyon fontos. Ezen a vasárnapon Isten megint kezdeni akar velünk valamit.

2. Ennek a találkozásnak a sikeréért Isten mindent megtett. Nem azért vagyunk együtt, hogy majd valami megtörténjen. Isten azért gyűjtött egybe, mert mindnyájunkért már végbement a legfontosabb: Jézus meghalt bűneinkért és feltámadt megigazulásunkra! Erről üzen mindnyájunknak Isten. Jézus elkészítette az életre vezető utat, és türelmes szeretettel biztat: lépünk rá és járjunk rajta! Keresztelő János idejétől fogva megszámlálhatatlanul sokan találtak rá ezen az úton Jézusra és valamennyi ajándékára, miért maradnánk le mi róla?!

3. Ezt a találkozást egyedül értünk tervezte meg és szervezi Isten. Ő nem a maga érdekében cselekedett. Jézus sohasem a maga hasznát kereste. Ez a vasárnap azért jött el, Isten azért szól hozzánk, (azért van ma úrvacsoraosztás), hogy megtudjuk: bűnünkre van bocsánat, lelkünk betegségére gyógyulás stb. Nem az számít, hogy mit érzünk a szívünkben, az a döntő, hogy Jézus jön elénk. Nem kell kimennünk hozzá a pusztába, mert itt van, mert most szól, most vesz kézbe minket.

Vegyük észre, aki itt van, fogadjuk el, amivel megajándékoz, és menjünk a cél felé Azzal, Aki eddig is mellettünk járt!

Bohus Imre

Ádvent 2. vasárnapja

Lk 13,6–9

Az alapigéhez

Jézus jeruzsálemi útjának eseményeibe ágyazza be Lukács a fügefa példázatát. Mondanivalója szorosan összefügg az előtte említett két eseménnyel. „Az összefüggő tartalmi szempont...”, hogy Jézus Jeruzsálem felé tekintve megtérésre hívja népét. Elítéli azokat, akik másokat bűnösebbeknek tekintenek önmaguknál, és ezzel kivonják magukat a megtérés követelménye alól.” (Pröhle) Jézus a példázattal is a megtérés szükségességét és lehetőségét hangsúlyozza.

A példázat képei hallgatói számára jól ismertek. A szőlő az Ótestamentumban is Izraelt jelképezi. A fügefa, amit Izraelben a szőlő közé is ültettek, és vele együtt gondoztak, Jeruzsálem, vagy maga a nép. A fügefának különben kiemelt jelentése van a Bibliában: az élet, a boldogság és az ítélet fája. A tavasz hírnöke. Már

januárban hajt új gyümölcskezdeményt. Egész nyáron leveleivel hatalmas lombátort képez. A gazdagság jeleként hoztak magukkal a kémek fűgét (4 Móz 13,23), mert a boldogsághoz tartozott, „hogymindenki a maga szőlőtőkéjéről és fügefájáról egyen.” Megfordítva: a prófétáknál az ítélet képe. Ez a kettősség Jézus példázatában is megvan: élet és halál, szerencse és szerencsétlenség, élet és ítélet. Mindez azon múlik, hogy az utolsó lehetőség, a még egy év haladék, milyen eredménnyel hoz.

6–7. vers: „Kiment, hogy gyümölcsöt keressen rajta, de nem talált”. Az élthen ige (erxomai aoristos) nem egyszeri kimenést jelent, hanem ismételt cselekvést. Nem egyszer kereste a gazda a gyümölcsöt, amit a 7. vers is megerősít. A hosszú, hiábavaló keresést fejezi ki az új német fordítás: „fand er *nie* etwas daran.” Ugyancsak az ismételt keresésre utal a Jubiláumbibél: „drei Jahre lang *alle Jahre* gekommen.”

A 7. versben előforduló katargei a föld kiszipolyozását, terméketlenné tételét jelenti. Nem csupán a fa hiábavaló jelenlétéről van szó, hanem más növények elől elveszi a föld termőerejét, a napfényt. Ezért születik meg a gazda döntése: vágd ki. Jézusnak ez a figyelmeztetése Keresztelő Jánoséhoz hasonló: a fejsze már a fa gyökerére vettetik.

„A példázatnak azonban nem ez a végső mondanivalója. Valaki közbelépett és ennek kedvéért megadja Isten a kegyelem esztendejét.” (Pröhle)

8. vers: „hagyd meg még ebben az évben...” Nincs megalapozva a kérdés. Nem hivatkozik a szép lombkoronára, sem a fa szép növekedésére, ami ékessége lehet a kertnek. A gyümölcsstermésnek nincsenek kompenzációs lehetőségei. (Az egyház kulturális tevékenysége, jelentős múltja, kegyességi szokásai sem pótolhatják a gyümölcsöket.) Ha a fa az adott idő alatt nem hoz gyümölcsöt, akkor nem menekül meg a kivágástól.

Ebben az egy évben azonban még valami történik. A kertész munkához fog: körülássza a fát, megtrágyázza a földet. Mindez fáradságos munkájába kerül. Mindent megtesz a gyümölcsstermés érdekében. A Gute Nachricht szerint ezt a kertész szívesen magára vállalja. („ich will den Boden rundherum gut auflockern und düngen”) A fa a tőle kívánt eredmény meghozásában nincs magára hagyva. Más fáradozik érte. Nem fog ugyan kész gyümölcsöket akasztani rá, de minden segítséget megad, hogy gyümölcsöt hozza. Ezek a fa *saját* gyümölcsei lesznek, mégis a kertész munkájának köszönhetőek.

9. vers: „hátha” (dann) nem a bizonytalanság kifejezése, hanem a reménységé, ami Isten türelmét és korlátlan szeretetét hirdeti. „Ha az utolsó fáradozás is eredménytelen marad, akkor parancsot kell adni az eltávolításra. A példázat azt akarja kijelenteni, hogy Jézus tevékenysége az utolsó fáradozás Jeruzsálemért és Izraelért, a fenyegető ítélet előtt, amit ők Jézus közbenjárásának köszönhetnek.” (Grundmann)

Lukács nem sokkal Jeruzsálem pusztulása után írja evangéliumát. Mégsem mond ítéletet a város felett, hanem inkább olvasóit hívja megtérésre, gyümölcsstermésre.

Ádvent 2. vasárnapjának témája: „Ítélet előtt, kegyelem alatt”. Textusunk mindkettőre utal. Isten ítélete felé megyünk. A „még egy év” behatárolt idő életünkben és a világ életében. Ezért szól hozzánk Jézus

figyelmeztető szava. Urunk közbenjárása, fáradozása azonban *még ad lehetőséget* a megtérésre.

Meditációs gondolatok

1. *Harc az idővel.* „Rohanni, rohanni, rohanni Nem lassul az iram A kezdet a vég csak arasznyi Az ég híg fátylaiban.” (Aszejev: Repülés) Ez a versenyfutás az idővel nemcsak a repülésre érvényes, hanem a kor életstílusára. Az emberi beszéd is néha olyan gyors (különösen a fiatal nemzedéké), hogy szinte nehéz követni. Gépek gyorsítják a munkát, mind fejlettebb közlekedési eszközök rövidítik le a távolságokat. Mégis kevés az idő: a munkára, a találkozásokra, az egymásra figyelésre. Isten előtti megállásra végképp nem marad. Pedig ebben a felpörgetett életritmusban is érezzük – talán tudat alatt –, hogy mennyire behatárolt, korlátozott a rendelkezésünkre álló idő. Az Istenre találás ideje sem korlátlan. „Még egy év” – mondja Jézus. Élünk-e vele?

2. *Kudarok és sikerek.* Ezek határozzák meg életünket. A kudarokat nehezen viseljük. Mintha ma sokakban csökkent volna a tűrőképesség, a konfliktusok megoldására való készség. Elgondolkoztatott a napokban a TV egyik filmsorozatában hallott mondat. A jég elverte a farmerek egész termését. Mindenük odalett. Az első sokkból felocsúdva mégis ezt mondja a férj a feleségének: ez csak *egy év* termése volt, újra kezdjük. Tudunk-e életünk kudarcaiból így talpraállni, továbbindulni? S a talán könnyen jött sikerek nem viszik-e téves vágányra az életünket? Goethe mondta egyszer: aki a ruháján a felső gombot elvétette, az soha nem hozza rendbe a további gombolást. Mi nem egyszer, hanem mindig újra eltévesztjük a gombolást, és akkor nem segít a többi gomb.

Életünknek erre a sokszor elvétett irányára figyelmeztetnek Jézus szavai: gyümölcsöt kerestem, de nem találtam.

3. *Esélyegyenlőség.* Ma sokszor hirdetett és célul kitűzött eszmék közé tartozik. Aki lent van gazdaságilag, társadalmilag, felfelé törkészik. De van-e fogadókészsége a fentlévőknek? Nem írunk-e le könnyen embereket, megmagyarázva, miért nincs lehetőségük (netán joguk) egyenlő esélyekre? (tanulatlanok, lusták, erkölcsileg alkalmatlanok stb.) Segítünk-e nekik?

A „még egy év” Jézus példázatában a legesélytelenebbeknek hirdet esélyegyenlőséget. A fa reménytelen, értelmetlen eset. Hiszen évek óta nem terem. Még egy utolsó esélyt mégis kap. Háttha! Jézus azért jött, hogy szavával és életével mindenki tudtára adja: Isten az utolsó lélegzetvételig küzd értünk, emberekért, mert szeret.

4. *A mentés sohasem könnyű és tiszta munka.* Az elmúlt hónapok természeti katasztrófái ezt világosan értésünkre adták. A vízből, sárból, romok alól menteni embereket, sokszor sebesülteket, emberfeletti erőfeszítést, szívós és kitartó kutatást jelent. Közben a mentők bepiszkolódnak sárral, vérrel. Kockára teszik saját testi épségüket.

A példázatbeli kertész is piszkos, nehéz munkát végez a fa megmentése érdekében. Ás, földet lazít, trágyáz, öntöz, háttha termővé teheti az évekig terméketlen fügefát. Ha teremni fog a fa, az nem az ő érdeme, hanem a kertész hűséges, nehéz munkájának eredménye.

Jézus itt magáról beszél, aki „dicsőségéről lemondott, szolgai formát vett fel... megalázta magát, és engedelmessé lett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.” (Fil 2,7–8) Életét is odaáldozta, hogy megmentsen Isten ítéletétől.

5. *A gyümölcs nem egyenlő az eredménnyel.* A gyümölcs, amit Isten életünk fáján keres, valami más, mint eredmény, siker. A gyümölcs élő organizmus, ami növekszik, érik. Melegre és fényre van szüksége, hogy kibontakozzon és beérjen. A gyümölcs az új élet csirasejtjét rejtí magában. A kertész minden munkája azt célozza; hogy az életét serkentő nedveket és erőt fel tudja a fa magába szívni. A fának csak befogadni, magába szívni kell az éltető, gyümölcsöző erőt.

Aki naponta Isten türelmének napmelege alatt él, az mintegy magától gyümölcsöt terem. Amit kapott, azt tovább ajándékozza: meleget és türelmet, szeretetet és jóindulatot. Így teremt bennünk Isten új életet, aminek gyümölcsei másokat is Isten felé fordíthatnak és gazdagíthatnak.

Vázlat: Isten nem mond le rólad!

Számtalanszor átéljük a hiábavaló keresés bosszúságát.

1. Itt Isten keres hiába, nem talál gyümölcsöt az életünkben.

2. Mégsem mondja ki ítéletét, hanem mindent megtesz a gyümölcsstermés érdekében. Vár még egy évet.

3. A megtérés, az Istennel való élő kapcsolat gyümölcsstermővé teszi életünket. Pozitív változást hoz életünkbe és másokkal való kapcsolatunkba.

Ajándékba kapott idő

Sok időt adtál nekem napjaim és éveim Ura. Mindezeket tőled kaptam. Köszönök neked minden óráutést és minden reggelt, ami rámvirrad. Nem kérem, hogy több időt adj nekem. Lelki nyugalmat kérek tőled, hogy minden órát betöltsse. Segíts szabadon hagyni egy kis időt a parancstól és kötelességtől: egy kevés csendre, játékra, az életem peremén élő emberek számára, akiknek vigasztalóra van szükségük. Kérlek, hogy az időmet ne üssem el, ne pocsékoljam, ne tegyem tönkre. Minden óra egy földszáv (barázda). Szeretném a te ekéddel feltönni, szeretném a te szeretetedet belévetni a gondolatokat és beszélgetéseket, azért hogy gyümölcsöt teremjenek. Áldd meg napomat!

(Jörg Zink)

Sárkányné Horváth Erzsébet

GONDOLATOK

A Szentírást olvasni azt jelenti: Jézustól tanácsot kérni.
Assisi Ferenc

Nem szabad elfelednünk, hogy ahová az Úr küld minket, ő már tíz évvel előbb ott volt, hogy nekünk egyengesse az utat.

Zinzendorf

Hűségesnek lenni azt jelenti: ott lenni, ahová Isten állított minket; azt tenni, amit kíván tőlünk; azt elszenvadni, amit kiszabott ránk.

Samuel Zeller

Figyeld, mit adott neked Isten, úgy azt is tudod, mit bízott rád.

Brunner

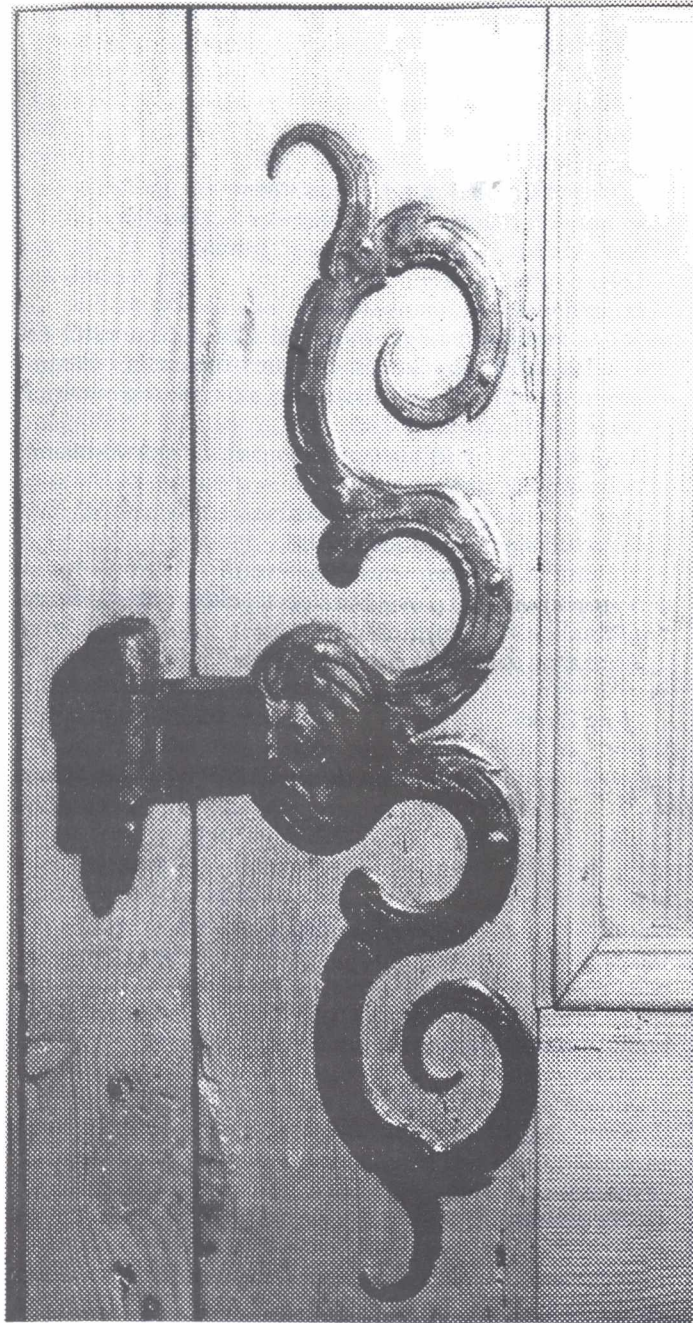
Aki Istent keresi, az örömet találja meg.
Augusztinus

A mai ember a laboratóriumokban él, nem az oratóriumokban. Ha nem szerzi vissza az oratóriumot, elpusztul a laboratóriumban.

Einstein

Isten jelenléte a Földön messze nagyobb jelentőségű, mint az ember jelenléte a Holdon.

James Irwin űrhajós

„A legnagyobb Király van itt”

CORRIGENDA

Az Lp 10. számában a 383. oldalon a Fesz Van c. könyvismertetésben kimaradt egy mondat az utolsó bekezdésben: „Nem szabad egy kalap alá venni az egész mozgalmat, hiszen számtalan ága van a biblikus irányzatoktól a szélsőséges extatikus, vad, szinte pogány, démonikus elemeket is hordozó megjelenésig. A Hit gyülekezete a fentebb...

(Elnézést kérünk a Szerzőtől!)

Novemberi számunk szerzői

Aebischer Ebo biokémikus, teológus – Svájc

Baranyay Csaba lelkész – Siófok

Bárdossy Tibor lelkész – Irsa

Béres Tamás lelkész, PhD ösztöndíjas – Budapest

Bogdányi Gábor a MEE Internet munkacsoportjának vezetője – Budapest

Bohus Imre ny. lelkész – Fót

Deméné Smidéliusz Katalin lelkész – Sand

Ferenczy Erzsébet lelkész – Budapest

Galli István ügyvéd, a MEE ügyésze – Budapest

Hafenschel Károly c. teológiai tanár – Budapest

Lénárt Viktor lelkész – Budapest

Menyes Gyula lelkész – Uraiújfalu

Nagy Gyula ny. püspök – Budapest

Péter Attila lelkész – Maglód

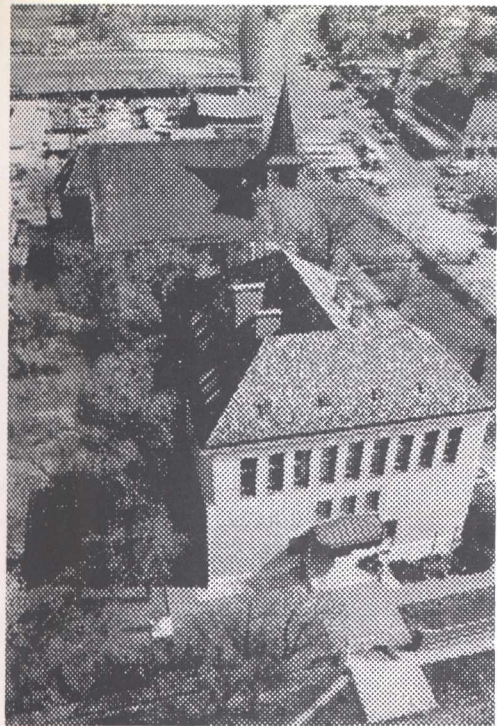
Roszík Dániel teológiai hallgató – Budapest

Sárcányné Horváth Erzsébet ny. lelkész –
Kecskemét

Solymár Mónika lelkész, hittantanár – Sopron

Szabóné Mátrai Marianna felelős szerkesztő –
Budapest

Veczán Pál lelkész, esperes – Diósgyőr

MEGHÍVÓ

Az
Evangelikus Hittudományi Egyetem
1999. november 10-én
rendezendő

NYÍLT NAPJÁRA

Az Evangelikus Hittudományi Egyetem szeretettel vár minden – a teológiai tanulmányok iránt érdeklődő, a lelkeszi vagy hittantanári hivatásra indítatást érző – pályaválasztás előtt álló fiatalot. A nyílt nap során az érdeklődők megismerkedhetnek az Evangelikus Hittudományi Egyetemen folyó munkával, és betekintést nyerhetnek a Teológus Otthon életébe.

Előzetes jelentkezést kérünk:

Evangelikus Hittudományi Egyetem
Rektori Hivatal
1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.
E-mail: teologia@lutheran.hu
Tel.: 3636-451
Fax: 3637-454

